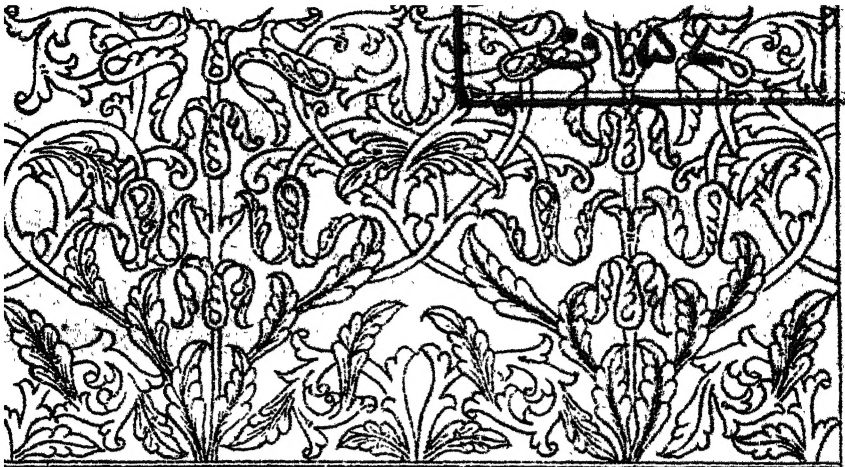

بیرم ن مطلق فظن مخدای بر جماعتی نسخه

در مطبع سرکاری حکومت پهنوز بو طبع پوشید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نیمت دنیا جائے راحت از غمش لے دل برآ
مزار عقیقے ست دنیا نے مقبر و عیش گاہ
غرق باشی تابکے دبحر فکر آب و نان
یا کوئن روزے کہ باشد مہبت و شکر کساں
وہ چہ غمش گرد و رواں سوتے وطن مر و غریب
بعد مرگ آخرو دایں قالب بخاک کی ز تو
ہش محکوم خدا و تائب امر رسول
دست پیرے گیر و نہ رہرت شیطان
منہ ناقص بطینیل کیسی از می شود
تائیری و جہاں یابی چساں نام وصال
پاس انقاس ست راہ سہل بہر یاد حق
ایں نصیحت ہائے نیک از خود نصیحت عیب نیست

دخت از میں دارمجن بردار و ز میں منزل برآ
تخم نیکی کشتہ ز اینجا باز ستعل برآ
سر بر آ از قعر دریا بر لب ساحل برآ
از تلاش اسپے زمین و نفاق و محسل برآ
وقت جاں رفتن تو ہم بے دل مشغول برآ
قبل مرگ لے جان من از قید آب و گل برآ
چند باشی نہ بر حکم نفس و شیطان دل برآ
طالب حق شوخ دار از رو باطل برآ
اختیار صحبت کابل کن و کابل برآ
نیمت شوا ازستی باطل بحق و اصل برآ
ذکر ہومی گوئی و ہر دم ہنس شاغل برآ
بد مشوائے شمع و ز طعن لاحاصل برآ

<p>مخلفے کاں خالی از ذکر خدا باشد تھراپ مور و رحمت نباشد نرود ز اں محفل برآ</p>	
<p>خود بخود مے کشد بنگار مرا جیف غم مے برد ز کار مرا کے توان داد جز بوصل قرار بخدا کرو آفت در بے تاب ساقی اشک است از دو جڑ مے نواں ماند در جہاں ناکام بڑو ایں دعوائے دور و دراز ہمہ داغ است در دل پُر غول تشنہ طر ز شستہ مے داند پیر روشن ضمیر مے داند</p>	<p>غیرت در جذب اختیار مرا خبرے نیست نمکسار مرا دل بیتاب و بیعت دار مرا ایں دو گیسوئے تاب دار مرا دعوائے زہد ہمساز مرا ہست گر بخت کا مگار مرا طاقت صبر و انتظار مرا کر و عشق تو لالہ زار مرا قیمت شعبہ آب دار مرا ہمہ پنهان و آشکار مرا</p>
<p>پیش مرشد چہ حاجت است تھراپ بہر اظہار حال زار مرا</p>	
<p>دل چو در آستین ست مار مرا عشق شیریں لبان تلخ سخن مردم از شوق دیدنش یارب کار و بار ہمہ بیا رفتاد با من آں زلف ساز شے دارد در و یارم ز بس کہ کردہ غریب یک غم دل دوشد و گوشت چہار</p>	<p>دشمن جاں ست در گنار مرا مے کشد سہ بکوہسار مرا در رو یار کن مزار مرا نیرت باغیرہ ہیج کار مرا شب تار ست ساز دار مرا کس نہ پُرسد دریں دیار مرا ناکہ شد چشم او دو چار مرا</p>

سجہ گردانیم بچذب تو کرد	دست در کار و دل بیار مرا
کرد ز سوا شراب در رو عشق آخرا میں چشم اشکبار مرا	
گند بلند ز جشید منیع جام مرا سرمه رام ز خودی بردید ام مرا بشوق وصل تو گشتم کمال دیوانہ بجواز لباس ملاحت جاب خلق شدم ملاحت تو بزم خیم دلم نمک ریزد مشو غفل کہ ترا کشتہ ایم بر تقصیر ز خویش دگر دہر کہ در ہش گذرد	وہر چہ میر مغس دولت بدم مرا بمکب جام کشد آرزوئے جام مرا جنون بختہ و مید از خیال خام مرا کسے چلو نہ شناسد ز خاص جام مرا چہ ستہ مے کنی اے شوخ سبز خام مرا بس مست دیدن یوئے تو انتقام مرا چہاں بیار رساند کسے پیام مرا
شراب قامت و ہر سرم قیامت کرد لجاست در و او صورت قیام مرا	
دیدہ باید و م بہم چشم سیا و یار را غمرہ اش در عین سستی دل ز ہشیاراں ربود کے پذیرد چارہ ز آب وعدہ و صلت دلم سایہ بال ہما شتاق را در کار نیست جز غم و دور و نہاں بیاناہ و شور و غل خور و غلماں در جہاں ہر چند مطلوب بان خوش	کز عیادت فرحت آید مردم بیمار را نسبت ہچشمیش کو ز گیس سرشار را شربت دیدار باید تشنہ دیدار را او بکوسے یار خواہد سایہ دیوار را حاصلے بود ز خواہاں عاشق لاچار را من نخواہم از خدا جز آں پر ی خزار را
دل کہ خلوت گاہ یار دستان باشد شراب وخل نتوان داد آنجا خطرہ اغیار را	
کے ز دنیا نفرت آید مرد دنیا دار را	سگ ہمیشہ دوست دار و طعمہ مردار را

<p>قلب پُر و سواس را مشکل بود بے خطرگی از طبیعت دست کش و از شرع محکم پائے بند شامت اعمال مردم شد بلار اساز دار مرد و انار انباشد احتیاج تربیت بے تکلف نیک گرد و اہل استعداد نیک</p>	<p>کے شو و تکیس بخلوت ساکن بازار را ما قدم از جان لغز و نفس پرگردار را زجر و توبیخ سست حکمت طفل ناہموار را عقل خود باشد علم بالغ و ہشیار را تا زیانہ نیست حاجت اسخوش افار را</p>
<p>ساغرے بخشد لباب ساقی کو تراب در جہاں ہر ذراتش نہ لب و کم غوار را</p>	
<p>فگند سوسے دل آویز تو بدام مرا اگر از حجاب سویم نمی کنی سنگے خوشا شراب خرد نوش عشق سادہ خوا بچشم اگر چه نباید دے مُخِ خویت کجی درستی یچا کہ جمع ضدیت شود نصیب من آزادی زہر و جہاں</p>	<p>نود زلف سیاہت سواد شام مرا نہاں شاہدہ قرنا ز پشت بام مرا بباد داد بیک جُرعہ ننگ نام مرا بدل خیال تو باشد علی الدوام مرا محال نیست بہیں سرو کج خرام مرا اگر ز روئے کرم خواند او غلام مرا</p>
<p>لبیک سجدم روح بخش یار تراب گذاشت تا بلب کو رشنہ کام مرا</p>	
<p>با من بے سرو ساماں چو سرے نیت ترا از خدا ترس کن لے کافر تر سا بخدا در دل سخت مبتاں پیچ نہ تاثیر شد آہ ایکے خورشید و شوماہ صفت ہر جاتی والہ حُسن خودی شیفہ خویش شدی وام صیاد چہاں گشت نصیب تو تراب</p>	<p>چشمے پوششی و سویم نظرے نیست ترا مے کشی خلق خدا را خطرے نیست ترا نال خاموش مزین دم اثرے نیست ترا حیف در کلبہ عاشق گذرے نیست ترا زخ بجز آتہ سوسے و گرے نیست ترا صید بے بال و پری اہل پرے نیست ترا</p>

<p>بچوں حیا و چشم در دل غوی کیش غریبش نما لب گزیدن ہائے جانان بے ادائے حسن نیست خوش رہم آہو کہ باشد عین لطف و خویش قامت بالائے او در حسن بالا دست شد ہیچو نمیل نالہ ہا سر کردہ ام تا دیدہ ام خوش گریباں چاک شد مجنوں ز دستِ لیلے</p>	<p>مثل چین آستین چین جینش خوش نما خطا لعلش صورت نقش نگینش خوش نما دشت و شوخی ز چشم سرکشش خوش نما در چین چوں سرو قد نازنینش خوش نما رنگ گل در برقبائے یاسمینش خوش نما چاک ہائش ہیچو چاک آستینش خوش نما</p>
--	---

مے ناپد ہالہ متاب و ش مارا تراب
ز لعلِ سنبل گردو سے یاسمینش خوش نما

<p>بصد شوخی کشیدم از رخ جانان نقابش را سوق آلودہ رخسارش بیوسہ آرزو دارم وہم آغہ خط او پزاراں نوجواں مردند ہوئے مست چشم خود نگاہے گر کند بالا شنیدم نفع مے یابہ زیارو آشناعلم لبش آہستہ حرفے گفت وقت عرضِ صل من ہیچو واجب وجودے نیست مکن داتا تل کن</p>	<p>کنوں بے پردہ شد از من فرد و دم حجابش را بکام خود رسام نام کاش آں بویا گلش را پہرے لے پیر و اعظ عالم عہد شبابش را دو بالانشہ گردو آں سہ مست و خرابش را چہے پا بوسی او آشنا کر دم رکابش را نفیدم خطابا نہ بشنیدم جوابش را بذات بحر قائم ہیں ہمہ موج و جہابش را</p>
--	---

ہزاراں یارو امن مے فتاند بر مزارِ من
تراب از مشب خاکِ من نظر کن اجتنابش را

<p>چو بالا کرد و گلشن نگارم قد بالا را چگلشن آمد ہرگز نخواہم چید گلہا را کجا باشد بت نگیں دلاں را در دول شکنی سرکوتے توئے سوزم تماشاے کند عالم</p>	<p>قیامت گشت قائم پاگل شد سرو عمارا چرا لے بلبلان مست سر کرد و غوغارا اگر بشکست مینائی چغم شد سنا غارا بیا بر بام خودے مد تو ہم بگر تماشا را</p>
--	--

نگہ ہے کہ چشم مست ساقی آہنجاں سویم	کہ دیگر ہیچ ہٹا یم نماندہ جام صہب را
تو جتا بے گریبان تو کور در لبیل دارد	بزن در حبیب خود ستے بر آوریہ بظیارا

تراب ایس نالہ تم نم نباشد خالی از عفت
مگر شوق قیام او گلو گیسست مینا را

باغیر بودن تو بر انجمن مرا	مانند شمع داد سر سوختن مرا
بس تنگ کرد آں بُت غنچہ دہن مرا	خوں کرو غنچہ وار بشوق سخن مرا
از برگ گل بساز پروائے کفن مرا	کشم بہت شوق دیدن آں گلبدن مرا
چوں لالہ دل ہجر تو گردید و اغدا	چاکست در غم تو چو گل پیر بن مرا
چوں ظل قاتش نشوم دور ہیچ گہ	جانیکہ یاراست تو اں یافتن مرا
گر بعد مرگ از تو یستر شود وصال	در زندگی بمرگ تو اں ساختن مرا
فانغ شدم ز تبار گریبان چاک خاک	تا چندا احتیاج شود دوختن مرا

قرباں شدم تراب بشیریں گلکش
فرہاد کرد آں لب شکر شکن مرا

اے فراق تو ز تن بُرد تو انائی را	کرد بر باد زول صبر و شکیبائی را
بے تو آرام و قرار ہم گشتہ است جدا	مرگ ہم نیست گیر و غم تنہائی را
لب گزیدن نمکند یار من از ناز و ادا	میکنند مشق بامیں طرز سیحائی را
اے دل از دست تو بدنام شدم در عالم	عشق آورد بمن ایس ہمہ رسوائی را
ساقی از دور فلک چرخ زدیم جام بدہ	باز یاد نکشم گنبد مینائی را
و اعطاعتل میاں موز مرا در سر عشق	گذرے نیست در میں حکمہ دانائی را

پا بر ہنہ چو تراب ست رواں در پئے او
غیر مجبوز کہ کند در تہی پائی را

<p>اے ترک جاکیش مکش تیر وکماں را گز سوز غمش گویم و در گریہ کنم ساز اے غنچہ بایں عمر شبینہ چہ شگفتی از گفتن و اعطاش و ضبط سیر شکم تا نام و نشان تو نگر و دہمہ معدوم از صورت من عشق تو پیدا است چہ گویم واقع نیم از را ز حجاب رخ جاناں بہ ہے کہ دلم خاک شد از تاب رخ او</p>	<p>قربان تو گر دیم مکن قتل جہاں را چوں شمع بسوزند و تراشند زباں را صبح بہ تو ناگاہ رسد دست فزاں را کار سے نکند زور رخسہ بھر رواں را مشتاق مشو جلوۂ بے نام و نشاں را عاجت بہ بیاں نیست چنین حال عیاں را جز حق کہ سزد و واقف اسرار نہاں را از جلوہ متاب نشد تاب کتاں را</p>
---	---

آرام کجا قیمت عشاق شراب است
باقی نکند رام دل سنگ بتاں را

<p>نہیں شد ز جہاں در نعم جاناں مارا یافت از سوزش عشقش سخم شور جہاں خالی یک دم ز خیالات پریر ویاں نیست خلق فرماں بر تیم کہ چو خور دیم نعمت سگ کوئے تو ز ما ہیج تعرض نکند غیر ازین نیست تماچہ بہجت مردیم</p>	<p>کر و یک مشکل عشقش ہمہ آساں مارا کر و دیو انگیش صاحب دیواں مارا مے نماید دل ماچشم پریمی خواں مارا دایغ تو گشت بدل مہر سلیمان مارا عجی بہت ز غوغائے رقیباں مارا با تو دہشہ بود دست ہداماں مارا</p>
--	---

ساقیا دور شراب ست ہدہ جام نشاں
تا شود محو ہمہ گردش دوراں مارا

<p>کو قدر بہ پیش تو دفار بوسہ ز تو خواستم ندادی پائے تو بخوں درآمد از بس</p>	<p>خاک است بفرق نقش پا را محروم کے کند گدا را پامال نمودہ حسا را</p>
--	--

<p>گر تنگ بر کشتی قبا را از پا زده مگر قصا را در کف چه گرفته عصا را</p>	<p>در پیرهن از خوشی بگنجد در جبر تو مرگ ہم نیاید اے زاهد ناتواں قدم بین</p>
	<p>بر حال شراب ہم نگاہ ہے ر حے نبود مگر شمارا</p>
<p>مگر خواہستی در غسل کردن تن مینا به بیس از جان مگر قالب تھی گردیدن مینا ز بال غریبیدن ساقی و جرب مانند مینا بیاسے باوہ نوشاں سرفروا فلکدن مینا</p>	<p>چرا افکند ساقی دستها در گردن مینا نباشد هیچ وقت خالی از ازاد و رونی را ز کم ظرفی ست سکر و بخود وی و وجد و استم مگردارد تھی دستی دلیل معذرت بنکر</p>
	<p>شراب اندر خم ابرو سے اول ماند میدلم بغیر از طاق نبود هیچ جا و مسکن مینا</p>
<p>که قید بست بچندین عذاب در مینا ندانش بکه دار و خطاب در مینا شود چو آب ز نوش شراب در مینا که امست نمودش خراب در مینا</p>	<p>که کرد دختر ز راعتاب در مینا صدائے قلقل او بر ملاست در محفل ببرزم باوہ پرستیاں چو محتسب آید ایں حجاب مانند آبرو سے دختر ز</p>
	<p>شراب ایں مئے گلگون و چو خوشتر گشت لبالب ست تو گوئی شهاب در مینا</p>
<p>زده سر و کشتال لبسم دو چنہ خود را دل و جان خود سپردم بخت دلپسند خود را بخدا حواله کردم دل ارجبند خود را بچسای نگاہ دارم ز چنیں گزند خود را</p>	<p>تو پیام جلوہ دادی چو قید لبند خود را بکشید و اعطا از من سر و عطا و پذیر خود را چو بزور برد از بر دل بخودم ستمگر من و نازک ایں دل من صنم و جانے سختش</p>

<p>چنے دلہری عاشق کش این کند خود را اگر آتش نایم جبت خود پند خود را</p>	<p>نہم زلف تابدارت سرتاب برداز من بندہ چہ خود پسندی کند و چہ خود نمائی</p>
<p>بخیال زلف پچاں من و خاطر پریشاں ندہم تراب ز دل سر رشته مند خود را</p>	
<p>چشم بر راہ و اشکباری ہا یافتم حق دوستداری ہا گشت ہدم غمفس شماری ہا تینخ ادوار و آبداری ہا</p>	<p>وعدہ وصل و انتظاری ہا دم زنی از وفا و خول ریزی بے تو از شام تا سحر ہا دشمن تشنگی بہ معشریت</p>
<p>دل بشوقش تراب میدارد ہجوسیماب بقراری ہا</p>	
<p>صحن گلشن بے زخمت کنج نفس باشد مرا کے بجز دیدار تو جبت ہو س باشد مرا گر بیایت سر نہادن و مترس باشد مرا کاش فرصت از غم دل یک نفس باشد مرا مہرہ و ریحاں بجائے خار خوس باشد مرا صورت اورہت و چپ پیش پس باشد مرا</p>	<p>ناز دل بردت بانگ جرس باشد مرا دوزخی گردم سزاوار عقوبت ہا شوم بے نصیب خوشیتن نازم کشم سر بر فلک بیدلی بگدشت تا از آہ و افغان دم ز نغم صفیر رخسار جاناں باخیز خوش و انود کے ہشتیم سر نہ بنم جہل و ادچار سو</p>
<p>اے کہ داری روز و شب چشم کرم سوتے تراب یک نگاہ لطف ز چشم تو بس باشد مرا</p>	
<p>در جیباں بیوفائی خوش نمی آید مرا تا تو در چشم نیای خوش نمی آید مرا اے سید زہناں رسائی خوش نمی آید مرا</p>	<p>از طیبیاں کج ادای خوش نمی آید مرا در چین ہر چہ باشد سیر گل با رنگ رنگ خاک راں رست حقے بوسہ بر پیش من</p>

شاہ از سختی سر زلف گرہ دارش بگیر	انچنین عقدہ گشتی خوش نمی آید مرا
گو تراب آزادی و دوارستگی دارم ہوس	لیکن از دانش رہائی خوش نمی آید مرا
حسرت بر وی نعمتے شد عشق شد بر من ہلا تا بہ ضبط غم کجا نازک دلم پیر ضعیف دل مصفا کے شود بے خاک بیزی کے عشق پیش درویشاں مرو بہر خدا دنیا طلب	اونداد و ہیج دروے من بدر دم بتلا ہاں وہاں اینک حدیث عشق گویم بر ملا خاک مالیدم بر وی آستہ ہجر جلا در کف ایشاں موج کنجینہ سیم و طلا
بے تکلف بے ضرورت کے روم آنجا تراب	خانہ اہل دول باشد مرا بیت الخلا
بہر دنیا جہ سائی خوش نمی آید مرا گر شبے در کوئے تو نالم گدایانہ، لگو مے گرفتہ دامن جانناں بشوقے گفت ہاں کے روادارم سفر بہر علاج در عشق از خودی فرعون خود پس گشت ناری الخد ساغر پرے بستہ داد شیخ جام گفت	بر درشاہاں گدائی خوش نمی آید مرا ایں صدائے بے نوائی خوش نمی آید مرا خلط پیش از آشنائی خوش نمی آید مرا یکدم از جانناں جدائی خوش نمی آید مرا خود سری و خود نمائی خوش نمی آید مرا از تو چندین پار سائی خوش نمی آید مرا
من چو آدم ہم در فقری وقت نش دارم تراب	طمطراق یاد شاہی خوش نمی آید مرا
بامید آنکہ بوسم کف پاتے یار خود را زدلم زلف شوق خط سبز یار نامرگ زدلم بزلف کافور بود رہے بجز چاک تو کہ عہد وصل بندی و وفاے آں نیاری	بر ہش چو خاک کردم تن خاک را خود را نگذاشت غنیفہ دل بہر ہزار خود را سر زلف اور ساں دم دل شاہوار خود را بجہاں نگاہ وارم دل بیقرار خود را

نفس زیاد ایزد مشائے تراب غافل گزار ہاں بخلت ہمہ روز گار خود را	
روایت البیہار	
مے آید از برائے شننا ماوسن در آب مثل جناب تا خبر از سیتیم رسید فرصت نمید بدید بیان غیب تو عشق باشد کہ آبدار نماید کلام من	چوں ماتیم شدست ازین زوٹن در آب شتر تم فکند از عرق خویشتن در آب بنگر چه شکل ست مرا دم زدون در آب در بحر این غزل شده مار سخن در آب
چوں شب بنیس قبا بر شس میرسد تراب خوش میکند عرق تن آن طلبدن در آب	
قتلہ است بہت سے گل ناہمائے عنذلیب چوں نیاید ہر ستر غنچہ شکفتہ خاطر سے کاش جوئے گل بسد یکبار و نیز در شام تو بتو سفر کوئے توہ رانیت خوش زہوق کلڑ خوجاں بہب گرد یہ کہت میں نہ بر شاہ توحید پیرست سنبل دھرن نیت و پیش قبیلہ را کند چوں ی شفا	گلوش دل نہ ساعتے برا جرتے عنذلیب میرسد ہر صبح دم بروئے دعائے عنذلیب نیت در فصل خواں جز این نوائے عنذلیب مے شود بے گل چین نام سرانے عنذلیب مے توان کردن ز برگ گل را سے عنذلیب دام بردوش آمدی لے گل براتے عنذلیب کے نشیند زان در گلشن بجاسے عنذلیب
کے نباشد یا ز درد دلہ محزون تراب	
الہ حمد دار دبینہ و غمائے عنذلیب	
...	جنت روحانی مستحضر کری رضا طلب سر بلند بیچ نہ خون بہا طلب

محمود و یار شو تا شود ادب کا هم تو آنکه گریزد از جفا بولوس است و بی وفا حیف که والله تو ام هیچ نداری الفتم عقل اگر سلیم هست پیر گزین کلا بدست	قابل اختلاف نیست عاشق مدعا طلب عشق بتان پُر جفا که درمرا جفا طلب طالب او خدا شود هر که بود خدا طلب بهر سلوک راه حق مرشد رهنما طلب
--	--

گوش کن از لب ترا پس این دو حدیث اینجا از حمت اینجا کنش راحت آں جہاں طلب
--

نیست بے جا اگر ترا در بر نشا نعم سوئے چپ راست بر پیش ز کیو تیغ بر دل میزنه وہ چه زلف رشتیش آفت جان و دل است چونکہ خوا کرد از زان چپ آدم ظهور	ز آنکہ دل ہستی و جائے دل بود چپ بیدم و سہل کند از یک طرف ابروئے چپ قدنہ دین مست و ایماں حلقہ کیسو چپ بر زناں تعویذ بایست بر بازوئے چپ
---	--

تا نشتم بر دورا نو کرد ہو گویاں ترا ب ہائے ہوشد حلقہ گرد من از زانوئے چپ

رویت السار

عاقبت فتن ازیں دار گذر و پیش است پیریت دست گریساں بجوانی مغرب زود بیدار شوا ز خواب ال سر بردار تا کجا محسوس رو کا رجاں خواہی بود کا تمدن بخواں و گذر از حبت جہاں ز پسند از کن بہتر ازین نیست سخن بہر قدر مال بجاصف کنی سود بود	غافل از زاد نباشی کہ سفر و پیش است وقت ضعیف بدن و سمع و بصر و پیش است شب آخر شد و ہنگام سحر و پیش است فرصتی گیر و لا کار دگر و پیش است چشم بر بند کہ آفات نظر و پیش است گر ز کاش ند ہی شامت زرو و پیش است رایگان نیست کہ صد چندی دگر و پیش است
--	--

آخرا از خاک شدن زیر و زبر پیش است تابش و تشنگی حشر بر در پیش است که بدو نیک تر نفع و ضرر در پیش است بایستی دال که پس از مرگ سفر در پیش است که پس از مرگ همالک چه نگر در پیش است ورنه هر جرم ترا وقت اشد در پیش است	شاد بر صدر نشینی چه عیش است سبکیں گرد امیں جابست سایہ چہرست چلطف کن نکو کاری و پرہیز بد کرداری گزینہ نیا ہمہ عمر تو بظلمت گذرد عاقبت آنست کہ دایم بدش خوف بود قبل مردن بخدا تو بہ کن و استغفار
---	---

پاس انفاس کن و هیچ میندیش تراب
بر زنج پیر دم نزع اگر در پیش است

بزعم من بر قیباں چرا مدارات است کہ اجتماع نقیضین از محالات است نشسته در بر جانان رقیب بذات است کہ قدر ناکس کس پیش او مساوات است توئی و غیر کجا فرصت ملاقات است بحسن عارض او عالم طلسمات است	زمن چه شد کہ در کمر صفایات است کنارہ کردم از و چوں رقیب شد یگبار ولا تو از صفت ہمکنار یار پرس مرا بخاطر دشمن حسد از خو جانند چرا نہ ترک ملاقات تو کس عاشق گردد گنج رخسار زلف حلقہ زن است
--	---

تراب رفت بکوشش بدیدہ سویش
از بیوفائی او در جہاں حکایات است

کے ازیں راز ہر کس گاہت شد یقینیم کہ مرشد الدست طفل نادان و مرد و گراہ است حیف صد حیف آہ صد آہ است ایں حدیث نبی در افواہ است	پہنچہ پیر نقش الدست از ید اللہ فوق ایلد یہم بر کہ نگرفت دامن پیرے منکر پیری و مریدی را ہر کہ بے پیر پیش ابلیس است
---	---

<p>پیر آمد وسیلہ بہر نجات پیر ارشاد و بیعت و خسر پیر را صورت ہم پیرداں گرچہ پیر از مرید دُور بود پیر اگر حاضر است در غائب با ادب پیش پیر باید بود بندہ پیر دستگیر خودم</p>	<p>پیر بگزین کہ خواہ ناخواہ است ہمہ در کار اندر میں راہ است زانکہ اور ہنما سے درگاہ است التفاتش ہمیشہ ہمراہ است بہ یقین از مرید آگاہ است کو ز سرتافت دم ادبگاہ است در جہانم بس این قدر جاہ است</p>
<p>کے نہ لازم بہ نجات خوش تراب مرشد کم کاظم شہنشاہ است</p>	
<p>ہر کسے از دل و جاں در طلب معشوق است مرغ جانما چنے این دانہ بدام افتادند دل کہ دینہ قرایے و سکونے میدشت ہرچہ محبوب بود خوب بود بد نہ بود داد لیلی چہ قدر نامور می مجنوں را بیدل خستہ و مظلوم بود عاشق زار</p>	<p>عالم آگندہ ز شور و غلبہ معشوق است نقطہ خال کہ زیبا بلبب معشوق است ہمچو دیوانہ رواں در عقب معشوق است شوخی و ناز سراپا ادب معشوق است شہرت عاشق زار از بلبب معشوق است دلبر و قاتل و ظالم لقب معشوق است</p>
<p>بار اک آمد چہ خوش مے گذر دھال تراب خوب سرشار ز جام طرب معشوق است</p>	
<p>چشم ہر کس بسوئے معشوق است نور و ظلمت کہ در شب و روز است بے خبر از خود است مے دانم شب کجا بودی اے نسیم سحر</p>	<p>زانکہ ہر سمت روئے معشوق است از رخ و تار موئے معشوق است ہر کہ در جستجوئے معشوق است کامیں قدر در تو بُوئے معشوق است</p>

<p>گر پُر از آرزوئے معشوقِ مست نازِ باطبعِ خوئے معشوقِ مست چشمِ آبروئے معشوقِ مست آئینہ رو بروئے معشوقِ مست خانہٴ من بکوئے معشوقِ مست دشمنِ من عدوئے معشوقِ مست</p>	<p>کے تو ان گفتنش دلِ خالی خصلتِ عاشقِ مستِ عجزِ و سب اشکِ باریقی عاشقِ صادق بہرِ خود بینی و خود آرائی بولہوس از مقامِ من چہ خبر منکہ از دوستانِ معشوقِ مست</p>
--	--

ہرچہ بے خود تر آپ سے گوید
 آں ہمہ گفت گوئے معشوقِ مست

<p>دلِ پُر از آرزوئے جلوةٴ ہلالِ گذشت عجب کہ ز آمدِ نغمِ دولتِ ملالِ گذشت چو از نگاہِ من آں سرو نو نالِ گذشت بخاطرِ من بمیلِ بسے ملالِ گذشت ہائیں اُمید چہ گویم تمام سالِ گذشت کہ چوں تو سوختی و شبِ ترا چہ حالِ گذشت</p>	<p>شبِ کز آبروئے آں میں خیالِ گذشت ہجومِ غیر شد موجبِ تکرارِ تو قیامت آمد و آفت رسید بر سرِ من تو دوشِ دلبر تو غیر اند کے کردی بروزِ عیدِ بغلیں بارِ خواہم شد ز رشکِ مدعیانِ سوختن نہ پڑ سیدی</p>
--	--

شرابِ بارِ خدا قادرِ مستِ رنجِ مخور
 کہ صبحِ ہجرِ دید و شبِ وصالِ گذشت

<p>مرا از ہجر و از وصالِ چہ کارت کہ در کویم ہمہ باغ و بہارِ مست کہ دل چنداں لبشیں بقرارِ مست نہاں بیزنگ و نقش و نگارِ مست کہ امی دشمن و کو دوسدارِ مست</p>	<p>سراپا یم ہمہ تصویریارِ مست بیائے ببلِ شیدا بکویم کہ وا ازوئے نویدِ وصلِ یارب بہر رنگے کہ بینی اوست موجود چو غیرش نیست دیگر فی الحقیقت</p>
--	--

<p>بلاگرانش این مشتِ غبارست مگر در عین هستی ہوشیارست</p>	<p>بستے کرموئے منی اس تپانِ رفت کشد در ہر نگاہم چشمِ مستش</p>
<p>ترا اب از خود کنارہ کردہ ہنگر چساں معشوق با تو ہمکنارست</p>	
<p>واقعہ از یکیش ہیچ کہیں جانیت ہوں کم آہ کہ فریاد سے میں جانیت جز دلی نالہ زنی تو جہ سے میں جانیت مرغ جاں را بجز این تن فتنے میں جانیت خطرے محسب ہم سے میں جانیت خوش مکانے شکرست گئے میں جانیت غیر مژگان ترم خار و خنہ میں جانیت</p>	<p>دل کہ جز یکیش ہیچ نہیں جانیت ظالم اندر میں شہرہ کجکلام از من دل شدہ یارب چہ شنید او کہ گفت بعد عمرے بمن این عقدہ سربستہ کشود یر ملائے کند آں بفرچہ ام دعوت ئے نقطہ خال سید گر لبش نیست چہ غم جاتے خوبست بیا جلوہ نما در چشم</p>
<p>بے سواری کہ ترا اب ست رواں پہ تیرے او بہ ازاں را کب فیل و فرسے میں جانیت</p>	
<p>پاتے مرا لنگ نیست ملکِ انگ نیست تفرقہ از مولد مہ جائے غم و ننگ نیست باسن از میں جملہ کو مستعد جنگ نیست شیدہ فنا نوس را کے خطر از سنگ نیست</p>	<p>گر بوطن ماند نم کیفیت و رنگ نیست گشت ز مکہ اگر جہرت خیر البشر عالم و شیطان نفس جملہ عدوئے من اند گلشن بے خاکیت خالی از آزار کیت</p>
<p>دبر صافی ضمیر گویش اینک ترا اب آئندہ شاں دروش شائبہ زنگ نیست</p>	
<p>اے کہ لب لطیف تو چہ آبِ زندگی ست بتخ بدست آمدی بہر خدا ارادہ چہیت</p>	<p>تشنہ جان ہاں دل بہ لب آہیں چہ زیت مست است آمدی ناز پرست آمدی</p>

یا بجز خودم نشان یازدیر خودم برال و پد چو آمد و شدم بر درخسانه خودم	صاف جواب ده مراب کجا اراده چیست گفت بروں شو از دم در روین میا نیست
گشت گفت مرا این عجب است ما چرا هیچ نشد خبر تراب قتل که شد شهید کیت	
خنچه لبه بگشتان آمد و خنده ز نهفت از الم فراق او در سر اشتیاق او قاصد مهربان من چون بر دوستان من ا بروئے تو با اتفاق هست دلال و اطاق	خنده زدند بلبلاں کیں گل نو در شکفت نقطه دلم نیار میدلمه چشم من خفت کرد بیان حال من هیچ جواب آن نگفت قوس قرص کجا شود با نجم ابروے تو جفت
خوب تراب یک قلم گردی غزل رقم طبع مراست آفرین کیں در شاہوا رفت	
اگر ز بوس و کنارت حصول ناکامی است لباس آب رواں نیست بر تنم از رشک عجب که دلبری از ما و هم زد دل آرام مکن بعشق بمن تهمت خست و مانع	کنوں بر تو شستن مرا چه بدنامی است قبائے شبنمی و جامه ترا ندای می است ترا که شیوہ دلدار می و دل آرامی است خیال با بستر من ز چشم با دای می است
هلاکے کند آں خط و زلف یار تراب بعشق قاتل من ایں دوزنگی و شامی است	
دلے دارم گرفتار محبت طیب از دار لبے من دست بردار نه از خود بوش دار دے ز دیگر نباشد در من محتاج تشخیص رخم زرد و لبم خشک و شره تر	مریض عشق و بیمار محبت علاج نیست در کار محبت چسماں مست مست شرار محبت ز عالم غلبه هر آینه محبت سراپا هست آزار محبت

<p>تو واقف نیستی لے زانہ خشک ترا بر عشق من روست و انکار ز بس در عشق او بے اختیارم</p>	<p>ز را ز عشق و اسرار محبت مرا صد گونه استرار محبت نئے تر رسم ز اظهار محبت</p>
<p>ترا پادشاه خوش شود یا ناخوش ازین سخا بهم کرد انکار محبت</p>	
<p>ترا بے وجه در خاطر غبارست مقرر وصل شو با من خدارا بیالے گل که از بهر تو بلبل سزد گر زاهدیم گیر دگر بیاں پیشانی اگر عیبست در عشق بر وصتیا و بلبل رامیا زار مرا معشوق جز تو نیست دیگر نگویم لطف کن خواهی خواهی بگو باری که بخشیدم کن مهرت</p>	<p>دل من از توصاف آینه وارست که دل بهر وصال بهیچ است چو نگرس روز و شب در انتظار که دامن گیر من ز تار و دست پیشاں تر ز من عشق بیکار که سیر و گلشن فصل بهارست ترا مانند من عاشق هزارست ترا در مهر بانی اختیارست همی از تو دعایم بار بارست</p>
<p>خداوند ایچو خود بسنده خواندی ترا ب از فضل تو امیدوارست</p>	
<p>شهید در تیش نه سرفدا کرد دست خدا نه از توجدهائی نصیب ما کرد دست کسی چه داد و دهر و از که داد خواه شویم ز سینه کا دمی تیرنگه چسبنا که کشم بباد کن همه خاکم خوش آمدی وقت</p>	<p>نماز فونی خود را ز سر داد کرد دست ز صبر و هوش و قرار و خرد چه کرد دست چو این جفا و ستم بر من آشت کرد دست که صد جفا بمن آں چشم سحر ما کرد دست مگر ترا خبر از حال من جبب کرد دست</p>

ہر بود ہمہ غول ریزی دلم کاہیں دل	مرا بچشم سیاہ تو مبتلا کر دست
جواں عشق نگر دو چلو نہ واعظ پیر	خیال قامت یار مرا عصا کر دست

شراب وعدہ آں بے وفاد دست ماں
ہزار بار بمن نقض عہد ہا کر دست

موتے چیدہ بگوشش تو چہ دل آویزست	زلف آفتادہ بد وشت چہ بلا انگیزست
حاکم کو کہ باں ترک شوم چشم دو چار	کر پئے قتل جہاں تیر نگاہش تیزست
چشم بیار تو زان دم کہ در آمد بہ نظر	یکسر از خواب خور خویش مرا پرہیزست
شونئی رنگ حنا دستک قتل فرود	ہاں نگارین تہمت چہ بلاغوزیزست
بسکہ از فوج غم و درد تو خوردیم شکست	رقم حالت با جملہ شکست آمیزست
صبح از زلف برآمد رخ ہند و بچہ	گفتم این شمس ز شامست از تبریزست
دو دآہے ز دل سوختہ ام سر بکشید	گر می عشق تو در سینہ چہ آتش بیزست

دل بزلغش نہ ہی قید فرمست شراب
گو با عجا ز سچی صنم انگریزست

درد و غم در دلم امانت است	داع در سینہ ام ودعت است
موجب زندگی من در عشق	کرم و لطف ہر شفقت است
جان بنیت خانی از ذکرش	ہر طرف در جہاں حکایت است
گر بخاوت نشست ز اہد خشک	بے نصیبی ز لطف صحبت است
عشق بازی نمی گذارد دل	علی در پے ملامت است
بوسہ بر نہ ہی زخم کہ در و	اثر ہمدی و قربت است
جہوہ آرا سے دل تصور یار	رہ نوع افرا سے چشم صورت است
توان داشت حق و یلغ شراب	اگر سہ عاشقاں بحاجت است

<p>ز گس گشوده چشم بشوق نگاه کیدست خود سروایستاده ز یکپا برآه کیدست بانایز عشوه و لبرتی ماگت کیدست رو چم نگر که شاہد حال تباہ کیدست کیس کج خرام و کج نگر و کج کلاہ کیدست</p>	<p>سنبیل ز بیج و تاب ز لعل سیاه کیدست د طوق عشق سرو اگر قمری ست قید دل داغش بعجز و نیاز از گناہ کیدست خوشحال گشته است جهانی ز لطف تو یاراں نظر کیند و مرا زین خبر کیند</p>
<p>در قتل گاہ او چو شراب از خمار سید رویش بدید و گفت کہ این بے گناہ کیدست</p>	
<p>ہایہ ہدۃ وصال تو خوش در فراق بہت بسپاہ دیدن تو مرا اشتیاق بہت لطفی کہ مے کنی بمن از اتفاق بہت در ظاہر اتفاق و باطن نفاق بہت ایں خم بخوبی جا بردے تو طاق بہت قدش کسے نکرد کہ ایں طفل طاق بہت</p>	<p>زود کہ انتظار تو ام سخت ساق بہت چشم ہزار میں شود اے کاشش بعد عمر تو ظالمی سوائے جفائیت کا ر تو با یک و گر چو خانہ ز نور حلق را خم گشت ماہ نو کہ نظیرش شود نہ شد از چشم افتادہ چو اشکم بجوش شد</p>
<p>زادہ چگونہ رغبت و نیا کند شراب دیندار را بہ بانوے دنیا طلاق بہت</p>	
<p>جانبے کہ ساگ نشست گدا را گذار نہیت در بحر بے کنار سہر شکم کنار نہیت سیاہ گشتہ است دل پارہ پار نہیت دایم شیشہ در بر خود سنگ خار نہیت ایں سرخ چیرہ بر سرواں گوشتوار نہیت تن پنبہ است و کم دل من از شرار نہیت</p>	<p>اے دل بکوتے یار رقیب ست چار نہیت ہفت آب را کرانہ نایانت و جبالت لخت و لم چہانہ بہ از زر گراں رسد اے شوخ سنگ دل بدلم سختی کن انجم ہم شدہ بہ شفق حلقہ بستہ اند از گریش لبخوت تن نا توان من</p>

اشب دلا بنا کہ چہ دستک ہی زنی صد بار این چنین حتم و جور کردہ	اشکے چکیدہ است چشم ستار نہیت حاشا کہ واردات جنایک دوبار نہیت
در کشتن رقیب شراب استشارہ بیت در کار خیر حاجت بہج استخارہ نہیت	
چوں بہت سرخی و زیبا بہت تنگی یافت خوب سہ سہرتی حسن تو بر آورد خط	راہگاہ غنچہ گل باتو چہ ہمرنگی یافت صبح حسن تو عجب عالم شہرنگی یافت لب لب تو چہ نہیں قدر و گراں تنگی یافت
وہ چہ ریبا سے زرخش کا کل خال ست شراب کشور حسن اسیر حبش و زنگی یافت	
سر ز سنگ کو دکان کوئے آں دہشت گشت برو چشم در فشانم آبرو سے سلگشت	سنگ طفلان قیمت امان در دہشت گشت دانہ ہاتے اشک من میں قیمت گہشت گشت کا و کا و یاد مرگاں خار در بہشت گشت شیشہ صبر و قرار و ہوش من کیشت گشت
اے سنگ نہیت ایں سخت جانی شراب رنگ آب تیغ تو از تند تی جو ہر شکت	
شب چو بلبل بر گشتن نائے گل بگریہ و رفت دید چوں دیوانگی سخت زیبا و رہن	صبح غنچہ گل شد و برگریہ ش خندید و رفت بخت سرگردان من گرد و سرم گردید و رفت لحظہ ہم در بزم تو نشست رویم دید و رفت پہنہ در گوش آمد و حرف ادا نشیند و رفت در گلستاں باغبانے آمد و گل چید و رفت ابر خوشتر آں بود کوسا عنے بارید و رفت
سوسے من آمد جو با صدف من آب سید کدیش ماجرائے دل ہی گفتم با آواز بلند	
بہلداں کردند غوغائی و تاثیرے نکرد نہ نباشم روز و شب از گریات اکچشم تنگ	

چو نگاہش سوئے من افتاد پر بنجد و رفت	چہ تے دارم کدام از من خطا مشہود شد
وہ چہ دزدیدہ نگاہ او دلم دزدید و رفت	چشم او در مجلسم بیدل نمود و کس ندید

سے پییدم دوش در کوشش ترا پ از در دل
در دل اور ہم آمد ماجرا پر سید و رفت

کشیہ چین چین از پیہ قتال من مست	کجا مقابلہ رویش شدن مجال من بہت
کہ اعتراف بہ تقصیر خود کمال من مست	زخم ہا بل کمال از قصور خود پہلو
کہ صبح عید وصال ست و این بلال من مست	چرا نہ ابروئے او دیدہ خوش شوم سرشام
ہمی ہمدست عشق تو ما دو سال من مست	سوائے عارض و زلف تو او نگارم نیست
نظر بفضل حسد اگر دن انفصال من مست	خدا شدن چہ بود از خود تی خود رفتن
عبث بخود بنجر ازوے دیگر خیال من مست	چو یا نسبت خود را بمن در مست نمود

چو سخن آفریب منکم ترا پ قول نہ است
ہر بیس بہ آیت ناطق چہ اتصال من مست

سبزہ را عارض شدن بر عارض اوتاب کو مست	بسکہ یارم آتشیں رخسارہ دارد سادہ کو مست
با من لے واعظ تر انا حق ہزاراں گفتگو کو مست	غیر گفتار شیں نمی شنوم سخن سائے دیگر
بہر قمری خوشنمائی این قدر از طوق او مست	بد نما طوق تو کے باشد من دیوانہ را
بہر چاک پیہ من کے احتیاجم بہر فوست	از ازل چوں گل گریباں چاکم و دیوانہ ام
راہد از بہر چہ در ظاہر ترا این شش شہوت	باطن آلودہ دامانت ازوے ریا
مردم بیمار را آہستہ طرز گفتگو مست	چشم تو گو یا ست از غمرہ نمی فہمہ کے
از پیہ جان و دل گم گشتہ ام در جستجو مست	کاوش از پیکان ندارد تیر او در سینہ ام
در سر کوشش دلم وقف پیش در آرزو مست	مے کند جاناں تماشا ئے پییدن کا حید
عند لیباں را عشق برین از رنگ ہر مست	ذات را طالب کے کہ می شود غیر از صفت

از دہان تنگ تو شاید کہ بوسے یافتہ	در نہ غنچہ این قدر چوں از فغان سر فروست
چشم سیاه یار چه ترک است گمست	کے تراب افتاد و بھلا دور ہو معشوق خود ہر نقش و پا بکوبش خاکساری آبروست
ہرگز جوان نیک بُدنیانکر دمل کے رُخ کند بکسوت نگین مجاہدین اشکم بچشم بچکد وے فتنہ بجاک	گز بہر قتل از مژہ در دست فخرست کیس پیرزالہ زنکہ لب سیاہ شوہرست مہ را پے فروغ چہ حاجت بزورست ایں طفل نور سیدہ چہ بیباک خودست
دل از تراب برود و بیچ باک نیست	یاراں نظر کمیند کہ ام ایں دلا درست
از بہر قلم ابرو سے قاتل چہ بختست در ملک بخودی چہ غریب و قنادر ام در شب خاک من شری نیست چو دے تا راہ گم نہ کرو کسے خضر انیافت پردا ندارد از خضر آب حیات را گرد ام گستری تو ز عالم خبر بری چوں کلکاب من سیاه شد و سبز چاک	موسے سیاہ و ہم چوں ممتے چہ بختست واقت نیم ز شاہ و ندامت چہ شورست وز آتش فراق تو جانم چہ خاکست گمراہیم تمام بامید رہبرست دل تشنہ توجہ ساقی کوثرست خط نوشتہ در پرو بال کبوترست زین نام تمام قصہ عشق بد فترست
حرفے بگو تراب ز صبر و سکوت او	دل نیست ایں کہ پارہ و سیاب در برست
روے ہر بلبل از جن برگشت فاتحہ خیر خواں کہ از اخلاص بے وفا گفتم و رسید از من	تا ز گلگشت سرو من برگشت یار برگشت بخت من برگشت دلبر از من بیک سخن برگشت

<p>زاہد از غلبے سخن برگشت یک بیک رنگ پنجن برگشت اونہ از من بکرو فن برگشت خاطر از مہر کوہ کن برگشت عہد شکست و دفعتاً برگشت یار از رہ سوئے وطن برگشت</p>	<p>تا گذارش بکوسے یار افتاد شمع رو پوش شد ز پروانہ نوجواں گشت و حسن رفت ہنور بہر یک جوئے شیر شیریں را یاد آب آں بدگماں چرا از من بہر خانہ خسرا بی عاشق</p>
<p>چہ خطا از تراب بیدل شد کہ دل شیخ و برہمن برگشت</p>	
<p>خود ز قامت قیامتے بر پاست کا کلش دام از پیہ دلہماست جیف کز گر و خط غبار آلاست جل شانہ کہ خوب زلف آراست نیکنامی زمن میاید راست رندی من عیاں ز سر تا پاست در کفم جام و در عسل میناست باننش این قدر جواب چہ است</p>	<p>شور محشر ز قامت بالاست اہل دل کے اسیر اونہ شود عارض صاف او چہ آیتہ شانہ یار را تو اں بوسید عشق را لازم ست بدنامی دورم از زہد و ورع صد فرنگ محب را دیسل میخاری من از اں شوخ دیدہ حیرانم</p>
<p>ہر کس از من نشان او پرسد کس نہ پرسد از او تراب کجاست</p>	
<p>تیر ہر مژگان را نشانے دیگرست شعلہ دیگر دُخانے دیگرست سرگذشت مہمانے دیگرست</p>	<p>ابر و خوباں کمان دیگرست عشق را از آہ گرم و سوز دل قصہ ام از گوش دل بایشنید</p>

<p>یا رب خاکم قدم فرسود و گفت ہر زماں از جور و ظلم تازہ اش دلبری و دلفریبتش پیرس چشم فرگس زلف سنبل رونے گل ضعف و پیری رنج و محنت درد و غم گو تعلق از بدل دار و دلی ببل دیوانہ را در شوق گل مے گرید عقل از میدان عشق کے بسوئے کعبہ عاشق رخ کند</p>	<p>ایں زمیں را آسمانے دیگرست پامن اور امتحانے دیگرست ہر ادائش و اسانے دیگرست صورت خوش گلے دیگرست گلشن تن را خزانے دیگرست مُرخ جاں را آتش پادگیرست ہر نفس شور و فغانے دیگرست عشق را زور و توانے دیگرست قبلہ آستانے دیگرست</p>
---	--

دام دل شد حلقہ مولیش مراب
تا بر مولیش رہیماںے دیگرست

<p>آئنگہ در فرقت او زار و حزینم این سرت واں پرت پھر کہ گوید بت حنینم این سرت منکہ آشفته یک طفل حنینم این سرت آئنگہ در عاشقتش خواہ حنینم این سرت آئنگہ از خطرہ او گوش نشینم این سرت کوچہ اوست جہاں خلد برینم این سرت آئنگہ بے او طرف باغ نہ بینم این سرت بار قیباں ہمہ تن باعث کنینم این سرت غیر کہ نام خدا نقش کنینم این سرت حق غفورست کریمست تقدیم این سرت</p>	<p>دستان و شمن جان دل و دینم این سرت آئنگہ در بند نظیرش نبود در خوبی ناہی بیج مگر حسن و چاشش بنگر آئنگہ بر شمن خود کہ دوچو مجنون شیدا سازن ہماں بست کہ صد خانہ دل غارت کرد آئنگہ در پندار و طلبہ بود یا غلمان آئنگہ در ایستادن و حرکت ہیں کیچیاں حلقہ زدند آئنگہ در بار بار ز شوق لبشستین نہ ہند آئنگہ در دور و نزدیک ہمہ ہزار آئنگہ در سرت و جگر و دماغ و کف دست و سر و پ</p>
--	---

<p>بہتر زخم بچشم اہل نظر است پامال کنند و آبرویش برباد تا صبح ز نصیحت تو اورا چھو یکبار کسے کہ کلمۃ الحق گوید</p>	<p>ایں طفل سرشک مکن ثنوت جگر است ریزند بجا کہ چہ فعل و گہر است آنرا کہ ہولے عشق بازی بسر است بے شبہ نجات و زرنے خبر است</p>
<p>از بہر خدا کسے ز بجز ز غراب بارش اگر آں بیت برہن نیست</p>	
<p>تا باں یار من چہ منظر است موقوف بطور و دادی امینیت مشہود کجا شود و جالش ہر جا ہر چند بصورت اختلاف بتجلی مغرور بخت پرستی خویش مشو خانی ز صفات و ذات خود باید شد</p>	<p>آنکس کہ و شش نہیر زان بصر است جلوہ گہ او تمام سنگ و شجرت آں را کہ بلند ضیع و کوتہ نظر است در اصل ہمہ یکے چو زید و بکر است اے شیخ خودی ز بت پرستی خبر است تا ہستی تست جا خوف و خطر است</p>
<p>کے دست ترا نگیرم از صدق تو لب ایں دست تو آستین دست دگر است</p>	
<p>گفتم فراق یار بلائے محبت است از دست عشق کے نہ برآید فغاں ز لب جاناں بگریہ و دم سر دم مخند ہاں گہ چشم پوشی و گئے پنہاں نظر کنی بر تو اثر نگر دمنو دیم امتحان کے آرزو بتر کہ محبت کند دلش بے عشق کے نمود پذیرد و جو حسیں</p>	<p>گفتا غم فراق سزاے محبت است فریاد و نالہ بانگ سزاے محبت است ایں اشک آہ آب ہولے محبت است با من حجاب تو زادائے محبت است ہر نقش و ہر فسوں کہ برائے محبت است سر تا قدم کسے کہ فدائے محبت است کون و مکان ز نشو و نماے محبت است</p>

دُنیا بجاستِ مکن رختش بدل	اِس جاسے نفرتِ مکن نہ بجا جتِ مکن
اجدا ز پیچہ بختِ مولا بکن شراب	باز آ ز ہر عل کہ وراتے محبتِ مکن
<p>ز تخم دیدہ و بسا از جنگِ پروخت مگر ز تخمِ دِلے منظور دار و خدا حافظ ز دستِ خویش فشان بِترس اے عجب زانِ ساقیِ مکن ز دیدارش بود محروم آں جا اثر دارِ غم و اندوہ عاشق مرضِ مہلک نشد ہنگامِ پیری عنایتِ کردِ پیرم تاجِ شاہی</p>	<p>ز مژگاں تیر و از ابرو کماں ساخت کہ چشمش از نگہ نیزہ برافراخت پے شبنونِ دل رنگ از خناساخت کہ رویش دیدہ ز اہد ہوش در باخت دریں عالم خدا را ہر کجاشناخت کہ شمع از سوزش پروانہ بگذاخت اجل از بہرِ رحلتِ کوس بنواخت ہماتے برگدائے سایہ انداخت</p>
شراب از جان و دل قربان پیر	کہ بر عالم نوازش کرد و بنواخت
<p>سُرخِ خطِ سرش خضرِ دلم را بخت ے شود استادِ خود شاگردے در حیرتم دل اگر پامال کردی اشکِ پامال مکن تا زارش باز خواہم کرد از دستِ جنوں</p>	<p>در روزِ ظلماتِ کافرا تھے افروختِ مکن اِس سبقِ یارم بکبت از کد ام بختِ مکن آبروے خود کسے در دستِ نفروختِ مکن ناصحم اینک عبت چاک گر گیا دختِ مکن</p>
غنجِ ہائے اشرفی ہم گل شود آخر شراب	عاقبت گردِ دہریشاں ہر کہ ز اندوختِ مکن
جلوہ شس ہر دم بشانے دیگرست	ہر کسے راز و بیانے دیگرست
او بہرشانے دہرا ز خود نشان	بے نشان را کے نشاں دیگرست

گرچہ آآن کماکان ست او ہر کہ خود را گشت وصل شد باد وصل او بے جذبہ نتواں یافتن من بہر صورت نظر دارم بجن می زند دم از نفختِ فیہ یار	دائم اور اکن فکامنے دیگر ست کے چنیں سود و زیانے دیگر ست بام اور اندوبانے دیگر ست خلق را بامن گمانے دیگر ست آتم روح و روانے دیگر ست
--	--

کے انا الحق غیر حق گوید تراب
کلمۃ الحق را زبانے دیگر ست

ردیفِ اشار

خجہ شکرگان او زد زخم بردل الغیاث یک نظر لے کاش بند سوسے من آن شوخ چشم کیست نمخوارم کہ از یارم بگوید این قدر بردش ماند رقیب بدیر مانند سگ	ابرو بخمار او شد تیغ قاتل الغیاث مے پیم در اشتیاقش ہجر سبیل الغیاث بے تور عاشق بلا ہا گشت نازل الغیاث بر حضورش باریابی ہست شکل الغیاث
---	--

اے تراب غمزہ باز آ ز عشق ہوشاں
نیت جز در دوالم در عشق حاصل الغیاث

ردیفِ الدال

جز تو معشوقے بعاشق کرو فن چنداں نکرد در تکلم بوسہ باید داد بر شیریں لبش کے شکستہ دل نہا شمع از خلاف وعدہ اش شعاع شوق تو جانم پائے تا سر سوخت ست	بیلی و شیریں نقیس و کوہ کن چنداں نکرد کرد مفتونم بحر فے گو سخن چنداں نکرد نقص عمدہ غیر آں پہا شکن چنداں نکرد با پر پروانہ شمع انجن چنداں نکرد
--	--

مگر دیکھو کسے یا ب خود چنڈاں کہ سن گردیدہم	طوف دیرو کعبہ شیخ و برہمن چنڈاں نہ کرد
سرور یکپا پیشین ازاد با ستادہ ماند	انتھائے سوشیں آں ناک بدن چنڈاں نہ کرد
وائے حسرت شب نصیبِ غیر شدہ شام یا	اختلاطے ہامن آں غنچہ دہن چنڈاں نہ کرد
مگر دپیغام کے چنڈاں شکستہ خاطر م	غنچہ گل راہیم اندر چمن چنڈاں نہ کرد

خوبی یا مر از من چے پر سی تراب	دلبری و مہربانی کس بمن چنڈاں نہ کرد
--------------------------------	-------------------------------------

بچہ تعریف گل اندامی جہم او گراں آید	بیان نازش بر زبان من چہاں آید
نباشد خالی اشفاق و اخلاق کریمانہ	سوے پیڑ ضعیف خود اگر آں نوجواں آید
چرا بلبل پیش گل حیر شاداں و خنداں	نئے ترسی کہ روزے و چمن بادِ خزاں آید
غلام سر و آزادہ مگر وہ قمر تہاں سکیں	برائے سیر و گشتن چہاں آں سرواں آید
لب لب تو نے جانناں میجاد م بود بیشک	گویشیم کسے بے دم برائے امتحاں آید
یو و مرگِ مفا جاتش دریں صورت خدای	اگر درخانہ مفلس یکا یک میسماں آید

بر آید جملہ کام اوستہ عفتا بہ اہم او	اگر درخانہ عاشق تراب آں مہرباں آید
--------------------------------------	------------------------------------

نہ سبزہ بر رخ گلگون برآمد	کہ خطِ خوش بر آرمینو برآمد
ز آغوشم چہیروں رفت جانناں	ز دل آہ و زویدہ خوں برآمد
مہر س از گریہ ام در فرت او	ز چشم چشمہ جیحوں برآمد
بصد منت ز خلوت خانہ لیلی	بسیر و حشمت مجنوں برآمد
چہ عاشق در برش نشست شاداں	رقیب از مخلص محروں برآمد
چہ اسخاف داناںش نگہ کرد	ز دوش فتنہ گردوں برآمد
چہ کہ دم با رخ جانان متعایل	قدیر سر و ناموزوں برآمد

آدم آید یا رم کہ گفتش	کہ شیخ از خانقہ بیرون برآمد
<p>تراپ از عشق کے رسوا نباشد دلِ او از ازل مفتول برآمد</p>	
<p>خوش آنکہ خاک رویہ خاندانِ پیر بود خوش آن دلے کہ در آن نیست غیر از رخِ پیر از خاک در کہ پیراں کنند سرمہ چشم منہ براتے خدا یک قدم خلا فیاد یقین شناس کہ محذوم علی گردود چگونہ بندگی پیر زادگان نمکنہ بر تہ اش ز سدر تہ مرید دیگر بگوش ہوش بشنویہ ہر چہ گویم</p>	<p>کہ قبلہ دو جہاں آستانِ پیر بود خوش آن زباں کہ بر او دشتِ پیر بود تبرکست ہر آنچہ از نشانِ پیر بود باں طرف کہ غار و مکانِ پیر بود ہر آنکہ خادم بتوسلانِ پیر بود کسے بندہ از بندگانِ پیر بود ہر آن مرید کہ از عاشقانِ پیر بود کہ ایں ہمہ سختم از زبانِ پیر بود</p>
<p>تراپ خدمتِ او عین خدمتِ پیرست کسے کہ نائبِ پیرو نشانِ پیر بود</p>	
<p>کہ انا الحق بجز خدا گوید ہرگز آن را کہ از حدیثِ دل از بر خود جد اش باید کرد غیر عکس نہاد گر چہ بود</p>	<p>شاہ خود را چہاں گد گوید آنچہ استقامتِ گد گوید ہر کہ خود را از وجدِ گد گوید خلق کاں صوتِ راعد گوید</p>
<p>کلمۃ الحق خود از زبانِ تراپ مرشد راہ بر خد گوید</p>	
<p>آدم خاکی چرا سجود شد غیر اویس از کجا موجود شد</p>	<p>گر نہ انسان مظهرِ معبود شد اول و آخر خدا نباشد خدا</p>

برکہ را چہم حقیقت میں کشاد بندہ را جز عاجزی نبود روا	وحدت اندر کثرتش مشہود شد آں کہ متکبر شد او مردود شد
سُرمۂ چشم خندانیم قراب خاک پائے سید مسعود شد	
برکہ مولایش باز خوشنود شد فحاش گویم با تو رمز معرفت جز خداداد موسی و ہارون کہ بود کیست شداد و کہ ہامان بودہ است	چوں ایازاد عاقبت محمود شد غیر واحدیت گو معدود شد خود خلیل اللہ خود داؤد شد خود ہمہ فرعون و خود نمرود شد
ازندہ پیرش میتوان گفتن قراب آنکہ از خود مردہ و نا بود شد	
نزد دل شاو خواب را مصفا منزلے باید بلوریں جامے باید شراب شوند و نگین را وصالی یا اگر خواہی فراق از غیر کن ایدل بگرد و دولت عرفان نصیب بلد ناداں	ز جام و باوہ و مطرب ہمتیا محفلے باید غم نازک مرا جاں را چون نازک دلے باید کہ ایں جا بے خبر از غیر و از خود غافلے باید براو معرفت مرد و ذہین و عاقلے باید
ہدایت از خدا باشد قراب اما بظاہر ہم چو کاظم مرشد بر حق و پیر کاظمے باید	
رسید مشرودہ و صلح کہ یار باز آمد مشال بیل نالاں کن شکایت خا ہوائے قتل کہ افتادہ در شرش دیگر کہ ام ز گیسستم دو چار شد یارب تقراب بسکہ ز جام غم نوشد مدہوش	غزال رم شدہ از کنار باز آمد خزاں گذشت و نسیم بہار باز آمد کشیدہ خنجر کین شہسوار باز آمد کہ ناگہاں ہسرمن خمار باز آمد گذشت از خود و از کار و بار باز آمد

چناں در بزمِ امشب باقیِ مستانہ مے رقصہ بہر ملت مے تو اں دیدنِ سماعِ قصصِ زاہد را نہاں چوں طائرِ قبلہ نما در خانہ مے رقصہ کہ از مردم نہاں طاووسِ ویرانہ می رقصہ نمیدانم چہ شد از خوشدلی ساغر بد در او کہ مثلِ چرخِ امشب این دلِ دیوانہ می رقصہ
--

فلک گرد و سرش گردنت برہر دور دامنش
تراپس جابیا بنگر چو آں جانانہ می رقصہ

دلِ کہ بہرہ ز دیدار تو نے دارد وے بصیحتِ من خاطرش نیارام ہمیشہ چشم ز اشکِ غمش نے دارد مگر نہاں ز من آں شوخ ہمدے دارد دریں زمانہ دے نیست از غمِ حسالی چہ عالم است جمالِ ترا تعالی اللہ لبش نہ سبزہ بر آوردی کند دلش کسے کجا شود از تیغِ تیز او بے دم غزال شوخ تو اں گفت ترکِ چشم ترا چو ز گسست بکوئے تو دیدہ من باز ہمیشہ چشم ز اشکِ غمش نے دارد مگر نہاں ز من آں شوخ ہمدے دارد فغاں کسے کہ دے دارد غمے دارد کہ شوقِ جلوۂ روئے تو عالمے دارد برائے زخمِ زنگار مرہے دارد کہ چوں ز بانِ مسیحا لبش دے دارد کہ برواں ز من جہشت دے دارد بیا کہ دیدہ من شوقِ مقدے دارد
--

تراپ دم بخود ستاہ از کہ گوید حال
غریبِ عشق نہ یارے نہ ہمدے دارد

یا زم ہوا کے ز گسستِ مستانہ تو شد ساقی چہ خواندہ تو کہ زام ز خانقا خلفے برائے دیدنِ من جمع گشتہ اند از حالِ دلِ پیرس کہ صفتِ شیدہ دیدنی بشتیق یار وفائے تم تراپ دیگر خیالِ گردش پیانہ تو شد بے خود رواں بجانبِ بیخانہ تو شد بنگر چہ طرفہ عالمِ دیوانہ تو شد نادیدہ شمعِ روئے تو پروانہ تو شد بیا ز شد بگانہ و بیگانہ تو شد

محمودت گر تو آمد و فریاد کشید تا گراں بار محبت دل ناسا و کشید وای دل گفت جگر سوخته فریاد کشید تلخیش کس نکشید آنچه که فریاد کشید	حیرت از نقش سراپائے تو بنزد کشید شد سبکبار ز شادی و غم هر دو جهان از مرین غم احوال چو پسید طیب خسر و دهم و گراں طالب شیریں بودند
--	---

- ترک چشنے کے تراب از نگش جاں نبرد
بہر قلم زمرہ خنجر فولا و کشید

لبش مگر اعجاز دارد دلم از عشق حسنت ناز دارد مگر پوشیدہ باتور اندارد جنونم آ پنجاں ممتاز دارد لبش راحق بلند آواز دارد کہ سرتا پا ہمہ انداز دارد خدا حافظ دم آغاز دارد کلامے مختصر ایجاز دارد کہ سوز ہجرت ماساز دارد چہ حُسن آں دلبر طناز دارد چہ حکم آں ترک تیر انداز دارد	بیک حرف زہلا کم باز دارد اگر بر حُسن خود نازی رواست دُر گوشت کہ چندیں سرگوش مست زمن ہر س خبر دارد بگویت بحکم کرد او آہستہ با من بیا گرد سراپائے تو گردم سراخجام ہلاکم خط سبز شش مفصل و صنف العلل اوچہ گویم دلم اسپند خواہ گشت رونے ہزاراں دل بود اللہ اکبر بیک مژگاں زون چشمش مرگشت
---	---

تراب آں دلربائے آفت جاں
چو من صد عاشقِ جاں باز دارد

قم با زنی ز سرِ نار مبارک باشد شادیت در خور انداز مبارک باشد	از بہت و دعوتے اعجاز مبارک باشد بتا شائے تو جمع ست جہانے خوش باش
---	---

<p>پایہ زینت و پرواز مبارک باشد ہر عیش و طرب ایں ساز مبارک باشد بر قدرت خلعت ممت از مبارک باشد بر سر تاج چتر ز اعزاز مبارک باشد نزد شایان سرفراز مبارک باشد تا بگوشت رسد آواز مبارک باشد</p>	<p>مجلس عیش و طرب بزم شاطہ عشرت کی طرف مطرب نے ساقی وے یک جانب وہ چہ نوشاہی و شاہان قدیمت بندہ سرکشان را ز قدسوس تاج شرفست خوبرویاں دل و جاں پیشکش آرند ترا خوش و دعا گوئے تو خلفت با و از بلند</p>
	<p>یار در پردہ تو نغمہ نواز است تغراب دم شهنشائی و مساز مبارک باشد</p>
<p>حسن تحریر بایجاز مبارک باشد گوہرے شد تو ہما از مبارک باشد شوخی تائے بیت طنا از مبارک باشد بر تو اے خانہ بر انداز مبارک باشد صحبت عاشقی جانناز مبارک باشد</p>	<p>خط برخسار تو آغاز مبارک باشد در بگوش تو عجب رتبہ سرگوشی یافت بوسہ ام دہ تو با نعام کنوں شرم مدار خانہ بر با و تہی دہما تے جگر با خنگاں روئے اغیار میں در بر یاراں منیش</p>
	<p>بعد مدت برہش دیدم گفت تغراب گشتہ شیفۃ اش با ز مبارک باشد</p>
<p>گوش مشتاق کلام تو شنیدن خواہد پایم از شوق بسوئے تو دیدن خواہد شانہ ام نگہت سوئے تو شنیدن خواہد ہر کہ از ذائقہ موت چشیدن خواہد ورنہ از قالب روح رسیدن خواہد صید بے چارہ گرا ز دام رہیدن خواہد</p>	<p>چشم عشاق سراپائے تو دیدن خواہد ایکے تاحشر ہو دوست من و دامن تو ایکے ہر مونے سر زلف معطر داری گو نغم ہجر خورد تلخی دروش بچشد خبر عاشقی و لگیہ بیا زود بگیہ چارہ اش نیست بجز مرہ صفت گردین</p>

بچه طبل شده ام ناله زماں شور کنان در بر او نهشیدن چو قباچست درست دل که در حلقه زلف تو نثار و آرام بنده ماکه یخن ست سیر پیوستن	شورش عشق چو گل جامه دریدن خواهد یار را هر که در آغوش کشیدن خواهد صید وحشی ست که از دام پریدن خواهد هر زماں خاطرش از خلق بریدن خواهد
--	--

یارب از صحبت ناهنس تر آبست لول جذبه ده که دلش گوشه گزیدن خواهد

بر چشم سیرت تو نایک نظر آفتاد باش بزباں از برو شکش بدلم نقش زاد کنشت آمد وز ناز بخود بست صد و دو فغان می دهد از سینه عاشق سامان نثار تو بهوس دشتم از دل از خویش شد و باز نیامد بخود افسوس هرگز نه پذیرفت دلم ترک محبت چو بلبل شیدا بچمن ناله سر شد در محله عشق جو بردیم دوشا به خنجر بکمر بسته گر آئی پے کشتن درویش ز خود رفته یکے تیغ برهنه ست در فقر تو باو می چو مقابل شو می آید	استان دل از بهوش شد و بے خبر افتاد مازم بنگاه می که بدان سیر افتاد باری چه نمودش ز برهن سیر افتاد از آتش عشق تو شر در جگر افتاد از چشم گهر بار بدامن گهر افتاد آنکس که واد در سیر کونش گذر افتاد دیگر همه نفهم منش کار گر افتاد آنرا که هوای گل رعنا بسر افتاد مقبول از اں خشک لب چشم تر افتاد روکش نتوان بود که زیب کمر افتاد با اهل فنا هر که در افتاد و بر افتاد پای تو بلغزید و ز دستت سیر افتاد
--	---

از دست تراب آه چه تدبیر بر آید سر رشته تدبیر بدست دگر افتاد	خدا کند که ثبت شوخ رام من باشد غزال رم شده من بدام من باشد
--	---

<p>ز فیض عشق شوم کامیاب مقصد خود ہمیشہ بیل و نسا رم بجافیت گذر سرم بجرش کشد خسانہ ام چو متا بد شکر ثابست ز بانم بوصف لعل بے تذرو پانہند از ادب قدم لغزو چنانکہ کردہ امروز ساقیا ستم منم چو قمری و او همچو سرو آزاد است</p>	<p>بکام دل چون نگارم بکام من باشد چو زلف دیوے کس صبح و شام من باشد بجبے کہ پائے تو بر پشت بام من باشد چرا نہ شستہ و بشیریں کلام من باشد در اں چمن کہ بت خوش خرام من باشد مدام بادۃ لطف بجام من باشد سہی قدے کہ بظاہر غلام من باشد</p>
--	---

<p>تراب باز کجا غیر در نظر آید چو پیش یار حضور و اوام من باشد</p>	<p>شہید نیم جانم چشم بر زخم دگر دارد ملاقات ستمگاراں گردد سر سری حاصل ندانم شب کہ امی ما جبر و داد در گلشن میان ناز کش حاصل نباشد تہمت نور</p>
--	---

<p>تراب از حال خود با تو چہ گوید بے بت خود نہ او از خود خبر دارد نہ کس از بے خبر دارد</p>	<p>بایں تیزی و چالاکئی نے دانم کہ مے آید مژہ برہم زدہ ابرو کشیدہ تیغ واکرودہ صدائے قتل قتل میرسد در گوشم از ہر سو نہاں از دیدہ عالم متاع دل بردخارت</p>
--	--

<p>تراب از من چہ می پرسی پرسی ہست این کس سائل بشکل آدم حساکی نے دانم کہ می آید</p>	
---	--

<p>چہ سود برد و بجز خاک در حبس زاهد ز بسکہ روئے سیاہست چوں نگین زاهد نشسته اند صدا بلیس در کیس زاهد چراغوں کشم از مدعی دیں زاهد بر آ ز خلوت و در جلوه گشای زاهد و گر برائے خدا سوتے من بمیں زاهد</p>	<p>ہزار مرتبہ سر سود بر زمین زاهد بسجدہ از اثرشش تیرہ گشت سجاده متاع زہد بکف داری استعاذہ بکن درخت تاک چو دراصل فتنہ دینست ریختے زہد ترا شہرت و تماشاہاست ز چشم زخم تو خوردست زخم زندتی من</p>
---	---

اگر خدا طلبی از خودی تبرا کن

تراپ مانہود پسند غیر ازین زاهد

<p>با من دل شدہ دغا کرد کہ کرد یار کرد باہمہ شوخی ایں حیا کرد کہ کرد یار کرد در حق من زحق دغا کرد کہ کرد یار کرد ز خجی تیر خسلق را کرد کہ کرد یار کرد بیخود و بے خبر مرا کرد کہ کرد یار کرد</p>	<p>بر دلم ایں جنس جفا کرد کہ کرد یار کرد روئے نمفتہ از برم رفت کہ رفت یار رفت حالی خراب و خستہ ام دید کہ دید یار دید از مژدہ دو صد جہاں گشت کہ گشت یار گشت صبر و قرار از دلم برد کہ برد یار برد</p>
---	---

دی بر خوشی تن تراپ خواند کہ خواند یا خواند

با من اشارہ بیا کرد کہ کرد یار کرد

<p>ہزار غنچہ بایں زباں بجنبا نہ گر آں پری نگے سوتے شال بجنبا نہ خدا پسناہ دہد گر کساں بجنبا نہ فغاں چو لب باد لے بیاں بجنبا نہ</p>	<p>بنام دل چو لب آں دستاں بجنبا نہ ستارہ چرخ زند آسماں برقص آید بیک اشارہ تیر مژدہ شد مقرر باں سکوت لعل لبش کرد سخت جاں بلہم</p>
---	---

چو دست برد بہ تیغ او تراپ گشت ہلاک

کہ جاں برد اگر کش از میاں بجنبا نہ

شد بر آید صدمہ از خانہ مبارک باشد گر بایں ناز و ادا قصیدہ تاشائے گلست دل مجور مرا جو تو صدمہ چاک نمود ساقیا محتسب بوقت چو غور دست شراب لالہ ساں سُرخ لباس تو بہار گل کرد	ماورعید لے دل دیوانہ مبارک باشد کشتن بلبلِ سمانہ مہلک باشد بہر گیسو بے تو ایں شانہ مبارک باشد گردشیں ساغر و پیمانہ مبارک باشد در برت جامہ شایانہ مبارک باشد
--	---

نقطہ خال برویش چہ فنا دست تیراب بوسہ عارض چنانہ مبارک باشد

از خویش تھی نام نہ پیانہ چنیں باید دل محو خیال تو مشتاقِ جمال تو مفتوں تماشایش مجنوں بسراپوش قوسے بدرت نگراں خلقے زاد بوس نازک بدن دلبر کلرنگ قبادر بر یک لحظہ غم جانال از دل بہ شد لے یار جاں را برو قاتل کردیم خدا از دل	پُر از نشہ یارم میخانہ چنیں باید سوزاں بوصالی تو پروانہ چنیں باید بے خود بادا پایش مستانہ چنیں باید از بہر پرستیدن متحنانہ چنیں باید ہر عضو پیر از زور جانانہ چنیں باید آلے بے غم خواں غم خانہ چنیں باید در بیشہ جاں بازی مردانہ چنیں باید
--	--

وصفش چو شبنم از من چوں صید مید از من دل رفت تیراب از من بیگانہ چنیں باید

در مندی سبب آہ و فغاں می گردد ناصحان با تو چہ گویم سخا ہی فہمید دل شوریدہ کہ مغلوب محبت باشد لے صنم ہر خدا دور مشوا از نظرش کاش میگرد گذر در رویانہ شے	غم چو بر دل گذر داشت الے گردد حال عاشق پہر معشوق چساں لے گردد فارغ از نفع و ضرر شود و زیباں لے گردد آنکہ در ہجر تو بے تاب تو اں لے گردد آنکہ دائم چو فکر کرد جساں لے گردد
--	---

گاہ از چشم نہاں گاہیساں مے گرد یاد من در دلی او بار گراں مے گرد	آں پری چہرہ کہ چوں برق کند جلوه گری نادین مست دلش نیز نہایت نازک
طفل شوخے بتمنائے خود گفت تراب مرد چوں پیر شود حرص جواں مے گرد	
جزو نیست ز اوصاف فراوانِ محمد جبریل امین مست ششخوانِ محمد گشتند ملائک ہمہ قربانِ محمد بر جہلہ خلائی بود احسانِ محمد از جان و دلم تابع و فرمانِ محمد شاہان جہاں اند غلامانِ محمد	لولاک کہ نازل شدہ در شانِ محمد از بندہ بے چارہ چہ آپد صفت او بر عرش چو افتاد گذر و شب معراج در ذات شریفش ہمگی رحمت حق مست او ہر چہ بغیر مود و دست و حق مست خاک قدم اوست بہ از کھل جواہر
ہر چند ز حسنات تھی دست تراجم غم نیست کہ دست من و دامانِ محمد	
کہ شوخی نظرم باعث حجابِ فہم خطا نکرده کہ بر جادۂ صوابِ فہم کہ در کفر ز ازل ساغر شرابِ فہم نگاہ مست کس بر من خرابِ فہم چو آتہ کہ در اں عکس آفتابِ فہم ہزار ہمیں بجہیں از سر عتابِ فہم	نہ بے سبب ز ادا بر رخس نقابِ افتاد دلم ز مدرسہ برگشت راو عشق گرفت چگونہ دامن تقوئے کنوں بدست آرم نہ من ز پیر خراباتم و نہ از مستان دل از تصور معشوق طلعتے وارد بروئے یار چو از دیدہ ام نگاہے رفت
بیٹے چہ صبر کند مضطرب چرانشود بلائے عشق یکایک چو بر ترابِ افتاد	
صاف گواخہ در ولت باشد	از فرہ ہم چہ حاصلت ہشد

<p>بے تکلف تو در پیش نشین دولے از دیدہ و دلم گزین حیف از مهر من نیاری یاد مے تپد دل بسینہ ام از ہجر گرچہ رقص تو وجد انگیزست لکنی زین سوئے فقیر حقیر ریخ آید چو در دل مؤمن</p>	<p>ہر کہ ہر گنگ محفلت باشد باش ہر جا کہ منزلت باشد بامنت اس معاملت باشد دارے آس محفلت باشد بہ ازاں رقص سہلت باشد تا امیرے مقابلت باشد کافیکر معاملت باشد</p>
<p>ریخ دادن تراب در عشق دور از حسن محفلت باشد</p>	
<p>شمع در پردہ فانوس نماں مے سوزد لے کہ دلسوز جگر سوختگاں نہیں تے ترسم از چشم سیاہے کہ بیک برقی نگاہ قصہ سوختہ عشق عجیب ست و غریب آں پری چہرہ بہ دل سوزتی من رخ نمکند از تجلی چہ عجب گر جب لہ طور سوخت</p>	<p>ایں چہ شوقی ست کہ پروانہ عیاں مے سوزد توجہ دانی دل مشتاق چساں مے سوزد خرمن صبر و سکون تاب تو اں مے سوزد نتواں گرد بیانش کہ تریباں مے سوزد جگر دم وارغ و لب ناز گرم فغاں مے سوزد جلوۂ یار دل پیرو جاں مے سوزد</p>
<p>ہج در عشق مجون نام و نشان ز تراب کانش عشق ہمہ نام و نشان مے سوزد</p>	
<p>عشق در دیت کہ ہر گز نہ دولے دارد شمع و گل شمس و قمر انتواں لہر گفت تلخ کام ز شکر لب بکلام ترشنے حیف کس گوش گذارِ شرِ خواں نمکند</p>	<p>ہر کہ دارد دل پرورد بلاتے دارد دلبر آنت کہ نازے داداے دارد لطف پروردہ کجا تا بچائے دارد کہ تنائے نقائے تو گدائے دارد</p>

<p>ہر گہ قیمت و ہر عمل بہائے دارد کامد و شد بر تیش برہنہ پائے دارد قامت خوش کہ بہر سبز قباتے دارد از لب لب تو او چشم د عاتے دارد</p>		<p>غیر و نہ ان سپیدش بجز از مرغ لبش کوئے لیلی ز خس و خار مصف باید سرف سبز گر دو بٹاشش ہرگز ایں چو لطف مست کہ و شنائم ہی عاشقا</p>
	<p>عشق رسوا کند آخر چہ توان کرد مگر اب ہر عمل اجرے و ہر کردہ جزاے دارد</p>	
<p>دم زند ہر کہ ازو راہ بجائے دارد چوں حباب است کہ ہر لحظہ فناے دارد نہ ثباتے نہ قرائے نہ بقائے دارد ہر کہ در امیر خدا چوں چراتے دارد قدتش کو کہ نہ دستے نہ پائے دارد آنکہ سر بر قدم راہ نامائے دارد گوش دل ہر کہ باوا ز در لائے دارد</p>		<p>جلوہ در پردہ نے غمہ سر لائے دارد صورت ہستی و ہی کہ نظر مے آید نکیہ بر موج زدن محض حاققت باشد کے نہ مرد و خداوند شود چوں ابلیس یارب الزبڈ بے چارہ نیاید جرجعہ دیسکوش خللے راہ نیاید ہرگز در پے قافلہ باشد نکند راہ غلط</p>
	<p>چوں مسافر تو دریں دار فنا باش مگر اب کنیں جان گزراں حکم سر لائے دارد</p>	
<p>ہوش از سر من فٹ ز دل آہ برآمد بر ہم شد ہر گز نہ از اں راہ برآمد یا ہر دہشتندہ سحر گاہ برآمد شاید بلب بام خود آں ماہ برآمد چوں یوسف کنفاں ز تنگ چاہ برآمد جانے کہ ز تن دغسم اللہ برآمد</p>		<p>آں منہجہ از مے کدہ ناگاہ برآمد در رگہ زش منتظر جلوسہ شستم لے حور لقا پردہ تو برداشتی از رخ گویند رقیباں کہ مہ عید مبارک در مصر عزیز و ملک تخت نشین شد خوف و خطرش نیست مگر اب از پیر مردون</p>

زباں بذر تو شادان دل بفکر تو شا ز جلوۂ تو بفسد و نور در چشم بچشم عاشق و معشوق خود تو پسدانی بجفا و جور تو غالی لطف تو ال گفت دم بہار عبث کردہ گرفتار شش گر آن بُت از رہ بیدار و او کس نہ بہ	کہ ذکر و فکر تو باشد کلید گنج مراد شدار تصور تو حسانہ دلم آباد نہ لیلیست و نہ شیریں نہ قیس فی فرہاد چرا بعشق تو ناالم چرا کنم منہ یاد بحالِ لیلیٰ بے چارہ رحمت کن صہاد بروز حشر خدا داد بندہ خواہ داد
--	--

تراپ بے دلی تو پسند خوبان مست اگر تو دل کیسے دادہ مبارک یاد	
--	--

مگو کہ بر تو بے رنج از رقیب رسید چو وقت صحت بیمار خوش نصیب رسید کسے نکرد ترحم بحال او افسوس بخندہ گفت ز صیاد مینو ایش کن بعید نیست اگر پُر شود جہاں ز فساد اکہی عفو و کرم کن کہ غافر الذنبی	رسید از تو بمن ہر چہ اے حبیب رسید پیچہ عیادت و خود بخود طبیب رسید بلائے عشق چو بر عاشق غریب رسید بگوش گل چو نوائے ز عذیب رسید ظہور مہدی آخر زماں قریب رسید بہ بندگان تو امیں فرودہ عجیب رسید
--	---

تراپ نعرۂ حق میزند بانگ بلند خبر بقاضی و مفتی و ہم خطیب رسید	
---	--

جز بحر چہ در شکل حجاب ست بہ بینید ظاہر ہنمود و بحقیقت چہ نہ بود چوں خواب و خیال ست غم و شادی عالم از پردہ غفلت بچہ تدبیر بر آیم بشد نظر از روز حساب اہلِ دول را	بیرون و درونش ہمہ آب ست بہ بینید ایں صورت و حسی چہ سر است بہ بینید بل جملہ جہاں عالم خواست بہ بینید خود یار روادار حجاب ست بہ بینید در ویش مبتلا از حساب ست بہ بینید
---	--

ہرگز نکلند رنج و دنیا دل پاکش	خواہندہ ایس جیفہ کلا بست بہ بینید
در پردہ او شخص و گزنفہ سرے ست	چوں نے تھی از خویش تراب ست بینید
در خباب رخت زیر نقاب ست بہ بینید با غیر صنم ست شراب ست بہ بینید سوشش ننگے رفت جزا نیست قصورم تصویر و دم و پدہ نہاں گفت بسیارں از بہر قدم بس بلال از فلک آید آغ ز خط و نشو و انیش و لم بُرد	بخت من شتاق بخواب ست بہ بینید از رشک و دم رنگ کباب ست بہ بینید صد چین بچینش ز عتاب ست بہ بینید ایں شکل ہماں خانہ خراب ست بہ بینید زیر قدم او نہ رکاب ست بہ بینید یاراں چہ بہارش بشاب ست بہ بینید
ہرگز نکلند رخ بہ تراب ادھر مجلس	صد خوبی و لطفش نہ عجب است بہ بینید
عاشق زار تو زور سے نہ توانے دار آنکہ از ابرو خمہ ارکمانے دارد کے نگر و سر او بلبل بستاناں گردد مے پرستی نکلند محتب وقت چساں ما صبی عیب مکن در طلب یار مرا سیر و یاکن و در کشتی چشم نمیشیں کے ز سوز و دم آگاہ نگردد ہر کس نے بہوم نہ بسکرم نہ بجزم نہ سلوک	درد و دل دارد و فریاد و فغانے دارد بے گماں بر دل من قصہ نشانے دارد کو چو گل عارض و چوں غنچہ دلبانے دارد یارم از مے سہ بازار دکانے دارد ہوس و خواہش مطلوب چمانے دارد دیدہ تر ز سر شک آب روانے دارد ہم نش عشق تو آواز آہ و فغانے دارد کس از میں ہیج عیش ہیج گمانے دارد
ہر کہ پرسیا زو حال تراب درویش	گفت پیرت وے عشق جو آنے دارد

روایت الراء

<p>لے بے خبر چو پرسی از نذیب قلندر اہل حقیقت ست اوقال بوحدت ست او او بگذر و زہستی کو شد بخت پرستی روزش حضور با حق شب غلبت ست از خود عبدالغزیز کی شیخت و مقتداش</p>	<p>برحق بود انا الحق در مشرب قلندر حرف و وحی نہ شنود کس از لب قلندر ہو نور حق تا بدور کو کسب قلندر رنگے عجیب دار در روز شب قلندر از لطف او برآید ہر مطلب قلندر</p>
--	--

تعلیم حق گرفتہ مثل شراب من ہم
تا نام حق بخوانم در کتب قلندر

<p>روپیک باد پا زنگارم خبر بیا شونے کہ بردہ است شکیب قرار من سجے بیکیسی وہ بہ تنہا ایم نسا در انتظار طاق من طاق گشتہ آہ ہاں میری گلشن کو شیش نیم صبح</p>	<p>برخیز اے صبا ز بہارم خبر بیا زاں دشمن شکیب قرارم خبر بیا زاں شوخ رم شدہ ز کنارم خبر بیا قاصد تو بر شتاب زیا رم خبر بیا من ہم برا و چشم و دچارم خبر بیا</p>
--	---

جان شراب خیز و ز غنائے بے نشانی
چہیزے بمن کہ زار و نزارم خبر بیا

<p>دل تپان ست از جرات تیر نہست درد منشس فرا ویزی حلقہ زلف نہست بر رویش خون دل رنجستی ہر مشوہ کاش خونم شراب خاک شود</p>	<p>سے کند رقص پیش او نجھید خون عاشق شد ست و امنگہ ماہ در بند شامی ست اسیر دار و ابرو سے تو دم شمشیر تا برویش کشند ہچو جہیر</p>
--	--

<p>بگر لطف سوتے من اے پیر دستگیر از من تو رخ پوشش کہ مشتافی دیدم ہاشم چو لیں تشنہ دیدار تا بکے حکے گرا ز تو در دل تار یک بن فتہ گھنے شفقت کہ ترس اے مرید من وانم کہ زائر حرم تست حستی گو دست و قدرتے کہ بر آرم ز پائے دل تلخی بجز خسر و شیریں لبان بہنہ</p>	<p>پیر خدا و بچتن اے پیر دستگیر برقع ز چہرہ بر فلک اے پیر دستگیر ہنما جال ٹوشتن اے پیر دستگیر تا ہم چشمتی انجن اے پیر دستگیر گردم خدا تے این سخن اے پیر دستگیر کو تے تو بہت کا احسان اے پیر دستگیر زنجیر زلف بر شکن اے پیر دستگیر تاکہ کشم چو کوکبن اے پیر دستگیر</p>
--	--

ہے ہے چہ سحر کرد کہ دل از تیراں برد
 طفلی ز قوم برہمن اے پیر دستگیر

<p>چوں تو ناترے نباشد گبر و ترسائے دگر سبز چوں بالہ غور سادہ زونی کم شود تاشنیدم تم با زنی از لبش کردم یقین بیچ و تاب زلف لیلی قلیں را بچوں نمود در فراق از گریہ غم چشم شد گرداب وار و حشمت از شہر بیرون کرد و در صحرا فکند را از چشم بر ملا شد طشت از بام اوقاد ہر کسے بالطبع دار و خواہش عمر دراز ساقیا یک جام بے صد نخوت من کرد و در از زبان جز نکشہ وحدت دگر جرفے مگو التفام سے خوباں نیت بوی تیراں</p>	<p>نیت در خواں چنین شوخ و رعنائے دگر حن فرعونے و گر خطاست موسائے دگر میشود پید ابر عمدے مسیحاتے دگر در سواد کا کلت ہر موت سودائے دگر میزند زین چشم ہر دم جوش ریائے دگر خوش نباشد عاشقان لایاں جاتے دگر ہجومن در کوئے جانان نیت سوائے دگر نیت جز زلف دراز این حالتائے دگر بخودی خواہم خدا را جام صہبائے دگر در بیتاں ہم نیت جز حق جلوہ فرمائے دگر در رخ ایشان ہی منیم تماشاتے دگر</p>
---	--

<p>رقیب با تو مصاحب شد دست و من مجبور بوصول تست مخالف قرین شادی مرگ ز روئے حسن بدود تو جمع صدین است چنان پند تو ناصح شوم نہ آ ز رده بدل ہزار کساں رام او شدند عشق چنانہ صبر جدائی کنیم و شکر وصال</p>	<p>سگِ حضور خوش افتاد از برادر دور مرا فراق تو کرد دست این قدر بخور کہ عارضتِ قمر و کاکلت شب و بچور تو بے شعور ز عشق من از خرد معذور وئے نہ رام کے گشت آں بُت مغرور کہ نیک نام بود بندہٴ صبور و شکور</p>
--	---

چنانکہ شہرہٴ آفاق یار شد از حسن
 ز عشق او بجاں شد تراب ہم مشہور

<p>تو رخ بآئینہ گاہے نمی کنی ز غور بیا بگور شہیدانِ خود تماشا کن صباحت تو دل افکار کرد عاشق را بفکر یار شد م از غم جہاں رستم درونِ خانہ ہماں بود کو بروں آمد مکن برائے خدا کفر را برا و اطلاق</p>	<p>نظر بروئے تو کردن مرا کجا مقدور اگر تراست بدل آرزوئے کشف قبور بزخمِ دل چہ نمک ریختی تو از کافور کہ پاسے تابشِ جملہ رحمت و سرور بجزیکے و گریے نیست در بطون و ظہور برآمدہ مست نالِ حق گرا ز لب منصور</p>
--	--

کہ ام ما و جبین گشت دل پسند تراب
 کہ از تصور او شد دلش سراپا نور

روایت الزام

<p>زلف بہر صید دارد دام از بہر دور از شاخِ سنبل بر سرش بالیدہ چیدہ است چیرہ و ستیہا ازال زلف رسا بود بچید</p>	<p>چوں مگر دودل اسیر و بگریہ و رال نیست بر رخسارِ جاناں طرہ گریہ و رال بس دلیرت آنکہ دارد دست تا زانو دراز</p>
---	--

کے ہریرے بیخ کرد و گردن آہو دراز این زبان من چو شد و زهر پاکو دراز میکند خلق بپایش دست از هر سو دراز	ابرو شس بر سر چنان شیش منگ بالا کند آہ لغو آہ ہم آہستہ آن ظالم نغمت ہر کرا در اخذ وجود خلق شد کوتاہ دست
من بخاموشی کنم قطع کلام او شراب اگر شود با من زبان دشمن بدگو دراز	
اشارہ است کہ نطحات نیست آہ دراز چشم یار ندیدیم ازین نگاہ دراز کشید دل سرکش اگر چہ آہ دراز مکن ز رویے و یا رشتہ گناہ در	فکر دیار سیر گیسو سیاہ دراز بقدر حلقہ سزد تیرا برائے کمال زلفت تا سر برامش صدا ز شور و قیاس بطول ریش ریا کر نیست بلے شیخ
شراب گرین پیشانی سبز خطاں بآبیاری با ماں شود گیاه دراز	
باد گلگون بجام من بریز آبروئے تنگ و نام من بریز خاک بر سودائے خام من بریز بر زمیں دروے بنام من بریز	ساقیایہ جیشہ بجام من بریز ساغر وہ مادہم بر باو عقل در سرم پیچید سودا سے جہاں اگر تو سے نوشی شراب صفایا
گندمی رنگست و لخواہم شراب دانہ گندم بدام من بریز	
<h2>روایف الشمین</h2>	
صد جہاں را رنج دل کردی ہمیں بہت کس زان با گل منیش گردید و کتب قفس	از نکر دی یک قدم رنج سو ییج کس من اسیر غم و قیاس و غش منت

ہر کجا شہدست البتہ بود آنجا شمس نیت ہرگز انقائش بہت و پیش و پس بحر در طغیانی از ساحل نہ باید خار و خس	بے حلاوت نیست بر لبش خالی سیاه وہ چہ یارم سر فر دمی آید از شان حیا از کنارم واعظا بر خیزے جوشد سر شک
---	--

در فراش این قدر کے زندہ بماند مگر اب موج اشکم گرنی گردید و نجسہ نفس	
روین الشین	

در دل من نہ ہوس بود و مجز و یارش اوپے نکشتن من شورت از غیر کند شب چہ آہستہ دلم برد و خرامش از ناز جاں بلب شد بفرقش ز غم تنہائی میدہد یار جواب سختم در پردہ واعظا از پند شود در دوسرم افروں تر	ہر گمانیش عبث کرد ز من بیزارش گشت اغیار بایں جلد ندیم و یارش سر من باد فدائے قدم و قرارش جز اجل کیت کہ آید بسر یارش جز من خستہ کہ باشد خبر از گفتارش انگزار یم سیراہ و در و دیوارش
--	---

یار در خواب و قیدش نگرانت تراب مصلحت نیت کہ این وقت کنم بیدارش	
---	--

گشت روانے جہاں عاشق کوہ اندیش دین او عاشقی و قبلہ او معشوق ست نظرے کن ز کرم سوتے من مشتاقے ہمچو زنبور عمل نیش زنداہل مول بہر روزی تو چرا گر دہاں میگروی چشم بر بند از اغیار و نظر دار بیار	کردہ خویش شل بہت کہ می آید پیش عشقا زست نذا و بجز ایں ملت و پیش اے کہ از دست جفا ہے تو جفا و کسر شہد دولت نتواں خورد و از ایشاں پیش خود بخود بر تو رسد رزق مقدر کم و بیش راست چپ منکر خطر و عیار از پس پیش
---	---

یار هر چند کند جو رو بخار سیر او
جز من هیچ نباید ز تراب دلریش

ردیف العین

<p>پروانه را و لے نه خوش آید نقاب شمع در بزم گر پسند نبودی حجاب شمع فانوس خوشنماست پی حجاب شمع از باو شنید که نشود انقلاب شمع پیش آمد او ز بے ادبی در حجاب شمع که سوخته ز نار جلال عتاب شمع پروانه آو سرزند در جو اب شمع دم هم نزد که ز خطا و صواب شمع پروانه که همیشه بود در رکاب شمع</p>	<p>سوزد اگر چه بال و پیر او ز تاب شمع که می شد او بشیفته فانوس محجب برقع بر آسے با و بساری اگر دهر گرد و چو مظنی بیکه دم زدن چراغ بیوجه شمع محبوس پروانه را سوخت پروانه گر نخواسته از شمع اختلاط از شام تا بصبح بحالت گریستم گلگیر رویا به زبانش بریده آه گفتم زیار قرب تو خواهم مدام گفت</p>
--	---

بے جلد وصل یار نصیب تراب شد
پروانه شد برنج و تعب بار یاب شمع

<p>فروتنی بمن از تن پے سجود رکوع نگاهدار تو خود را ز فعل نامشروع جواب نامه من کرد یک قلم مرفوع بصوم دهر بسر کن پشنگی و بکوع</p>	<p>ز دل بطاعت حق کوش با شمع خضوع اگر ز آتش دوزخ بهل خطر داری ندانم از چه جهت یار شد زمین بدین طعام خلد و شراب طهور گر خواهی</p>
---	---

تراب آں مے بے مهر شب زمین فرمود
میائے بر در من از غروب تا بطلوع

روین الفنا

<p>خیمہ زد در کشورم سلطانِ عشق کردم از دست جنوں صد جیب چاک کہ بھرا میروم گاہے بد شمت عاشقان محنت کشند و جاں دہند جز غم و درد و ملامتہائے حنلق کشتی صبر و شکیبائی شکست مصرفہ برجستہ آہے خوش است</p>	<p>شد مہیا یکسر مہمانِ عشق تا بکف آید مراد امانِ عشق ہر زمانم تاج فرمانِ عشق بوالہوس بگریزد از میدانِ عشق جنس دیگر نیست در دکانِ عشق جوش زد از دل چنان طوفانِ عشق از برائے مصلح دیوانِ عشق</p>
--	--

حسن گل و سمن بوئے تراب
 کرد مارا ببلستانِ عشق

<p>خوردم از تیسرنگہ پیکانِ عشق واعظ از حال ترا بنو خبر ہرچہ باد آباد من سر داده ام عشق نرو دازد لم تمار زندگی شربت ویدار باید غیر ازین ہرکہ از سوز دروں آہے کشد فارغم کردست از ناموس و ننگ کیست محرم باکہ گویم حالِ خود</p>	<p>کرد تیغ ابروم شربانِ عشق از برم بر خیل کنزادانِ عشق در رؤسلطانِ عالیشانِ عشق نیست جز مردن دگر در مانِ عشق چارہ کے سازند بیمارانِ عشق گویش از نو گرفتارانِ عشق ہست بر من این قدر احسانِ عشق بادشاہ و قتم از فضیلتِ عشق</p>
--	---

تا بکے طال اللسان با شتی تراب
 لب بہ بند و تن بزن ایجانِ عشق

رویت الکافاسی

<p>حرہ دیگر نباشد احتیاج بہر جنگ گو ہر دندانش میگردد ز لعلش بوسہ عکس خط و زلف در آئینہ روشنی گاہ گاہی در رہی میگردد او با من دو چا کاش در کویم شکستہ باشوم تا گویم سبزہ خطش تر شدین بجا باشد بجا</p>	<p>کم نگاہی شما کم نیست از تیر و خدنگ مینم پیش لب یا قوت او من سرسنگ مے نماید چہرہ یادم ازین رو سبز رنگ تنگ می آید چو مے میدم در را و تنگ کیستی در را و من افتادہ ام بے نام و تنگ قدر آئینہ چہ باشد گر باندہ پیر ز رنگ</p>
--	--

بر قدش باشد قبائے سبز گوی زیبا تر اپ
سرو را ہرگز نزدیک جز لباس سبز رنگ

رویت اللام

<p>ساقی بیا کر فیض مے دارم ہوسہاد بغل یک آرزوئے وصل من آغوش گردن باہر حشر ناحق روی لے گلبدن بہر تماشا در چمن کہ میکشد در کوئے او گمے برد بر بونے او</p>	<p>تا کے نہاں دارمی زمین این جام و دنیا و بغل گیرم چہاں روزے ترا با صد تماشا در بغل داروخ دیباے تو صد ہا تماشا در بغل دل نیست در پہلوئے من ازیم سودا در بغل</p>
---	---

شوخی شناسگر باشد لے آشناسویم بیا
دار و تراب از اشک خود ہر قطرہ در یاد بغل

<p>ہم کل ابروئے تو بود صورت ہلال مژگان چو مثل تیر زدا ز رستی نشان رخسار سادہ خوبی ابرو نمود کرد</p>	<p>زیں رو بلند گشت چنین رفعت ہلال خم گشت چوں کماں بفلک قامت ہلال باید سپہ صاف بے طلعت ہلال</p>
---	--

کے ابروئے توینیم و پوشم نظر ز رخ	بیتد روئے خوب پس از رویت ہلال
غیر از سواد ابرو و حصار او تراب	مطبوع هیچ کس نشود ظلمت ہلال
رویت المیم	
<p>من از دے کہ جدا از کنایا ریشدم ملائم ہمہ بیگانہ و بیگانہ کنند صباح مرغ چین گفت ہائے صبا نگر و یار قدم رنجہ سوئے من یکبار چرا بہ صحن چین رخ کنم سوتے لالہ چرا نہ عارض و قتم شود پریشانی ز شکر و شکوہ گذشتم بیارے گویم چه وصف آں بُت کافر کنم بنام خدا</p>	<p>ز سیل اشک رواں بھر بیکار شدم ز در و یار چہ رسوا دریں دیار شدم ایسہ رام تو در موسم بہار شدم اگر چہ گرد و سدا و ہزار بار شدم کہ خود را رخ دل خویش لالہ زار شدم کہ مبتلائے خم زلف تابدار شدم کہ اختلاف عمو و تو بیتار شدم ز رخ ندیدم و ناحی گناہگار شدم</p>
بیک نگاہ تراب از خودم نما ند خیر	بچشم ساقی مخمور تا دو چار شدم
<p>بجز وحشت سرو کائے ندام عیاں جز آہ انظارے ندام ہوائے سیر گلزارے ندام گلے دارم و لے خائے ندام و گر صبح و شب تائے ندام بہہ جائے کہ انکائے ندام</p>	<p>چو مجنوں ہمدم و یارے ندام نہاں چوں شمع در سوز و گدازم شدم محسوس تے گل اندام دلم چوں لالہ پُر داغست و پُر خوں چو روئے سادہ و زلف سیاہست چو ساقی توازن بدگمانے</p>

زینچ و تاسب گیسو ہانلو زرم	کہ خوف از کثرتِ مائے ندارم
طبییب از داروم کے سر نہ پیچید	بہر دورے تو آرائے ندارم
شراب از من چہ حاصل جز دعاتے	فقیرم دام و دینارے ندارم
شدم فقیر و ز عالم فراغتے دارم	خوشم بحالی گدائی کہ دولتے دارم
بیاسے بوسے من سرفرو کنند شہاں	فروں زاہل دول جاہ شوکتے دارم
بہ تن اگر سرو کارم بود بہ بیچکے	بدل بیارم و از غیر خلوتے دارم
چرا نہ شکر کنم ہر جاں من از دل جاں	کہ دل بیا و خداوند نعتے دارم
ہمیشہ ہر کہ بود ہمیشین یا شراب	بآں عزیز تنائے صحبتے دارم
رند و بدست خراب بادہ ام	پیر مغ را صاحب بجا دہ ام
ساقی مشفق کہ ہوشم بردہ است	سرفرو برپائے او افتادہ ام
زاہد از عالم اگر واقف بود	از ادب بہند قدم بر جا دہ ام
گو جو مجنوں پا بنہ خیرم چہ غم	از ہمہ قید خرد آزاد ہ ام
وحشی از عالم شدم عالم میرس	ہمچو آہو سر بھجرا دہ ام
عکس شاد ہست در من ہر جہت	زانکہ چوں آئینہ لوح سادہ ام
آنکہ برگم داد سر بہ زم نمود	زیر فرمانش چو سر و استاد ہ ام
آبرویم کے نیفزاید شراب	خاک راہ پیر و مرشد زادہ ام
اسے آبدنت کشد با ہم	از رفتن تو خدا پناہم
دور از سر من قدم میگیرن	نقش قدم تو سجدہ گاہم

<p>از چشم سیاه و شکر گینت از روستی تو روز روشنم شد بدی بیتی خلق نیک نبود جز نفعی وجود غیر کردن گویند شدی فقیر کولیش گردید خراب را نسیم مخ</p>	<p>شرمنده نیمه نگاهم وز زلف تو گشت شب سیاهم بشد بخدا همی گناهم اثبات نشد زلالا لعلم گویم آری چه پا دشا هم من پیر خراب غافتا هم</p>
<p>اگر خاک رهش تراب گشتم بر باد نسیم که رو برا هم</p>	
<p>تا چو آینه صفائی یافتم بچو نه خاموشیم گویا کند دور شد از رخ سیر زلف رسا بد نمودن هر کمال غیر را</p>	<p>بجز وی در خود نمائی یافتم صد فوا از بینوائی یافتم در رسانی نارسائی یافتم پیش یاران خشنوائی یافتم</p>
<p>رندی وستی نه بگذارم تراب صد بلا در پارسائی یافتم</p>	
<p>غنچه مانند اگر گنگ و خوشیم خوشم گویم دام از غم و خشک لب چشم تریم دوستان گریه صافست نصیب گران گویم رتبه سرگوشی تو نیست چو دُر</p>	<p>در جرس وار بعد بانگ خوشیم خوشم از درون بچو خم باد و خوشیم خوشم ماهیم از جام بتان دُر و خوشیم خوشم حلقه گوش ترا حلقه بگویم خوشم</p>
<p>اگر چه مطعون همه اهل صلاحیم تراب چونکه مقبول بت باد و خوشیم خوشم</p>	
<p>میس چو گداز و غمت شب روزم</p>	<p>ز شام تا سحر هیچ شمع میوزم</p>

سحر گے کہ تو آئی نظر شب قدر است ہرے برائے خدارو برے خود جابیم بہوش آمدن از عشق رخصتم نبود گے زدست جنوں جامہ پارہ پارہ کنم بخواب بونہ لعل لبش میترشد	شبے کہ جلوہ نمائی تو بہت نوروزم کہ از چالی تو من نیز بہرہ اندوزم ادب چگونہ ز است تا عقل آموزم گے ز عقل گریبان چاک میدوزم چہ کامیاب نمودست بخت فیروزم
---	--

بہر دریں شب تاریک یار گر آید
شراب شمع بدرگاہ کاظم افروزم

نہ مخوارم نہ غم دارم نہ دلدارم نہ دلدارم نہ مجبورم نہ مختارم نہ منصورم نہ عطارم نہ باکس الفت دارم نہ برکس شفقت آرم نہ در شہرم نہ دیرانہ نہ در مسجد نہ بیت خانہ نہ شیرینم نہ فرہادم نہ قمری ام نہ شمشاد نہ مجنونم نہ دیوانہ نہ نادانم نہ فسرزانہ نہ باشم بلبل و نہ گل نہ ریحانم نہ سنبل نہ بے صبرم نہ شکنم نہ در تلون و تمکینم	نہ در خیرم نہ بخیرم نہ در کارم نہ بیکارم نہ محبوزم نہ سرشارم نہ بہوشم نہ ہشارم نہ خود باہیکس یارم نہ خود از بیچ نیزارم نہ در بزم نہ کاشانہ نہ در دارم نہ دیوارم نہ پائدم نہ آزادم نہ در دولے گرفتارم نہ چو شمع نہ پروانہ نہ گلچشم نہ گلزارم نہ ساغر گیرم و نہ نل نہ بخوارم نہ بخارم نہ در دنیا نہ در دینم نہ تسبیح نہ زنارم
--	--

شراب از خود ہمہ محوم نہ در سکرم نہ در حوم
نہ اہل منطق و محوم نہ از علمائے خیارم

بہر درے کہ شد شمش جہت ترا دیدم شہود ذات منزہ زمن میسر دلا خودست شاہد و مشہود عارف و معروف نہ واحدست نہ کلی نہ عین بہت نہ غیر	پیش قدم کہ تو ناویدہ کرا دیدم چگونیم از تو کہ بے چون و بے چرا دیدم براہ معرفت ایں طرفہ ماہرا دیدم منش ز جملہ اصناف ماہرا دیدم
---	--

تا بدل باد و خرام است دارم ندگی	چندش بنفش است گویا موج رفتار تو ام
تا دو چارم گشت چشمم پر فن بدست تو	فرگس آساید خود و مخمور و سرشار تو ام
خواهی از نازم کشی و خواه بر دارم کشی	من بفر صورت شمس ناز بر دار تو ام

گو شراب از قید گفت چه سرو آزاد است

من چه قمری طوق در گردن گرفتار تو ام

طرف عشق دریں زماں دیدم	عاشق پیر نوجوان دیدم
همه بودست عکس آں عالم	هر چه من اندرین جهان دیدم
وز همه محدثات نورستدم	بایقین بے شک و گمان دیدم
بے تکلف خدا بسا و آمد	هر کجا جلوه بتاں دیدم
آنکه دار و هزار پرده حجاب	من بهر پرده اش عیاں دیدم
که بسوئے رقیب چشم فتاد	که زنج یار هر سرباں دیدم
تا نیفتد نظر بر چشمم دگر	در دل عاشقش نمان دیدم
جان بلب هم نمے توان آمد	در غمش بهر تا توان دیدم

کس به معشوق و عاشق مت تو را

جمله خود را دریں میاں دیدم

فصل گل دیدم و غزاں دیدم	بار با سیر بوستان دیدم
چاک در سینه و انخ بر دل شست	در چین رنگ از غواں دیدم
روئے مالید آخرا و بزمین	هر کرا سر با آسمان دیدم
عیش دنیا و بال عاقبت است	سودو این جا همه زیاں دیدم
دل به بندم دریں سرکے سینج	کآمد و رفت کارواں دیدم
هر که این جایش فرود کش شد	صبح یکبارہ اشغال دیدم

	<p>دیرم اور اتراب دیرم اے کجا دیرم و جہاں دیرم</p>	
<p>برہیں کہ از بے عشقت چگونہ ہوشم و میکہ رفت خطاب است و گوشم فقیر و بنجود و بنجولیش خود فراموشم چو عنجب سرگزیان فکر و خاموشم نہ من کباب خورم نہ شراب می نوشم برا و وصل گرا ز خود ہزار میگویشم</p>		<p>غیر ز خویش نہ دارم ز بسکہ بے ہوشم بے بگنم و چوں بندہ سجد و اشک و دم مرا چو کار خود بیستی و خود آمانی ز ترس باو خزاں در عین نمی خندم چرا ز صحبت من ز اہل کنارہ کشند بیا کہ یکقدم لطف تو بس است مرا</p>
	<p>اتراب ہجو دش در کنار خود جویم کہ جائے دلبر من نیست جز در آغوشم</p>	
<p>کہ دل از شوق جالی تو نہ دارم آرام چشم بر رتے تو دارم و صبح و شام بیسنم از دور ترا اگر تو بر آئی برہم او خود از بادۂ شوق تو بود دست مدہم نہ کلامے نہ خطابے نہ بیایے نہ سلام گشتم از عشق تو ہر چند چو بخون بدنام</p>		<p>پردہ بردار از رخ لے ثبت محبوب تمام یا منت لے مہ بے ہر حجاب است ترا گر چرا منع رقیباں نردم برد تو بخود از جام شراب تو چو غمخور شدم کز دل تنگ مرا عنجب دہائی یارب جیف کز نام و نشانم خبرے نیست ترا</p>
	<p>دوش در خواب چو خوش فکر سرائی شیدا خاند بیتے کہ ز خود رفت تراب ناکام</p>	
<p>دو پادشاہ نمکبد میان یک قفس سلیم ہمیں بس است ز پیر طریقتم تعلیم نہاں بجز تو نہ یافتہ نظر خداست علیہم</p>		<p>وے چگونہ شود جائے عشق و عقل سلیم وصالی مجتاز خود جسد انشوی عیان بجز تو نہ بینم و گر خدا شاہد</p>

زما بود آفرینی و ز تو لن ترانی با	تر است ناز خدای مرا نیا ز کلیم
ترا بحد شریعت نشان معرفت است	قدم دراز نباید مگر بقدر کلیم
بنشین به کنارم که طلبکار و صالم لے نورِ نظر از تو مرا لطفِ اسد است در سوز و گدازم همه چون شمع سلاطین پیوسته خوشنما تو بتصور میرقصه وصل تو بود با عشقِ عیشِ طرب من کو طاقت پرواز چه امکان پریدن فریاد که خلق است ز بیداد تو نلال	بردار ز رخ پرده که مشتاقِ عالم مهر چه ندارد سی نظر لطف بحالم تا شایسته روی تو پروانه مشالم هم صحبت بهم بزم تو در خوابِ خیالم بجبر تو بود موجب اندوه و ملامت در دام فکندی و شکستی پروا بم آه از ستم تو چکنم پیش که نامم
آزاد تراب است ز قید همه عالم	آواں روز که گردد یارِ مخاطب به قلندر
فراق تو لب آورد جانم چرا بیوجا ز من رخ نیفتی دل تو چون ز من برگشت لے دوست به عشق از جور تو عاشاکه رنجم ندارم طاقت از ضعف پیری مکن قسیر جانی تا توانی رسانی گرنیا بم در برش آه کنون شفقت بحال غیر دارد جزاک الله گویم قصه کوتاه	نویز وصل ده تا زنده مانم چه رود و اد است جرم ز من خاتم خوش انداز ناخوشیت دشمنانم اگر باشد برائے امثال منم ز بیدادت بجا لے نوجوانم نمیدانی که پیر نا توانم رسد در گوش او یارب خاتم میساز قهر یار مهر بانم تراب از بشوی یک شام

مما دل بدست یار دلی انگار داده ام	مخو در از دست خویش تن آزار داده ام
بر بوی آنکه تاسیج و تانان او رسد	بر باد خاک خود بره یار داده ام
گردل فدای ز گس بنایر شد چه کنم	صندوق برائے صحبت بپیار داده ام
سودای تو سود و زیانم ترا چه کار	من مفت خویش را بخریدار داده ام

ز ر ناخویدہ بندۂ خوابان شد مگر آب
من مفت خویش را بخریدار داده ام

پای تو بوسم و سرت گروم	پای صبا بردش رساں گروم
تا آنکه گریزم بادم غمزدوم	پائے تاسر غمزدوم و دروم
من جبین گریم او جبین خند	بر لب خشک چہرۂ زردوم
یا ریشم کسے چگونه شود	ترک خونریز او کشد دروم
نکبتش نیزہ است تشنہ خوں	مرثۂ اش خنجر لیت نشتر دوم
وہ چہ از جان نیاز مند شد	دل کہ اورا بنا ز پروردوم
گو قدامت بخد متش دارم	تازہ جو ریت بامنش ہر دوم
گشتہ ام پیر نا تو اں ہر چند	لیک در عاشقی جواں مردوم

قین و فرہاد ہم نکرد شراب
انچہ در عشق بار من کردم

ہوں زدے ہوش درستی نقاب انداختم	دست لغزیدم ز کف جام شراب انداختم
کاش ایں دم گردو او در خانہ میں جلوہ	کڑپے پا بوسیش سزد در کباب انداختم
شب چو آں میخوار سوئے من قدم بچلنو	از دلی بریان خود پیش کباب انداختم
صرف در شعر و سخن کردم نایں فکر سا	گو بتائے نیک در جائے خراب انداختم
نہم نمیدارم مگر آب از غرق چشم خود باشک	ہر چہ باد آباد من کشتی در آب انداختم

<p>کریم جانشین شمس مولا شمس چه کم ز تار و شمس مانند گیس زنده پیمیشم کریم جانشین هست پیمیشم این بیت تراب خوانمیشم</p>	<p>قربان نگار شکر کیشم گر زلف تو زخم شانه دوزخ چون شمس پیمیشم که خطش اکنون چه زیاده خویش گویم در ذکر وفات یار خود و شمس قطع</p>
<p>آن شوخ چه بے وفا برآمد شمرست در انتخاب خویشم</p>	
<p>راضی ام از تو بجزاں از تو خوشم شادم از تو بجزو و بخیال از تو خوشم صدی کرده جو شکستی پروبال از تو خوشم با همه جور و جانے تو کمال از تو خوشم گو ترا هست ز من پنج و طال از تو خوشم اگر مرا جانے دی صاف به نعال از تو خوشم</p>	<p>شاکم ام از تو بجزاں بوصول از تو خوشم فکر دیدار تو ام کرد در عالم بے فکر جانے شکر است که از دلم بریدن ندکها انے که در عشق تو نقصان دلم نیست تمام بدگماں از تو نیم گرچه به صاف از من در عید ام کو که سیاهم بجزاں تو مع تمام</p>
<p>خواه بجزاں کسی خواه بوصول مسرور چون تراب از دل و جان در به حال از تو خوشم</p>	
<p>در فاکندانی همه در دم همه در دم رسمی نمکن بر لب شکر ز رخ زروم دیوانه بشدم آه چه تقصیر تو کردم عشق تو رواں کرد مهر خانه چه زروم که دامن پاک تو بیا بود ز گروم جاں بر تو فدا سازم و قربان تو گروم</p>	<p>داری گل از ناله گرم و دم سردم عشق تو مرا کرد و باین رنگ نمودار نسبت بجزاں کرده شکستی هم از پام و نیم طاقت رفت از بندارم خاطر نه مکر کن و دامن نه برافشان در عید دوم گر بجزاں تو در آئی</p>

<p>بر چند تو را بپاست زیاد تو فراموش دارد دل آشفته او یاد تو هر دم</p>		<p>در د خود غم از د گفت دوائے تو منم عرض کردم غم دل کا ہش حالت مرا گفتم ای شوخ ز عشاق حجابت عبت است گفت بے پردہ رخ خوب مرا نتوان دید گفتش دورم و گفت نیم دور ز تو گفت از دور و غمت پیر شد م گفت چہ غم</p>	
<p>صفت او چہ کنم آنکہ زن گفت تو را ب ہمہ ذات تو منم نیز و آئے تو منم</p>		<p>وہ چہ سرتا قدم از خویش فدائے تو منم کے زبید او تو آید بز با ہم گلہ کس بہ شمن نیکند اسچہ تو با من کردی ہمہ شاہاں بگدایاں نظر لطف کنند تو گلے خندہ زناں گفت ز بلبل ہونے گفتم از ہجر تو تاریک جہاں شد بر من خوں بہائے دل خود او طلب کردم زو گفتم از دست تو رسولے جہانے شدہ ام</p>	
<p>عاشق صورت خوب تو تو را بپاست اگر والہ و شیفہ ناز وادائے تو منم</p>		<p>نہ یک جلوہ ہزاراں جلوہ یارست میدلم زبیر نگلی چارنگش نمود اوست میدلم</p>	

<p>زاستغنا جالشن ترانی نے کند ہر چند بہر شانے کہ خوابی جلوہ فرمائی سرست گروم نہ من تنہا اسیر حلقہ زلف گرہ گیرم بروئے ماو مانا خوش نماید ظلمت کیسو بحوار حکمہ اعینش شفا سے غلشتن لے ل چلو نہ پاکدامن مرد دنیا دار را گویم اگر حجت ہوس داری کنارہ کن زید کاوی</p>	<p>چو موسیٰ ایک جہاں مشتاق دیدار میداغم تراہر خود نمائی ہائے زواا رست میداغم جہانے دخم و پیشش گرفتارست میداغم کہ ہزار سپاہش چوں شب تارست میداغم کہ خود آں چشم نرگس را بہارست میداغم کہ دنیا جیفہ و ناپاک مر د ارست میداغم کہ دوزخ صورت اعمال کو درست میداغم</p>
---	---

<p>تراپاں نوجواں ہرگز نمی شد زبردست تراپیرے زبردستے مددگارست میداغم</p>

<p>بیدلم کرو دلربا چہ کنم یار بایں درد را دوا چہ کنم موبو گشت مبست را چہ کنم کارم افتاد با قضا چہ کنم شکوہ یار بے وفا چہ کنم عوضش من بجز دعا چہ کنم ہائے از دست نارسا چہ کنم بت پرستم نہ لے خدا چہ کنم بیش ازین خاطر شما چہ کنم ہا تو انہما بد دعا چہ کنم</p>	<p>برو شوخے دل مرا چہ کنم مرض عشق را علاجے نیست بہ صحا از ازل و لم بر زلف یار بر قتل دل کمر بستہ بیوفائی شعاعِ خوابست او بدیش نام یاد کرد مرا تا بزلف سپاہ او نہ رسید خود بشکل مبتاں تو جلوہ گری اندکے در برم نشد نہ بنگو ے کہ حال کسی نے پرسی</p>
---	--

<p>روح بسوئے تراپ کر وہ ہو پیش حال میں گدا چہ کنم</p>

	مرشدت ہرچہ نہاں گفت عیا گوئی تراب لب با سرار کشا ہیچ پس و پیش کن	
پس از مرگ چنان برگشت از احوال من گر یباں چاک تا دامن گذشت از عقل کا من نه از اشک سفید و شمع تنها آبرو دارم دل از شوق کنار تو چہ میا بست و دیلو	کہ ہر فاختہ گاہے نیا بد بر مزار من کجا گیر در خواہ پذیرنا صبح تار تار من زیادت و گھر کردند مردم اعتبار من بہیں بیتابی دل را بیا اندر کنا یو من	
	ہے تیغ آزمائی و شش یاد ہم کرد آن ظالم ترا صبا یں سخت جانی ما بخت آہ بچار من	
نہیں پس مسندے گل غنچہ دامن و ہند تازہ نکر و قصہ منہا و تیغ کس خورشید خیرہ چشم شود نہ وصل چوں لالہ داغ دارم چوں زکس انتظار	لب بر کشا بگو ز من اے کم سخن سخن ما حال مانہ است حدیث کہن کہن گر بے حجاب و اکند آں گل بدن بدن گشتم بشوق آں گل رشک و چین چین	
	دیگر مقرر مان شود در غش تراب خواہم بکوسے یار من بے وطن وطن	
در فراقش نیست ضبط اثر نہ قابوئے من چشم ترغ زرد دل پرودا و ارم غمزدت باغبان اگر گل نے ریزی بگر و تربت ہم جاں بہشت بودن صیاد بودا و زنت رفت	نے فتد این طفل گستاخانہ بڑا نوئے من گر نشان عاشقی خواہی نظر کن روتے من شاخ گل بہر خدا اندازد پہلوئے من نیست در دام ز نشانم جز پرہ بانوئے من	
	یک ناکردی بسویش نیم سہل شد تراب اے تر بابت نگاہے بار دیگر سوئے من	
پہ تعلیم آں طفل و بستاں	ز داغ دل برم نقل گلستاں	

<p>بہم خشک است از عشق و چنانکہ مزن در سینہ پروانہ آتش و ہم ہر دم بی اگرو تو گردم تو زلف از روتے خود بکشت و گزند منخواہم از تو جز ببنده نوازی کلام تو علالت بخش و لہما خیالت خواب ز گس یقلم برد</p>	<p>ہنوزش لب تر بہت از شیریں مشو در پروہ لے شمع شبستان خوش آیم آفتاب اندر زمستان ہمیش غالب شود بر انگلستان تو کار بندگی از بندہ بہستان بہت شیریں بہانت شکرستان شدہ وادتی حیرت ز گستان</p>
--	--

تراب از وصف پیر خود چہ گوید
سگب کولیش بہ از شیریںستان

<p>خندنگ عشق بیتاں را نشانہ شد دل من بحال روئے تو دید و نہ زلف دیدہ خال نہا تم آں نہ دل کش کہ ام طرف رو دل رقیب نگرد و چہاں ز رشک کہاب تو جلوہ گاہ خویش ساختی بہ دولت تو کشید زلف مرا خاطر مہ پریشاں کرد</p>	<p>نغمہ نہائی جاں را بہانہ شد دل من بہر عشق چہ بے ہم و دانہ شد دل من ازیں طرف عقب اور دانہ شد دل من بہماتے قرب ترا آشیانہ شد دل من فرید عصر و وحید زمانہ شد دل من بہ پیچاپ ز شوخی شانہ شد دل من</p>
--	---

تراب گنج قناعت خوشست بہر فقیر
غنی ز خواہش مال و خزانہ شد دل من

<p>منم چوں بلبل از عشق تو نالال چو پروانہ و لم از ہجر تو سوخت دہانت و رنج و دہانت گہر با دل تو سادہ و روئے تو سادہ</p>	<p>تو دایم ہچو گل سے باش خندان تو چوں شمعے مرا حوزاں گریاں لب لعلت بہ از لعل بر خشاں لت دید و شد آئینہ حیراں</p>
--	--

تو خوش گردی ز هیچ قایم کمال تو چوں لیلی ز خلوت خانه باشی	من از زلف چنین خاطر پریشاں چو قیس آواره ام من و بیاباں
تو اولاد علی مشکک شای تراب ازوے شود هر مشکل آسای	
دلین الواء	
بصحرای طپید دیوانه تو تو شمع حسنی و پروان داری بدست جان من ته زلف خالت تو در گلشن چسبیده گانه داری بجان و دل بود هر سرو آزاد ز خشم گل چراغی نمک ریز ننگا و تو بس ستای ساقی مست ز حال خود چه گویم بخودم کرد	بر محسرومی ز خلوتخانه تو که می سوزد چسبیده پروانه تو گرفته سیمارم به دام و دانه تو که بود هیچ کل بے گانه تو غلام قنات جسانانه تو که شورش خلق شد افسانه تو ندارم عجب است پیما نه تو خیال نرگس مستانه تو
تراب از شمع ایوان درایت خدا روشن کند کاشانه تو	
بی اشتاب که بیتاب میسریم بیتو هزار حیف بایں زندگی بد از مرگ شدم ز شوق تو بهیگانه از یگانہ خود با انتظار تو دایم چه نرگس جیراں بحیرتم که تویی باعث حیات تراب	با اضطراب چو سیلاب میسریم بیتو کز نیشل باجی بے آب میسریم بیتو جدا از صحبت احباب میسریم بیتو کشف شده دیده بخواب میسریم بیتو چساں بعالم اسباب میسریم بیتو

دیگر چه امید ہی اے بے خبر از تو	مہم چو شد روزی داغ جگر از تو
نفع از تو ہمیں بس کہ نیام ضرر از تو	بے ہرزہ جو تو ربانی خواں یافت
تیغ ست بدستے و بدستے سپر از تو	کہ قتل کنی گاہ شوی حافظ و ناصر
عشاقی تو دارند نہایت خطر از تو	بیخطرہ و آئند بہ بزمست چہ مجالست
نالہ نقبس بلبل بے بال و پر از تو	کردی چو گرفتار بہ پیش نظرش دار
تاریکی و نورست بشام و سحر از تو	زلفت شب تارست زخت ہر درخش
پرسیدہ احوال من نے و گرا از تو	قاصد چہ روی حرف کہ آتش بخبرشت
آیا ز من آہور کہ اے نامہ براز تو	خط خواند جو لبش قلم اندازہ چر کرد

یار بزدلش محو شود جملہ تمنّا
باقی ست تمنّا تے تراب این قدر از تو

جاں فدائے روتے او شد دل بہ نقش مگر تو	خواجہ از عالم چہ برسی بندہ عشقم برو
شاخ نخل میوہ دہشت آنکہ وارد سرفرو	سفلہ بے مایہ چون خس میکشد سر بفلک
ہوں زراعت پختہ گرد و آید شوق تو	ہر کہ را امید پیری مقتضی مر و گیت
آئندہ از سادگی آمد مفتابن رو برو	مہر و مہ گاہے بٹوئی رو بے او نشد

آنکہ ہر دم عہد یاری بشکند با من تراب
کیست ناداں تر ز من لے دل کہ دل بندد و رو

بس مردہ زندہ کرد لب و شکرین تو	صد شمع بزم گشت رخ آتشین تو
زلف دراز و پر شکن و عنبرین تو	ولہائے خلق را بکشت کش فگندہ است
گاہے مرہ نہ خشک شد از آستین تو	افسوس در غراق تو شبہا گر لستم
صد آفریں بقدرت حسن آفرین تو	ہر کس کہ دید روتے تو بے اختیار گفت
کم نیست از کمان تو چہین جبین تو	بہر ہلاک ما غضب ز شما بس است

اے دل دریا طوقِ مشکِ گلے رفیق شیطان و نفس و خلق ہمہ درکین تو

اے کسے آفت ہر کہ ہر گلِ صحرے گزید
اے کسے بے اثرِ تراب بود ہنشین تو

بونیادِ ازل کلم گشتہ کیسویں تو موبو کر دم تلاش گر چہ درہوئے تو
از ستمانی دم زدن پیش تو باشد سادگی آب شد آئینہ از فحلت پیش روی تو
نہ ہمیں ز سس بنا دہشیم ز غمِ رشید گل کرباں چاک کردہ مست شد ہوئے تو
از چہ از بارِ کویہ گھرِ خاں دارِ دھچ پیش عاشقِ ازارم کمر نباشد کوئے تو

نیتِ درختِ پرغشپ استادۂ بر قتلِ عام
ہوں تیرا بے غل گرفتہ رو بیا روئے تو

نفسِ ہر دم کہ رفتا ز کوئے تو قطرہ زن شد طفلِ شش کوئے تو
کے رو د از حلقہ زلفت کسے شد مکند جان دل کیسویں تو
چشم تو از غمِ با غارت گرسنت مزرعہ دل مے چرڈا ہوئے تو
نیت حاجت تیغ در کف دشتن بہر قتل دل چہ کم ابروئے تو
خشک مے گردو گیاه از آفتاب سبزہ مے آید چہاں بروئے تو
دید حال خستہ ام گفتا طہریت مشرفِ موت ست نگ روئے تو

نیت جز عیے نفس ماں تراب
قسم باذن اللہ بود ایوئے تو

رویت الہیہ

برا فکن لے پری از رخ نقاب آہستہ آہستہ بیایک شب بسویم بے حجاب آہستہ آہستہ
اگر آئی بسوئے من پس از ماہے عجب نبود کند قطع منازل ماہتاب آہستہ آہستہ

<p>دریں مدت بصد منت تو یک مکتوب با خواندی چنان باشد ز دیده آستین و دامن عاشق نخواند از شرم معشوقے چو در بزم خودش لبر تو ہم بر اصل خود گردی گرا خود چشم بر بندی</p>	<p>مثال طفل کو خواند کتاب آہستہ آہستہ کہ نمیدہ بود کاغذ را آہستہ آہستہ و خود رفت این لیل بے صبر تاب آہستہ آہستہ کہ گرد و خود بخود دریا جاب آہستہ آہستہ</p>
<p>رفیقش شاہ کاظم مرشد برحق یقین دارم شوم و جل بحق من ہم تراب آہستہ آہستہ</p>	
<p>چو از دست دادی شراب تبستہ آہستہ دلہم ہر لحظہ از عشق توے سوز و توے گوی مکن بنعم زہرا ہی رواں شدہ ہر کجا خواہی ازین مائل خوابستایں دم چشمہ سپید ام بدیں تیزی و چالاک بیاید آمد و رفتی کسے از تندی و طغی گرش حرفے ترش گوید مباد ادمی آگہ شود باز از تہ و دم تو بیک نظارہ ان غش شد دل رنجور و مسکینم</p>	<p>خواہم کردی اے خانہ تراب تبستہ آہستہ با تش بختہ مے گرد و کباب تبستہ آہستہ کہ خواہم رفت با تو در کجا تبستہ آہستہ کہ شب با من سخن گوی بخواب تبستہ آہستہ خرا ماں شو تو از را و صواب تبستہ آہستہ و دلعلی شکر ریزش جواب تبستہ آہستہ ہیاسوے من اے عایق تاب تبستہ آہستہ تو ان افشانہ بر رویش نگاہ تبستہ آہستہ</p>
<p>نہا شد و منسل او شکل تراب غر شوی و اصل شود مطلب بطالب دستیا تبستہ آہستہ</p>	
<p>نہا شد خالی از تو بیج بزم و منزل و خانہ توی ساقی توی شارب توی باد و و پیانہ مسلمان بندہ رویت بر تہن بہتہ صورت مہر تو کیست معشوق کہ ادم شقت کو عاشق تراب از او معنی گر بہ بینی جلد عالم را</p>	<p>راست باد تو عالم جہاں بے قوت میرانہ توی رند خراباتی توی مخدوم میخانہ توی در کعبہ و مسجد توی در دیروخت خانہ توی بر صورت شمع توی بر شکل پردانہ ہمہ با ہم یکجانہ اند یک کس نہایت بیگانہ</p>

سرو قد سے گلزارے فنجو وہاں تازہ	کشد مارا بسیر بوستانے تازہ
شد اسیر حلقہ اونا تو انا تازہ	رحم کن اے شاہ زلف یار ابرہم کن
جلوہ اشس ہر روزہ ہے نیم نشینے تازہ	کہ بستار سفید و گد بسرخ و گد بسیر
سیر بیایت سے دہر ہر خط جانی تازہ	پار رفت از تو خواہد کرد خلقے پاتمال
بدگمانش کرد از من بدگمانے تازہ	گاہ بد دل باشد از من گاہ باشد بد داغ
ہیچ شمع سے شود دہر دم ترانے تازہ	گر چہ در اظہار رسول دل ز بانم سے بڑید
زندہ سے ساز و لبش کیسو جانے تازہ	گو شنیدم سے کشد تیر نگاہش یک طرف
ماہر روئے تازہ ابرو کمانے تازہ	بروہ دل از دلبری دستمانے تازہ
ترک چشم تازہ ابرو کمانے تازہ	مسعد شد ہر قربان دو عالم الاماں
بر دلم از داغ حسرت زد نشانے تازہ	یار سویم آمد و صلش نشد روزی مرا
کردہ در عشق با من استیانی تازہ	از نظر دورم نشاندی غیر را خواندی بہر

در میان غیر گفتم ماجرائے خود تراب
شب چو پریش کرد از من استیانی تازہ

روین الیسا

نکشد تیج آشنائے کسے	انچ من سے کشم جوائے کسے
ناخوش از من شادی برائے کسے	از تو آرزوہ دل چرا نشوم
کس مبادا چنیں فدائے کسے	ہر کہ احوال من شنیدہ گفت
اگوش گل بہت بر نوائے کسے	تا نہ عند لب کے مشنود

یہ تنگ ہے دل تراب ربود
چشم نے گوں دسہرہ سائے کسے

<p> ہلا آید بد دل سس کی بانی در خیال رخ تو دل شادوست قاسمی تو قیامت برہاست در غم ہجر یاد بالایت عشق زلف سیاہ و پرخم او روئے زیبائے تو دل از من برد </p>	<p> اگر تو اندر کس از من آئی غم نہ باشد مرا از تنہائی بارک اللہ چہ سرور عنائی برولم شد بلائے بالائی کرد و شہسہ مرا بسودائی اللہ اللہ چہ شوخ زبانی </p>
--	---

کے ترابت دواع صبر کند
 اگر بربویش نگاہ منبر مانی

<p> دلاگر شوق وصل یار داری ز حرف تلخ و ترشت کے شوم خوش ہنوز از تیغ تو خونم نشد خشک مرا معشوق دیگر نیست جسز تو غلامت سے آزاد دودہ تر و مست بظاہر و اریت با من عیاں شد </p>	<p> خیال خام دور از کار داری کہ شیریں لب شکر گفتار داری عجبش از قتل من انگار داری تو عاشق مثل من بسیار داری چہ خوش قد و چہ خوش نقار داری کہ پناہاں خاطر اغیار داری </p>
--	--

اگر اب اشب بزمش با عقامت
 بیا اگر خواہش دیدار داری

<p> گر اندک از صفت طبع خود بغیر شوی دسی بمرتبہ صاحب بقا باللہ ایسے ہجو کہ ابر در تو سر نہند نگار خود بخود اندر کس از تو آید ہمیشہ در بر صیقل گران دین نشیں </p>	<p> در اہل کشف و کرامات بے نظیر شوی بجملگی و گر از خود کسارہ گیر شوی دے کہ بے غرض از زرشوی امیر شوی اگر تو از طلب او کسارہ گیر شوی ہر آنکہ کہ تو ہم آئندہ نظیر شوی </p>
---	---

<p>جدا نه کج و شیان امکان چهره شوی بدست عظمی میباید تو هم سیر شوی که سرفروخت دمیوسنی فقیر شوی</p>	<p>شوی بخلق تو در راستی نشانه اگر میا به مجلس عشاق هرگز نه واعظ نشان سرودی و سر بلندیت همیں</p>
<p>ترا اب در که تو خود شود زیارتگاه چو زان تر حرم پیر و سنگی شوی</p>	
<p>داند او را زونیا عاشقی شمع هم دار و گداز عاشقی شد چو سرده سرفراز عاشقی کس بود شش طمانه عاشقی باشد او از نیت تا نو عاشقی</p>	<p>هر که دارد سوز ساز عاشقی هیچو پروانه ز سر تا پا بسخت هر که در کار خدا سر نذر کرد نه توان کردن وضو از خون لب هر که در معشوق گم گردد تمام</p>
<p>رنگ زرد و آه سر دمن ترا اب نه کند اظلم را ز عاشقی</p>	
<p>بکن بهر خدا از خود جدائی ز بسند خود اگر یابی رهایی نگردد و تا ز بخت آشنائی مشو مغرور ز دهر و بار سائی</p>	<p>شود در بے خودی ظاهر خدائی انما اکنت همچو منصورت سزاوای کجا پای محیطش همچو ما بی خدا را بے نیاز میباید او بی</p>
<p>ترا اب از عشق بچو باش دائم کن چو خوبرویاں خود نمائی</p>	
<p>کس نیاید پیش جز آوارگی بر و صبر و طاقتم یکبارگی زانکه باشد بندگی بیچارگی</p>	<p>در جنونم از پئے غمخوارگی و لبر غارت گیر تاب و توان بے تکلف بنده مجبور باش</p>

<p>خوشبخت از دل ترا واجب بود مستحق رحمت تو ای متمدن لطف فرما کار سازم شادان</p>	<p>پرده ریش کرد آنکه در گوارگی گر بر آید نفس از تارگی مرجع خستم به این ناکارگی</p>
<p>اگر بود بے پرده معشوقم شراب کس نیاید حسرت و نظارگی</p>	
<p>من در سر تو بنفخدم تو در بر من خود سری در محفل تو نیست کس از غیر نامی نیست بس محراب دین شاد بر تو تپانه چین کثورت هر جا که می افتد نظر جز تو نمی بینم دگر</p>	<p>من بنده دل داده ام تو بادشاه دلبری خود ساقی و خود شارب بنی خود باده و خود ساغری اسلام و کفر از تو بود و خود مومن خود کافری از بس که دارد صورت در چشم من جلوه گری</p>
<p>اندا داں شراب از خلیش خود انا با و کم بین شو در حضرت عرفان او بگذر زهر دانه شوری</p>	
<p>ای بے تو بهیستم کوجان بدن تو هستی گفنی نغمه زان دم در پیرهن نگنجم از سخن اقرب تو پیداشدمت ای بسو ای واله تو بلبل هم لاله هست هم گل سر سبز باغ از تو قسمی بدایغ از تو ای شمع روئے فیروز پروانه از تو دیروز ای لیلی از تو محزون می قنیس بر تو مغتول مطلق بعد نشانی بهیجاں بعد علانی</p>	<p>من نیستم بجز تو هستی من تو هستی هم کیستم که گنجم در پیرهن تو هستی در جمله دست و بازو چشم دهن تو هستی مطلوب عند لیب خوب چین تو هستی ای قامت قیامت سرو دامن تو هستی شع هر عالم افروز نور زن تو هستی شیرین هم از تو موزول هم کوهن تو هستی با کیست کن ترانی چون خوشیت تو هستی</p>
<p>هرگز ز باں بخت بد گزینش از تو نشود گویا شراب نبود در هر سخن تو هستی</p>	

<p>چو عارض تو ندیدم بلا زار یکے بحسن صورت تو نیست در ہزار یکے دو فتنہ آفت ہوش و قرار میں گشتند دو فرقہ فارق و تمکین و عقل پیر اند بفتح قلعہ ہجرت کفایت ست مرا دو چیرہ دست ہمیشہ بوند خون آلود خدا ازیں دو یکے ہم کند نصیب کسے دو شیوہ تو مرا عاقبت ہلاک کند دو حائل اند میان کنار و بوس توام دو چیز خاصہ گلگشت بوستان باشد دو چیز سلسلہ جنباں بود جنون مرا</p>	<p>نیا قسم چمن چوں تولے نگاہ یکے بخوبی تو نہ اند و رہیں دیا یکے نگاہت یکے چشم پر نما یکے جوان شوخ یکے طفل سخاوت یکے سپاہ سالہ یکے فوج شگنا یکے کعبہ نگار یکے بخت چنایکے گنار بار یکے بار در کنایکے ہمیشہ قمر یکے غمت بار بار یکے ز من حجاب یکے ز تو ننگ عا یکے شراب ناب یکے یار غمگسایکے نو پیر سبزہ یکے موسم بہا یکے</p>
--	---

خلاف عقل روی ترک ننگ نام نہی
 تراب لازم عشقت زین دکا یکے

<p>کرد محمودم چو ز گس چشمے گون کسے کردہ پا مال از دست خندا لہائے خلق خود بخود سوئے من سبکیں دیدی از غضب پا بنجیریم چو دید او گفت در کویم میا ماجرا سے دل چہے پرسی ندیم پیش ازیں ے نویسم یا خود را نامہ بے نام و نشان</p>	<p>بر و خواب از دیدہ ام تا اثر فسون کسے ایں کعب پاتے تو رنگیں سمنہ خون کسے یک نظر را ہم نیم در عشق ممنون کسے رحم سے آید مرا بر حال مجنون کسے یک بیک گردید ایں دیوانہ مقنون کسے تا نگر و دہچ کس واقف ز مضمون کسے</p>
---	--

سمرہ ڈنہالہ دارش نیست بے چیزے تراب
 ترک من امر و ز دار و میل شبنون کسے

<p>دل چشام است سرگرمی بگیونے کے بخود کم کر دست یارب جلوت روتے کے اگر داشت خیال منبر میں موتے کے از کھلمے آئی لے پیک صبا جانم فدا نیست بر ظاہر نشانے بر تخم از زخم تیغ چشم فتانی دلم را وحشت از خود میدید</p>	<p>دیدہ چوں آئینہ چہرانت بر روتے کے مے برد از خود نگاہ چشم من بروتے کے قند دین و دلم شد زلف ہندے کے اگر تو مے آید ہوائے دلکش بروتے کے خورده ام اما باطن بخم ابروتے کے گشت صحن سینہ ام رنگاواہوتے کے</p>
<p>کس چہ داند از مکان منزل عشق تراپ باشد افتادہ براہے یا سر کوئے کے</p>	
<p>ا بروئے ثبت جلوت کنایں بر لب بابے طرزد روشن نازہاں آفت جانست از بیخ و تخم زلف محالست رہیدن در ہجر تلی کہ دہ وصل طلب را پائے چہ امیدست از ولطعت مدارات دل نذر برم سر نہم بر مستدم او صد جام لبالب بحر بیاں دہی آخر چوں غنچہ گے لب نکشائی بہ تکلم آزاد نمودی و نرفتم ز در تو کو بیل و مجنون و کج شیریں فراد</p>	<p>آمد بہ نظر ہجو ہلالے سرشے دل برد ز دستم صنم لبک خراے صیدش نشود باز گرفتار ہداے از جانب جاناں سلائے نہ پیاے یائے کہ دل آزار دور نجد سلاے در کوچہ من یار چو آید دوسہ گائے داری تو چرا تشنہ لبم از لب جامے ماند ز لب لعل تو مشتاق کلاے تا ہم نیکنی قدر و فادار غلاے ماند بہت ز فانی شدگان قہر تائے</p>
<p>پوستہ تراپ ست معیسم در شاہی نیکو ترازیں نیست مقرب و مقامے</p>	
<p>خیر ازیں نیست دولے دل بیاز کے</p>	<p>سنبلی زلف کے یا گل رخسار کے</p>

یارِ نغمہ آرترا ہر کہ بگلو یہ غلط مست عاقبت خوب نہا شدستم و چہ و چہ دی شنیدم سر را ہے کہ با و از حزیں در طہیدن چہ کم از مائی بے آب بود یارب از دام محبت برہاں زود مرا	در غم ہجر نہ مشفق و عفو ای کے لے دل آزار مشور پے آزار کے نالے کر دیکھے در پس دیو ای کے دل مشتاق کیے تشنہ دید ای کے بیکیے رانحنی باز گرفت ای کے
---	--

جائے یاجم بھجیاں پہلے معشوقِ شراب در برش نیست چو اعلیٰ رواد ای کے
--

نغمہ آرترا تو کہ پیٹیم سر نیاز آری عشت بود ز تو اُمید در دمنڈیا بُٹے کہ پردہ نشین ست قیث قدرش مرد بہ تیرہ دلی در حضور رضا و لاں	نغمہ چائے تو سر نامر اہل آری تراست شیوہ بیر جمی دل آری زیادہ تر بود و گھر خان با آری کہ سیم قلب بعرف برودہ با آری
--	--

شراب خود ہمہ کار تو ساختہ کرد چو بُرخ بسوئے خداوند کار ساز آری

دید در پردہ مگر زلف گرہ گیر کے دوستان دفع قضائیت بندیر کے انچہ در شب نظر آید بحسہ دیدہ شود لا جوابم لبِ لعل تو بیک حرف نمود نقطہ خالی تو در حلقہ کا کل مسمم مست چشم پوشیدہ ہم از جلوة جاناں شادم چشم رخسار تو دید و دل من گشت ہلاک زدیدہ ام نشود ضابطہ اشک سیلانے	کہ نہاں گشت دلم پاتے بزنجیر کے واگذا رید تن خویش ہتھدیر کے خواب مایا نہ ہو حاجت تعبیر کے پیش رفتست کجا پیش تو تقریر کے دانہ در دام نہا دی ہے نشخیر کے دیدہ ام گشت نہاں خانہ نصیر کے کشفہ گرہ دید کے باعث تقصیر کے بگوز نوح کہ باز آمد مست طوفا۔ نے
--	---

اگر پہرہ طریت مونسے خیال	من و امید وصالِ خیال جانانے
اگر تباں ز غبارِ م فشانہ دامن اند	بروزِ حشر شود دوست من بدمانے
گو کہ زلفِ برویشِ فتاد و غمِ گردید	شکست خورد و دو تن کا فردا سلیمانے

تراپ شعر تو دیوانہ کرو مجھوں را	کنوں رواست ترا انتظام دیوانے
---------------------------------	------------------------------

قلق از سوزِ شسِ پروانہ داری	ز سوزِ عاشقاں پروانہ داری
نیوہ آشفۃ لیلیٰ بجز قیس	تو صد ہا عاشقِ دیوانہ داری
بیادِ کوئے من روئے گراز لطف	سہر آباد تھی ویرانہ داری
لبالب جامِ خواہم ساقی ازئے	چرا خالی لبِ پیماںہ داری
طریقِ پیچودی مسدود گردی	اگر بہتہ درِ میخانہ داری
دلِ قمر بانِ ایس مژگانِ ابرو	عجب تیر و کماں ترکانہ داری
نوائے ماگہ ایوں کے خوش آید	دماغِ عالی و شاہانہ داری
مرالے ماہ با تو لفتے ہست	تو با من ہر داری یا نہ داری

تراپ آوازہ عشقتِ فردا	کہ ہاؤ ہوئے خوش مستانہ داری
-----------------------	-----------------------------

از زلفِ برُخِ نقابِ تا کے	وز شبِ بسجہ حجابِ تا کے
عمر بیت کہ سائلِ وصالِ	خاموش تو در جوابِ تا کے
از ہجر تو سوختم سراپا	دیگر ز جفا عذابِ تا کے
دامان تو در کفش نیاید	از خاکِ من بختابِ تا کے
مطرب بنوا رسا ز دل را	ایں چنگ و دف رہا بہ تا کے
ساقی قدحِ ز عشقِ پُر کن	سرگرم شربابِ نابِ تا کے

حرفے مکذ لب تو با من	باغیر چنین خطاب تاکے
سویش منجھے ز لطف فرما	آزردگی از تراپ تاکے
ز حال خود چو گویم حرفے دارم نہ نمونائے بجے کافرادائے دلفریبے فتنہ پیرائے جوانے آفت جانے بلائے دین ایانے بقامت سرور عنائے طبلعت لہرہ سیانے مپرس از وصف آں دلبر کہ نبود مثل او دیگر نیار در دم بر پیرے دہر بخش بندیرے	مراقتا و بپائے ستمگائے سروکائے برمین زادہ شوخے بدوش افکنده دتائے رُخ او ما و تابانے سرگوش شب تائے ز سر تا پا خود آرائے قدم نافق حیاتے دل آویزے دل افکائے دل آرائے دل آزارے فریب دل بقبر برے بنگائے چرگفتائے
شود ناخوش کند بخش اگر ویش کند خواہش	تراپ آشفته دل رفتہ مشتاق دیدائے
رُخ او نا صحا گردیدہ باشی نگوئی قیس را دیوانہ ہرگز محبت کم نگر دوا ز ملامت مرا از بندگی معذور داری نگویم یک بیک گھما شگفتہ دعائے خیر قاصد گفتہ بشد بیاد در بر شود ورا از کس نام دو چارم شو گئے از شوخ چنبی	تو ہم دیوانہ اش گردیدہ باشی اگر خود عاشق شوریدہ باشی کمال عاشقی نشنیدہ باشی اگر صاحب دلے فہمیدہ باشی تو لے خنچہ دہن خندیدہ باشی اگر عالم از و پرسیدہ باشی اگر بھیر دلم گردیدہ باشی چسرا با من نگہ دزدیدہ باشی
تراپ از تو چگونہ چشم پوشد	بچشمش گر چو نور دیدہ باشی

<p>چو لایحہ شفاں رنجیدہ باشی شنیدہ شعر ہو بود غم لبس تو ای گلچیں سال اور عجب خراے کو گشت جان کندن آفتاب چناں سے ترسم از زلفِ ہرا زت بروئے دل ز پہلویم جسد اشو</p>	<p>خطائے عشق گر بخشیدہ باشی کہ تا موزوں سخن بخشیدہ باشی نشاید بخلش گل چسیدہ باشی کہ کوہ بے دستوں کندیدہ باشی کہ از ماوسیدہ ترسیدہ باشی ز دلبر تا کجا پوشیدہ باشی</p>
<p>تراب از یار کن قطع شکایت اگر باو سے نہ دل چسپیدہ باشی</p>	
<p>نہ باز از طلبِ تازہ باشی چو ندبل ہر سحر زن نازہ شوق قدم بغزد مباد اور طرقت آیا ز آساشوی معشوق محمود ولا آساں نباشد عشقا زری اسی جسم کن دیگر چگویم</p>	<p>اگر جویندہ یا بندہ باشی ہمیشہ تا چو گل دہندہ باشی نظر بر ہر قدم افگندہ باشی اگر مولا سے خود را بندہ باشی برائے یار جاں باز نہ باشی چہ خود دانستہ و ہمینہ باشی</p>
<p>تراب از دامِ خواباں کے برآید اگر بزمِ نیش خواہندہ باشی</p>	
<p>نہ روئے حسن اگر نازندہ باشی بود تا بر فلک خورشید نشان شود عمرت در اندازے زلفِ کافر بروز حشر گیرم دامن تو دل از خود میرود در اشتیاق</p>	<p>چو حسن آخر شود مشہ بندہ باشی تو ای مہ بر زمیں نشندہ باشی کہ بر روئے بتاں زہ بندہ باشی گرا ز من آستین افشانہ باشی برش زدو آ اگر آسندہ باشی</p>

تو کے ہمارے من ناخواندہ باشی	اے تو شوم پائے تو بوسم
نہایت چوں تراب اقبالندی کہ داتم در کنارش ماندہ باشی	
چہ کردی با من لیکانل چہ کردی چہ کردی باں چہ کردی باں چہ کردی چہ کردی لے شہ خوباں چہ کردی چہ کردی لے متا باں چہ کردی چہ کردی لے گل خنداں چہ کردی چہ کردی لے ہلائے جاں چہ کردی	دل من سوختی نہاں چہ کردی بھانے راہ پیغ ناز کشتی کشیدی دامن از خاک گدایاں بر رخ برقع غلندی از شبہ کون رہادت دید بلبل نعرہ زن شد ادائے تو بلائے جان من شد
تراب دوست تو تنگ ست پید نام چہ کردی لے دل ناواں چہ کردی	
خوش غمگین کہ غمخوارش تو باشی دہم مفت از خریدارش تو باشی دل خود را اگر یارش تو باشی اگر یک سوگر فتارش تو باشی اگر آنک طلبگارش تو باشی اگر خوابان و دیدارش تو باشی اگر در فکر آزارش تو باشی چرا در رد و انکارش تو باشی	زہے بیدل کہ دلدارش تو باشی متاع قیمتی جانست در تن چساں در بر نگیرم ہچو دلبر سخا ہی ز اہد از نقش رہائی دلا خود یار گرد و طالب تو بگو ارنی مترس از لہن ترانی دل رنجور را صحت کہ بخشد شود عشق تو داریم مقبول
مئی خواہد تراب از خلق امداد خداوند مددگارش تو باشی	

نیام در کعب من زلف گاہے مرامے ماہ خوش گذردیم سال چرا مفتوح نشود قلعه ہجر گرش بر حال مارے نیام عریف گشت شوخ بہت قدے خدا حافظ دلش برگشت از من	سید بنجم زہر زلف سیاہے اگر آئی بگویم بعد ماہے ز آہ و نالہ دارم سپاہے وگر کو مثل من حالت تباہے ہنگامے کج خواہے کج کلاہے مخالف شد گدا را باد شاہے
--	--

چو شمشیر از میاں قاتل بر آورد
برآمد از تراب خستہ آہے

اگر در عشق تو کردم گناہے کف دست خاکیر و بشوخی تو تار بکئی زلف نور عارض خدا شاہد دلم بردی تو پناہے ترا گر خود بود با من سر جہر مصابح کن مشو بطن ز عاشق طریق عاشقی محبت در محو نشد ثابت بجز حق در دو عالم اگر حق قدرت و طاقت نہ بخشد اتنی آرزو دارم رضایت	ز چشم عفو کن سویم نگاہے مرا ہم کاش بودے من نگاہے بود یا مرا شام و پکاہے ندارم جز تو لے شاہد گواہے مرا جز لطف تو نبود پناہے اگر خواہی رفیق خیر خواہے نہا شد عشق دل سے نہ راہے نمودم نفی کل از لا الہ ز دست من بخیلہ برگ کاہے نہ دولت از تو میخواست ہم نہ جاہے
--	---

تراب از بہر ہمراہ باشد
نیفتد کس چو نابیا عجب ہے

اگر تو سویم گذر بودے چہ بودے	بحالم یک نظر بودی چہ بودے
------------------------------	---------------------------

<p>ز احالم خبردارست هر يك چرا خنده زدی بر گریه من گموا ز قاصدم تا خواندند کتب هلاکم سے کنی از سخت جانی نصیبم جلوه زلف و رخ او شبه درخت من رونق افروز کناره کردم از خلت برایش</p>	<p>ترا هم گر خبر بودی چه بودی اگر چشم بد تو بودی چه بودی اگر خط مختصر بودی چه بودی دل تو نرم گر بودی چه بودی گفتم شام و صبح بودی چه بودی گر آں رشک قمر بودی چه بودی برم آں سیمبر بودی چه بودی</p>
<p>تراپ از باد عشقت مدحوش نه بخود اینقدر بودی چه بودی</p>	
<p>توی پروردگارم یا الهی مددگارم تویی در دین و دنیا بده توفیق خیرم در عبادت اگر من سر بسرغری گناهم چه عذاری و ستاره العیوبی نجاتم ده بکن از عفو رحمت بفکر زلف و عارض رفت افوس خوشا وقتی که گذر در عبادت</p>	<p>توقع از تو دارم یا الهی که باشد جز تو یارم یا الهی ز عصیاں شر مسام یا الهی توی آمرزگارم یا الهی ز تو ایستد وارم یا الهی ز دوزخ رستگارم یا الهی بمسایل و نیازم یا الهی حیات مستحارم یا الهی</p>
<p>منائے تراب از تو همین است بیاد تو خوش گذارم یا الهی</p>	
<p>ز عارض عبث ای زلف بوسه خواه شدی نظر بغیر ز شوخی کنی و من محو ب</p>	<p>که بار بار پریشاں در و سیاه شدی چرا بخیل ز عاشق بیک نگاه شدی</p>

<p>و رستیس شہیدان شوی مبارکباد ترا بکوتے بنان و اعطا اگر گذرست مکے ز حقیق نہانم نے مشدی آگاه شدیم بیکده من شیخ جامے زاہد جرانے بت کافر کنارہ از تو کنم لباس فقر حراست برتولے درویش</p>	<p>ز دست یار اگر قتل بے گناہ شدی نہ گمراہیت بجاہست رو براہ شدی عیاں تو شاید من گشتہ گواہ شدی تو ہو شدار اگر پیر خافتہ شدی کہ آفت دل و دہنم خدا سپناہ شدی اگر مصاحب سلطان ز بخت و جہاہ شدی</p>
---	--

<p>تراپ خادم درویش خود شود سلطان اگر فقیر ہم شدی بہ زیادشاہ شدی</p>
--

<p>ولا خود را بزلل مشکائے مبتلا کردی ز احوال منبر سپیدی زخم دیدی ورنجیدی نشستم بر سر راہے کشیدم از دوز آہے بلے عشق پیر آفت ہمیں ملے سٹ نصافت بخوبی تو دل بستم نہ انستم کہ بد خصلتی نہ ہجران تو بیتا بم نہ دردت تنگ احوالم قرار و صبر رفت از دل ز دیدارش چھ حاصل چہ کردی لے لی مفتوں چہ دیدی ان قبر موزوں</p>	<p>خطا کردی خطا کردی خطا کردی خطا کردی ز دم فریاد نشنیدی ستم کردی جفا کردی نہ بروقت آمدی گاہے نہ بر عمدہ وفا کردی بخونریزی پیرے نوجوانے راروا کردی فروہم کردہ دل بردی دغا کردی غا کردی نہ خود از من جدا گشتی مرا از خود جدا کردی نظر بر صورت قاتل تو اے سبیل چہا کردی کہ از سر تا قدم خود را ببالا سے فدا کردی</p>
---	---

<p>تراپ آخر دم شیخی مستد بود بدنای کہ شوخی کافری ز تار واری آشنا کردی</p>
--

<p>بدویدہ انتم گشتی عجب نگین ادا کردی دلم از دور بر بودی بر دم جلوہ نظر دوی مرغ از شوق عاشق کہ کرد از ہجر تو ساہین</p>	<p>کہ از ہر گردش دامن دلتے خنہما کردی نمک بر زخم فرسودی کہ تاویل جنا کردی تو ہم یاد آ رہے مشفق ستم باوے چہا کردی</p>
--	--

<p>سزائے تست و شائے که ظالم را دعا کردی دیگر از من چه میخواهی بشوق خود که کردی چرا صحن محبت را زمین کردی بلا کردی</p>	<p>بن میگفت گفتای تو داری چشم انعامی تو از عالم چه آگاهی که داری توبه شایمی سر را و توئی قاتل بخون غلطید صد اول</p>
	<p>تراپ از جستجو باز آ که غایتش شود پیدا چه کردی ترک خواستش با حصول مدعا کردی</p>
<p>قصیده در وصف کائنات علی بن ابی طالب از لایق و مؤمنان حضرت زین العابدین علیه السلام</p>	
<p>بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ</p>	
<p>چگونه کس ننهد بر در تو پیشانی تربت شایسته کونین و شان سلطانی کند بصیرت لولا که منقبت خوانی تو ای اخذ و توئی حق جل سبحانی تو آفتاب جهان تاب نور رحمانی که خود حدیث شریف تو هست من بانی ز چشم او شده زائل حجاب ظلمانی تو ای پیمبر من رشک ماه کفغانی نوشت سوره یوسف بخط رحمانی بر تبه سحر خا کم شود سلیمان که از زبان تو سرزد نکات قرآنی خدا بقیمت بوجھل کرد نادانی</p>	<p>توئی که قبله ایمان و کعبه جفانی توئی حبیب خدا یا رسول صلی الله بگرد بیت تو هر روز چرخ میگردد چو گفتی که انا محمد بلا سیم خدا ز نور ظهور تو خفا پدید کرد کسی که روی ترا دید و جبه حق را دید بخواب هم ز جالت کسی که یافت نصیب ملاحظت تو دل یوسف صبیح ربود خدا بوصف جمالت بصفی عارض اگر درود تو خوانم بلجن داودی چنان حسرت اتی لقب کلیم کند نبوت تو بعالم چو آفتاب جلالت</p>

که آفرینش آدم تو بوده مقصود
و گرنه مشت گلی بود ایستاد
تو بوده بحث ما خداست نوع نبی
کنون سینه اُمت بنگاه از غرق
فلک ز مقدم تو سعد گشت در معراج
چگونه سرفلک پیش تو کشد دشمن
بر اُمت تو بلا از آسماں چال آید
مگر بگوئی تو خورشید میدهد جاوید
بسجده گشت از خاک درت غیب الود
نشسته است بفر دوس منتظر ضوال
همه غلام تو باشند عسکری و عجمی
چهار یار تو در دین چهار ارکانند
خلیفه اول ابو بکر یار غار ترا
معین شرع و مددگار دین عمر خطاب
سوم خلیفه عثمان جامع القرآن
خلیفه چارمی آل ابن عم ابو الحسنین
ایم عناصر دین اند این چهار امین
ز اتقا شدند این چهار تن یک تن
زبان ناطقه در فقر و وصف شاں عاجز
چو انتها نشود وصف چهار یار انت
غرض رو است بشان تو عرض لا ھولی

ترا ملائکه کردند سجده میدانی
ز نیت عزت آدم تو فخر انسانی
و گرنه کشتی او گشته بود طوفانی
که بحر جسم در آمدت طغیانی
و گرنه غش و بدست آں سار و پیشانی
که تیغ برق دو پارہ کند بجلانی
کند مسیح ز چارم فلک نگهبانی
که هر صبح بر آرد خط و طغیانی
جبین ماه ازیں روشده است نورانی
که در جناب تو جایش بود بدر بانی
همه مطیع تو صحرائی و بیابانی
ز چار رکن بنا کردی مسلمانانی
امیر کشور صدق و صفای نورانی
امام کامل و عادل خلیفه ثمانی
که بود صاحب شرم و حیات ایامانی
علی حیدر که از شیر یزدانی
معین شرع تواند این چهار لاثمانی
کسی که فرق کند کافرت نصرانی
کنم چه قدر تعریف شاں سخن رانی
محامد تو در آیه کجای بابایانی
که خود تو خوب کمالات خویش میدانی

<p>چرا نہ مشکل من حل شود ہاں فی مریض را بے دفع مرض تو در مانی بوازش و کرم ظاہری و پنهانی بکن کفایت کارش بقبر رتانی خصوص کافر نفسے فساد را بانی بدہشتاب عدو سے مرا پیشانی فتاوہ ایم بقیذہ ہوا سے نفسانی نگاہدار مرا ہم ز فصل شیطانی خدا کند کہ تو را غنی شوی زمین جانی کہ ہشتم از سببش خوشنما و حقانی اگر تو دست بیہی مراد برسانی بحشر اگر تجواری پناہ خود نوانی</p>	<p>جوابی بیت ترا بندہ سہم لے مولا شفا و صحت جان و تنم بدست تو بہت بدوستاں و محبان من بکن شاہ کسے کہ بے سبب و ناحق دم دہا پنا مخالفند زمین کافراں دریں ایام بہر دو کون مدد و معاونم سے باش تو ہی بنما تا شوم خلاص و رہا بسا شدہ ز شیطاں بدلت محفوظ رضائے تست مرا باعث نصائے خدا ز شرع خویش بیمارائی ظاہر را شوم بغیر حساب و کتاب اخلی خلہ مرا ز گرتی خورشید هیچ نظر نیست</p>
---	---

تراپ نعمت کو نین از تو سے خواہد
زہفت دو جہاں نیز امن و آمانی

مثنوی اصل المعارف

من تصنیف حضرت شاه تراب علی صاحب قلندری قدس سره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد گویم حضرت اقدس را
آنکه میگردد با مراد فلک
بود بنمود آنکه این نابود را
آنکه حمدش نیست در حد و حصا
آنکه بیرون است از دهم خیال
آنکه در کنش خود را بار نیست
عارف ذاتش خود و معروف خود
هر قدر که میسر دارد را شعور
اوست که روشن همه سیاره گرد
آفرید از فرد جنت و طاق را
و حدتش کردست بر کثرت مدد
خالقش مقتضی خلق بود
عالم سر و خفیات است او

آنکه پیدا کرد محسوس و ماه را
بهست زیر حکم او جن و ملک
از عدم آنچنینت این موجود را
آنکه وصف او نیاید در شمار
لم یزل ذاتش صفاتش لایزال
کس ز درکش هیچ واقفانیت
و صفش خود هست و هم موصوف خود
می شناسم از کمال آن غفور
صنعتش را میتوان نظاره کرد
نظاره از باطن نمود آفاق و احوال
خود چو واحد هست ساری در حد
از عدم بخشید اعیان را وجود
خالق ارض و سموات است او

هست مهربانیت را کردست او
 آنکه پدید کرده است این هر دوگون
 آنکه آشپار کند در دم فنا
 آنکه باشد قدرت او را صریح
 آنکه ملک الموت را مخلوق کرد
 زندگی و مرگ و فرمان او
 کرد ایجاب و زمین و آسمان
 آنکه اسم او قدیر است و عظیم
 آنکه ذوالعفو است و الفضل العظیم
 قل هو الله احد الله الصمد
 دیگرے ہرگز باو ہمتائی نیست
 و دیگرے باشد کجا او را شریک
 قدرت او عالمی بنیاد کرد
 قہر او ابلیس را طعون نمود
 از دو حرف او گرد پیدا صد جان
 نمود چو دریا بہت و اشیا موج او
 آنکہ ذوالمجد است و عز و کبریا
 ساخت تشکل آدم از یک مشت گل
 طینت آدم نمود از آب و خاک
 بندہ بود آدم خدائی یافت
 انصاف انصاف رحمتم الایمان

مرجع و مبدع ہمد راہست او
 ہست بیچون چگون بے شکل و لون
 کل شیء ہا لک الہ الخدا
 قم باذن اللہ اعجاز ربیع
 تا کند گرمی خلق از موت سرد
 آید بچہ یمیت از شان او
 ہم من و ما تو ہم این و آن
 ہم سمیع و ہم بصیر و ہم کلیم
 ہم مرید و قادر و مہم و قدیم
 لم یلد لم یولد و کفو احد
 غیرہ او را در دو عالم جاہ نیست
 ہست و منقش وعدہ ہم لاشریک
 حکمت او آدمی ایجاد کرد
 مہر او الطاف بر آدم فرمود
 امر بر اعیان نمود از کن و کمان
 خود چو سلطان است و عالم فوج او
 قائل مختار یغسل ما یشاء
 داد شرفش بر ہمہ عالم ز دل
 عزت آدم فرود از روح پاک
 کافر نیندیش لفت و فیت گفت
 چون بو منقش گفت لا اخصی ثنا

ما قنم کو تا دگر وصفش کنم

غیر عجز اینجا چه دیگر دم زخم

در نعت حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

بعد از ان نعت محمد مصطفیٰ
گنج پنهان بود اول ذات حق
چون وجود خلق گشتش اقتضا
اولاً نور محمد آفرید
حق چو او را داد تشریف وجود
شده و ازین روح خدائی پاک را
اول المخلوق نور مصطفیٰ است
اوست در ایجاد اول از همه
اوست شافع هر کس را در جزا
اوست که امرش قمر گردید شفق
اوست که نورش جهان روشن شده
اوست که اندر دین او عیسیٰ رسید
چونکه موسیٰ رفت بر طور کریم
در شب معراج بر عرش تعالی
بود که از بندگانش کمترین
وقت پیدا گشتن آن ز غمخوار
او چو پیداشد بر او بندوبست
اول و آخر جهان را هست او

گویم از جان و دل خود ای فقیه
گشت کنزاً ضعیفاً بد ما سبق
از سیر آن اُعرف اے خوش لقا
فیض هستی زو بهر اشیا دید
جمله عالم بسرا و پیدا نمود
بر محمد کلمه لولا که را
در حدیث این را بیان بر ملاست
در ره ارشاد افضل از همه
خاتم الرسل و رئیس الانبیاء
بر دهرش عالمی را سوخت
نمکن عالم همه گلشن شده است
از خدا چون رتبه اش علی شنید
گفت حقش خلق نعلیات او کلیم
عے شنید آواز نعلین بالمال
رتبه اش بوده پیش از جناب
یکسر اصنام جهان خند سرنگون
قصر کبر نے جمله افتاد و شکست
دستگیر گردان شد دست او

<p>اوست که حق انجمن معراج یافت سجرات از او هزاران ظاهر است نبود در فرمان او سنگ و شجر جبرئیلش از کمینہ چاکرست رتبه اش بوده ست محبوب الہی شکر کا نذر زمرہ استماع او بود موسیٰ را ہوس اندر دلش در نبوت اوست چون شمس بصری فیضیاب اند آئینہ زان نیک زاد گر حق تعالٰی اور اطالہی خود جناب خالق الارض و سما از محمد چون احد میگو گزید رتبه اش چون بود فضل از ہمہ حق تعالٰی کرد چون دیش منین نیز گفتش از سر لطف و قبول چون خدا خود گفت و منقش جایجا غیر حق دانند کدام احوال او</p>	<p>رتبہ شاہی و تخت و تاج یافت ہر کہ در دیش شد از دوزخ برست بیشدے قربان او شمس و قمر زانکہ او شاہ ہمہ پیغمبرست ہر جہش کو در چنین شائستگی کرد حق داخل مراے نیک خو تا شود از امتان کاملش انبیاء و دیگران بدر الدجی نور بدر از شمس باشد مستفا رو بخوان آیات سبحان الذی گفت در قران بوصفش ہل اتے آمد از وسے صورت احمد پدید دین او ہم گشت اکمل از ہمہ گفت اکملت لکم الیوم دین نعمتی اتممت علیکم اے رسول بندہ در شاننش زند دم تا کجا لی مع الد و وقت آمد حال او</p>
---	--

۳ در مدح اہلبیت رضوان اللہ علیہم اجمعین

<p>اہلبیت جملہ حسن و آن کل اند ہر یکے زان اہل عرفان معلوم</p>	<p>یعنی ہر یک از کلماتش کل اند ہست بر چرخ امامت کا نجوم</p>
--	--

<p>هریکه تابان ز نورش همچو شمع هریکه بد معدن انوار حق هریکه تابنده و تابان چو ماه هریکه بد مصدر فیض خدا هریکه شمع از گان شاه دین هریکه از شرع و دین آراسته هریکه بد وارث ارث ولا هریکه بد آفر و ناهای بشرع از طریقت و اشتغال شایسته آن همه آل نبی سبزه رحمت نیست عدد و معنی بل بیته</p>	<p>روشنی افزای بزم اهل جمع هریکه بد محسن اسرار حق هریکه اندر ولایت پادشاه مشتق از بادوی شده بهر بدی مرشد حق و دلیس راه زمین از خضالت نکو پیر آسته قاضی الحاجات و هم مشک کشتا سوی اصل خویش پی برده بفرع وز حقیقت بود پیر احوال شان مقبلان حق بدند و با قبول هم رجال و صغیر لا تحمرو</p>
---	--

در مدح اصحاب سنیاب رضوان الله علیهم

<p>صاحبانش جنبه شاه دین بدند آنکه گفت اوصحابی کالنجوم خامس را نجله چهار چهارچاپ صاحب صدق و صفاعدل و حیا صادق صدیق و سلطان امام اهل دین و شریکین حق گزین نایبان دین و خلفائے طریق بسکه شان بودند بر کفارتشند</p>	<p>باطریق نیک خوش آئین بدند اقتدایم اہستدیم در علوم دوستدار برحق و احباب او عیب پوش خلق از بهر خدا کامل و عادل شه عالی مقام قاتل الکفر و امیر المؤمنین یار غار خاتم الرسل و رفیق حق آشد ار علی الکفار خوانند</p>
--	---

<p> ہر یکے زان چار یاران فحول ہر یکے روشندل و روشن ضمیر ہر یکے کفار را بد سر شکن دو ازان بودند مر شیخ الشیوخ یعنی صدیق اکبر و روشن ضمیر آن دو دیگر در جوانان شدہ بدند یعنی ذی النورین عثمان الزکی پیش ازین دیگر چه خوانم جز درود بر محمد باد صلوٰۃ و سلام </p>	<p> بود مستبول خدا و ہم رسول بود گمراہان دین را دستگیر ہر یکے اعدا دین را تیغ زن سرور و سردار ہر شیخ الشیوخ ہم عمر خطاب سلطان کبیر بر سموات العلیٰ چون مہ بدند شاہ گردان و شہ مردان علی زانکہ نبود وصف شایان را احد ہم معہ اولاد و اصحابش تمام </p>
--	---

در مناجات گوید

<p> یارب از عرق گنہ غرقم و رآب رفت از یاد و لہم روز الست آمدہ بودم درین دنیا و دون پای بند این جہان گشتم تمام یاد تو یک دم من گم آید بدل فکر دنیا ہست بر دل روز و شب شد فرسین راہ من نفس اینجا مطلقا ساہی شدم از اصل خود غافل از تو زندگانی مے کنم تابع نفس ست این جان و تنم </p>	<p> از خجالت پای تا فرقم و رآب عہد و پیمان بے کردم شکست بہر ذکر و منکر تو اے بیجاگون در خیال نفس مے مانم تمام جان ازین غفلت نیکرد و خجل نیست غیر از جرم جاہل روز و شب مے برد از رہ مرا این ناسزا بنیجہ گشتم ز ہجر و وصل خود کارِ طفلان در جوانی مے کنم یافت بر من دست نفس و تنم </p>
--	---

<p>نفس من محکوم شیطان گشته است هست زیر حکم شیطان لیتیم میکنم کارے که دور از کار هست سخت با حال پریشانیم ما اکنون از کردار خود شرمندہ ام میکنم توبہ ز عصبیان قدیم گشتہ ام اکنون ز فعل بد بطلوں ساتر العیب ز عیوبم درگذر بعد ازین توفیق خیرم کن عطا خواہم از تو ہر زمان عفو گناہ عفو فرما آنچه شد ازین قصور در دو عالم دار مارا کامیاب ہم احبابے مرا خوش وقت دار از ہمہ رنج و ملال مہمان یکدم از یاد خودم غافل کن قصہ دارم بر بشر و شیعی جز تو قصد نیست دروغ و کفر</p>	<p>آدم بدتر از حیوان گشتہ است دور گردید از صراط المستقیم میروم جائے کہ جائی عار هست ربنا انا ظلمنا نفسنا تو خدائے برحق من بندہ ام مے نهم رخ سویت ای رب یا حیم قابل التوبے بکن توبہ قبول غافر الذنبی بعفوم کن نظر توبہ کردم از گناہ ما مضی استجب دعوات داعی بالہ کن عطا در جنتم حورو و قصور باطر لئ نیک و آئین صواب دشمن مارا بکش بروے دار ہم در اینجا ہم در اینجا جادوان تا نکویم جز کلامت یک سخن از کلام اولیایت محتوی ربت یسترہ و تمسک بخیر</p>
--	---

در سبب تصنیف کتاب

<p>دوستے دارم شفاعت نام او آشنا و مہربان و نگار</p>	<p>نیک بخت و نیک وضع و نیکو مونس و ہمراز و ہمدم یار غار</p>
--	--

ہم ز اخوان و قریبان من است
 دوست میدارد ز جبت مرشدم
 و در حضور مرشد و نزدیک من
 بسکه پیر خویش را مقبول شد
 گفت روزی با من ای یار عزیز
 میل دارد طبع تو بر شاعری
 مثنوی گو تو بہر حنا طرم
 گفتش علم تصوف کو مرا
 نیست آسان مثنوی با گفتنی
 مثنوی را فکر می باید دراز
 برگ سازش چیست علم شاعری
 کے کند عاقل یہ تصنیفش خیال
 ہیچ واقف از فن شعری نیم
 نے عرض خواندم نے قافیہ
 نے فصاحت بہت مارا در سخن
 نے تحسینش خبر داریم ما
 الغرض بس ناقصم در فن نظم
 عذر من بندیر و تکلیفم سہ
 آشنا چون داشت با من حسن ظن
 قصہ کو تہ خواہ نخواہ آن دوستدار
 آخر الامر مرا کو دم مقبول

خاص از یار و حبیبان من است
 ز آنکہ بہت او از مرید و الہم
 اکثرش گذر و چو باشد در وطن
 ظاہر و باطن بچشم مشغول شد
 پائے تا سر عقل و ستر با تمیز
 نظم و نسق نظم ہارا قادری
 در مقامات تصوف از کرم
 قدرت شعری ہم انیقدرم کجا
 روئے باید بہر حلوا خورجئے
 نظم گفتن کے شود بزرگ ساء
 زور طبع و قوت دانشوری
 تا نباشد از نقش واقف کمال
 از صناعاتش تنی مثل من ام
 نے زاو زانش نمودم قطع رہ
 نے بلاغت دالم ای ہر از من
 نے زیرشتی ہاش بنیر ایم ما
 میکنی ناحق تو بر من ظن نظم
 حر کہتے از بہر تصنیفم مدہ
 ہا قبوسش آمد از من این سخن
 سہ ، مجوز مثنوی را چند بار
 تا نکر دو حنا طرم مقبول

چون طبعی میل نظم بوده است
شد موج شوق را انگار راه
بود چند لب ازین گفتن خوش
گفتن آن بار صادق خوش
شوق ما و شوق او با هم شده
سیکیم بحال آغاز مراد
غلبه شوق محرک شد کنون
لیکن از شوق دلم مجبوری است
چشم دارم از تو ای ابل سخن
زانکه جلد عند خود کرده بیان
حرف گیری بر کلام عاجزان
نیست ما را دعوه با و خود سری
دعوی کار چاهل و نادان بود
عجز خاکی را سر اعلی کشد
دعوی شیطان را زحق افکند و
مطلبیم آنست زین طول کلام
هر که بدین عیب از تقریر من
اگر بود قادر یقینش کند
پرده پوشی بهتر از پرده پردی

وزنی شعر و سخن دل بوده است
طبع بر خوشید از گفتار او
باز شد از گفتش طبعم بخش
شوق افزاید بر شعر و سخن
مثنوی را قصد مستحکم شده
شد بهم با سوز دل ساز مراد
نیک باشد گفتن من یا زبون
شعرم از ناقص بود معذوری است
عیب گریه در و رسوا کن
تا قضی خود همه کردم عیان
نیست جایزای سخن و شعروان
کان بود مریدگان را کافری
عجز خوئے عاقل و انسان بود
دعوی تازی را با سفل افکند
عجز باحق داد آدم را حضور
تا بداند عجز من هر خاص و عام
ایچ یک نقصان ازین تحریر من
در نه دم از عیب گیری کم زند
عاجزی خوشتر ز کبر و مدبری

بعد ازین بشنو و گرا من بیان
ختم کردم گفتگوئے عذر بان

بیان مقامات عشر طریقت

گویم اکنون در مقامات سلوک	موجزے از ہر مقامات سلوک
در سلوک اول مقام توبہ است	توبہ بے توفیق حق ناید بدست
توبہ دار و نرد حق مقبولست	تا بیان را میدہد حق منزلت
دوست میدارد خدا تو آب را	بندۂ تائب کس اواب را
شاب تائب بہت پس محبوب حق	از حدیث مصطفیٰ بر خوان سبق
در بیان توبہ آن فخر عرب	در حدیث آورد ما من شیء حب
نیز التائب من الذنب کمن	لأله ذنب یغتفر آن شاہ سن
از خدا در شان ایوب ایحسان	انہ اواب نعم العبد خوان
نفت در قرآن خدا ذکرش عیان	فہم کن تو بوالہی اللہ را بیان
با تو اکنون معنی توبہ نصوح	گویم از قول بزرگان با وضوح
ذبیہ الذم آمد در حدیث	معنی اش بشنود دل بہر حدیث
سایہ گفت از جنیدی شاہ بین	توبہ چہ بودے رئیس العافین
نعت توبہ بہت نسیان گناہ	بشنوشج معنی اش ای نیکخواہ
یعنی نسیان گنہ کن آنچنان	تا نماند در دلت اثرے از ان
کن فراموش معصیت را آنقدر	ہرگز نہ گویا نبود از وی خبر
مطلقا کیفیت آن فعل بد	از خیال و وہم توبہ یرون شود
آمد این تشبیح گردنم تو	دیگرے ہم معنی قولش شنو
چونکہ تائب از مجبان خداست	در شہود و قرب را و اجابت است
دیگر حیرم در قرب و شہود	جز جفا دیگرے دارد وجود

در شهود و قرب حق تو آب را در وفا ذکر جانا لایق است چسبست عصیان از خدا بودن جدا چند مدت کرد فعل بهر و فصل ماند چند سے اول از محبوب دور حالیا قرب خدایش بهیست چونکه تائب با خدا گردد و قرب قرب فارغ می کند از یاد بهر تا بیا و بعد بایشی در حضور جلوه گر چون جلوه جانان شود	زین بود یاد گشت با ن سزا دانند این را هر که او را شنائیست توبه چه بود قرب جستن با ن باز یادش میکند اکنه این صبر باز چند سے باز دوری در صبر یاد بعد اینجا بیسه بهیست که بیاوش آید از بهر تو وصل از او میکند بنیاد از کمال قرب هستی دور تائب و توبه بهر از جدا
--	---

قول عبد الله تستری رحمه الله

معنی آن آنچه بوالقاسم گفت توبه یاد معصیت است از دور یعنی یاد حیرم دارای با ادب تا نیاید عجب بر طاعت ترا	سلسله حب است که گشت و شک آن را قسیمی شد خود او را باش اند خجسته هر از آن یاد جستن و ما
--	---

فرق قولین محنت

در میان این دو قول مختلف گفت بوالقاسم چه بیدار از نرا اول آن در شهود و قرب سفت	فرق اینست که در شهود سهر از عبد الله که گفت قاسم و شهود و قرب سفت
--	---

<p> تا حجاب هست تا یب ایحوان بایدش بر خطه یاد مصیبت همچو کس را بر زمان باید خطر چون مشاهد گشت از فضل آرد زان که آن فانی الصفت از خویش باد عصیان همچو کس را هستی است انفرض در قرب حق یاد گناه زانکه تائب را سزاوارست کو پس چرا و از خویش غافل بود بلکه چون شد ذات داد صافش فنا زانکه یاد و سحر جرم این هر چه او ز خود رفته ست و جمله گشته هو بنده تائب بگو او را ندیم میرسد اینجا سخن دور و دراز </p>	<p> غفلت از عصیان بود و رازیان زانکه هست آن توبه کنانی الصفت از گناهان پسمین و پیشتر بایدش نسیان عصیان خوانخواه از صفائش یاد کردن شرک است در عروج نیستی آن بستی است هم گناه دیگر است او رشک ماه از خودی خود رود ای نیک خو یاد عصیاننش کنون باطل بود یاد و سهو جرم هر دو ناروا از خودی دارد تعلق ای عزیز این و آن را مرجع باشد سوئی تو کو همه گشت ست تو اب رحیم باز گردم سوئے کار خویش باز </p>
---	---

قول محمد رویم رحمه الله تعالی علیه

<p> اگر ترا پیش ست از سوئے جستجو گفت از توبه بسیار توبه کرد یعنی از توبه زبانی نه دلی توبه بے صدق از روئے ریا پس ترا زین توبه نامقبلت </p>	<p> از روش معنی دیگر شنو تاشوی از مایان اے نیکو توبه باید کرد مخفی و جلی از گناه کم نباشد اے فت توبه دیگر باید کاملت </p>
--	---

معنی قول رویم اے نیک خو یعنی توبہ کن ز توبہ اولت توبہ کنز وے ترا آید غرور انچہ توبہ از رویم آمد بیان	دیگرے بہتر ازین عاجز شند کز وے پندار آیدہ بدورت توبہ باید کرد از وے بالضرورت رالبعہ ہم گفت و صفش ہمچنان
---	--

قول ابو الحسن نوری رحمۃ اللہ علیہ

گفت نوری توبہ کن ای نیکو توبہ باید کرد ہر شام و بچاہ گفت ابراہیم دقاق ولی رومی شو سوئے خدا بہر خدا یعنی سوئے حق چنان متوجہ شو ہنچنان کہ غافل از وے پیشتر ہنچنان اکنون از و آگاہ شو	ہر چہ ذکر غیر حق باشد از و از خیال غیر ذکر ماسوا معنی توبہ باین شرح جلی روئے کہ اور پشت نبود ای گدا تاناہ گرد سوئے غیرش روئی تو بودہ از جہل خود اے نامور در گذر از ماسوا اللہ گو
--	--

قول ابو حفص حداد رحمۃ اللہ علیہ

ابو حفص حداد در تعریف آن فیست ہرگز بندہ را در توبہ دست بندہ در توبہ بود از خویش دور بندہ بیچارہ کے تائب شدی	انچسین فرمودہ است ای دوست زانکہ توبہ از خدا نے بندہ است حق تو اب اندر و دار و ظہور اگر نہ توفیق خدا رہبر بدی
--	---

بندہ را مر شرف توبہ وہی است
داد حق است این نہ اورا کسی است

قول حسن پوشیده رحمة الله علیه

<p>بوج حسن پوشیده در کیفیتش آنکه به است از وقت باو صحبت از آنکه باو جسم با او سرست از آنکه سرست می کنی بدش و بد نامی نه بدتر از ذکر آن پس نه بدتر از بد نامی بدی از آنکه بد نامی نه بدتر از بد نامی خواهش از بد نامی نه بدتر از بد نامی بیا بکلب پاوی نه بدتر از بد نامی بشیرت دلی برگزیده سیاه بدست بسی شود و نه بدتر از بد نامی</p>	<p>از نین ... به است ای ماهوش تجیه نماید در ... تو کیفیت یا از جوش میر طبع و شوق است ماهی و نه بدتر از بد نامی از ارادت نه کنی ای لسان در او نه بدتر از بد نامی تا شیفستی و نه بدتر از بد نامی بد بود از گردنش ای حق پرست بسیار با بدست از کار بدن شاید نه بدتر از بد نامی هر زمان باید ترا تمیز دل</p>
---	---

قول ذوالنون مصری رحمه الله علیه

<p>توبه ذوالنون مصری بر دوگون از گناه و جرم کردن اجتناب یا حذر کردن از تصبیر و خطا یعنی از شرم خداوند کریم آری کسی آید در جرم و خطا گر خدا را عاقل است بگری</p>	<p>بشنوای خوابان معیش کنون یا بود از خطر نار و عذاب از حیا و شرم حق باشد ترا باید است از گناه گردی ندیم حاضر و ناگاه اگر نه چندان همچو نه بدتر از بد نامی</p>
---	---

<p>توبہ اول را انابت نام دان توبہ خوفی است از کشف جلال صاحب خوفت از ارباب صحو نیز گفت آن اہل حق ذوالنون شاہ توبہ خاصان در گاہ خدا توبہ خاص الخواص از من تمام توبہ خاص الخواص ای ہم نفس ذات خود را ہم ندیدن در میان نیست دیگر توبہ زین عالی مقام تا تو انی توبہ کن از خوشترین من و ما و این و آن و او و تو</p>	<p>دویم استیحا بودے مہربان توبہ استیحاے از دید جمال اہل استیحا است اندر شکر محو توبہ عام ست از جرم و گناہ باشد از غفلت شدن ہر دم ہم اخلاص الخاص بشنو و سلام فعل خود از خود ندیدن بہت پس توبہ منسوب اخلاص الخاص دان کز خودی خود جدا گردی تمام غیر از جہان مبین و جہان رن جسد را غوطہ دہ اندر بحر توبہ</p>
---	--

در باب تقوی کہ منجمد مقامات عشرہ طریقت است

<p>گویم و شج و ہم متقین الکون از تقوی شعاع خویش ساز واقع اندر وصف آن خواص در کتاب خود ز قرآن گفت او گرچہ را قمشد ز قرآن مبین در تعریفش بقرآن سفته است مختصر گویم ز طولش تر ز غم بہشت و بہمیز باشد ذرشت</p>	<p>اے شفاعت بخت تقوی بعد ازین چون شدی تائب جرم ای پاکباز در سلوکش بہت اے عالی مقام حجت الاسلام و معش دہ و دو گر سندی خواہی برو انجا بہ بین وصف تقوی حق مکر گفته بہت قصہ کوتہ و وصف آن تا کہ کم بہشت و بہمیز باشد ذرشت</p>
---	--

در سلوک از وی مراد است ای بهما
 تقوی آمد هر همه اندام هفت
 چشم را تقوی است این ای بهمان
 از تفاوت گوش گرد نام زد
 مستقی باشد زبان همچون دگر
 دست از فعل بدار کوه شود
 لنگ باشد پاگر از نارفتنی
 مستقی افتد شکم را نیز نام
 اگر سر و ج از فعل بد باشد پاک
 شرح هفت اندام تقوی ای حاجی
 تقوی قلب است از اخلاق بد
 تقوی عقل است کان از فکر بد
 شرح تقوی این هفت گفتیم عام

پاک گشتن از همه فعل حرام
 شرح هر یک بشنو ازین گرم و غمت
 کوه شود کور از رخ نامحسان
 اگر شود کمر از شنیدن باه بد
 لنگ از ناگفتنی گردد اگر
 با تفاوت پیشگان بجهر شود
 باید پیش از متقیان گفتنی
 باشد از محفوظ از اکل حرام
 صاحب تقوی شوند آن مشت خاک
 جلد یک یک با تو گفتم بی کمی
 پاک گشتن از همه کبر و حسد
 هیچ اندیشه اندر دل زند
 بشنو اعلیٰ ترا زین ای نیکنام

اول سہل عبد اللہ ستیری رحمۃ اللہ علیہ

سہل عبد اللہ در سہی آن
 اینکه از غیر خدا پرستین
 بان تو آراء کن با غیر حق
 جز خدا دیگر نباید دیدنت
 بایدت پرہیز از غیر خدا
 غیر حق چیزے ہمین ای آشنا

خوب رفعت گفته است ای مہربان
 غیر حرف حق مگو دیگر سخن
 روز و شب میباش مجوس حق
 از خودت ہرگز نشاید دیدنت
 میتوان ماندن ز اغیارش جدا
 کین کبیرہ ہست نزد تقی

ذکر غیرش را نہ اندر گوش کن از خیال غیر دل را صاف دا جملہ از خلق بشنو و از حق نگر یا رفہم و یا رہین و یا رشو	لب ز ذکر غیر او خاموش کن تا نیاید در دل تو غیب ریا ز آنکہ غیر حق نیست دیگر جلوہ گر مستقی از جملگی اغیار رشو
--	--

قول محمد اسحق رحمۃ اللہ علیہ

از محمد ابن اسحق انجمنین گفت تقویٰ ترک ما دون خدا ہر چہ باشد غیر از ذات خدا ہر چہ جز حق است از و نیز رشو نیست جز پندار تو غیرش دیگر علم غیریت کہ در تو ساری است غیر از وہم تو آید در نظر بیش ازین شایان نباشد مذمذ	معنی تقویٰ گوش آری ذہین نیک فرمودست قول و بجا ست بایدت پرہیز از وسع او گدا ناخوش ازین وہم و زین پندار ور نہ جز حق کیست دیگر جلوہ گر بر ہمین تکلیف تقویٰ جاری است الحذر زین وہم و فہمت الحذر از بزرگی دیگرے گویم سخن
---	--

قول بزرگے دیگر رحمۃ اللہ علیہ

نیکم دے معیش گفت انجمنین اصل تقویٰ نفس خود را کشین چون ہوا نفس را برہم زنے معنی تقویٰ چو در گوشت رسید ہست تقویٰ اجتناب از حرام	اے برادر کن ہم این را نشین وز منہای بودنت کوتاہ دست از کمال ورع و تقویٰ دم زنے از ورع ہم حرفے بیابا شنید ورع پرہیز ست از شبہ تمام
--	---

بیان اقسام تقویٰ

تقوٰۃ عامست برہیز از گناہ تقوٰۃ خاصست از غفلت خدا تقوٰۃ خاص الخواص از ذکر غیر از خودی خود شدن یکسر جدا	ہم ز کار زشت و افعال تباه از فراموشی حق کردن خطر پاک گردیدن ز علم و فکر غیر ہست تقوای اخلاص الخواص را
---	--

در مقامات زہد کہ بمجمہ مقامات عشرہ طریقت

از مقامات طریقت بعد ازین زہد چہ بود ترک دنیاے حلال	شرح و بسط زہد بشنوائی قدس بہر عقبہ کردن ای نیکو خصال
---	---

قول جنید رحمۃ اللہ علیہ

معنی آن از ابوالقاسم جنید گفت زہد طالبان آخرت و از متبع قلب را کردن تنی شرح آن اینست ای معنی تلاش زانکہ چون در ملک دست خود نی بس غنی بودن بملک مال جاہ یا بود تشریع و تفسیرش چنین خود تو مملوک خدائے مالکی در حقیقت نیست دنیا ملک کس	بشنوید و بر کلامش دل دہید دست خالی کردن ست مالکیت یاد دار این قول پاکش ای ربی دست خود را برکش از ملک و معاش معتمد گردی کہ بان گشتی غنی افتقارت باشد از حق خواہ خواہ دست خالی کن ز ملک ای ہم نشین مالکیتہ کردن آید ہا ککی مال بندہ مال مولا ہست و بس
--	---

<p>بس تو دست خویش از دنیا بخش لذت دنیا چو یکسر فانیست گر مکنی دستی تو از دنیا و دون زانکه اصل زاهدی بے هم نفس حرف ظاهر گر کس ترکش نمود ترک یا بدنی تحقیقت از دولت با وجود نفرت قسبی اگر بس تو بیشک چون سلیمان زاهدی سر سقلی همچین فرموده است شرح او چون شرح مذکورست پس</p>	<p>شمار از دینار چار و پنج و شش عالمش بودن عجب ثانیست کن خلو سے قلب او میلش کنون نفرت قلب سمت از دنیا و بس دل گرفتارست در دوزخ و نیچ سو نفرت قلب سمت زہد کمالست ظاهر از دین تو با شد مال ز زر زہد قلبت میدہد زین شادہی دل تخی کن ز آنچه گردی خالیست نیست دیگر حاجتش ای ہمنفس</p>
--	--

قول حضرت علی رضی کرہ اللہ عنہ

<p>شاہ مردان مرتضیٰ در باب زہد مطلق از دنیا تو بے پروا می شو ہاں بد دنیا اینقدر بیایک باش کز خلوتش موئے یا کافر می اینقدر زہدت اگر حاصل شود</p>	<p>انچنین فرمود یا اصحاب زہد یا کباز و یا ملک ہمتاے شو آنقدر در ترک او چالاک باش گر پروہرہ ترا نبود سرے جملگی تجمل و حسد از تو رود</p>
---	--

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

<p>گفت شبلی زہد کن از ماسوا یعنی ترک غیر حق کن جسمگی</p>	<p>نام زہد تا ترا گرد دور و ا تا شوی کامل بوصف زہدی</p>
--	---

قول حضرت یحییٰ رحمۃ اللہ علیہ

از ضرورت بگذر از بهر خدا ز ابدانرا میشوای نیکو زاد صرف بر حق معتمد شوی و دود در تو گردد و جلوه گر شان صمد حاجت بدی نمیدارد و فلک بالمک آید ترا ہم ہم می	گفت یحییٰ زہد ترک بد را ز آنکہ بر لایبے ہم اعمد ز انیقدر ہم زہدے باید نمود اگر زہدیت زہد باشد اے احد زہد بے بدن این جملہ فلک اگر شوی فارغ زبندای آدمی
--	--

قول ابن مسروق رحمۃ اللہ علیہ

ابن مسروق پنجین فرمودہ است پنج بروے شر نگردد از سبب جز مسبب با سبب نبود نیاز وصف خالق و نیازی بہست نیاز گو بہ حاجتمندی قبل بالود کرد محتاجے بہ محتاجے نیاز تا ہم از وے بر آید کار و بار فرض آید با سبب یا بہیت	وصف زہاد ای ندیم حق پرست ز اہ آہست ای رفیق با ادب ز ابدانرا یعنی ای معنی طراز چونکہ مخلوق است موصوف نیاز پس نیازم با سبب بیجا بود تا سبب را بندہ شد محکوم نیاز بل سبب را بیاید کرد یار از سبب واجب بود بیزاریت
---	---

قول منتہی العرایج رحمۃ اللہ علیہ

ترک دنیا بہست زہد نفس تو	گفت منصور انا الحق گوینگو
--------------------------	---------------------------

ترک عقبے بہت از زہدیت	از خودیت زہد جانِ گملت
-----------------------	------------------------

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

گفت از شبلی کہے اونیکنام گفت این دنیا چہ قدرت ای تو از پریشہ چہ قدرش کم بود این چہ چیز است و چہ مقدارش ہر چہ کمتر از پریشہ بود طالب وزاہد ازین ناداکیت	زہد در دنیا چہ باشد ای امام کز وی آید زہد کردن مر ترا زہد کردن در وی کیفیت کم بود تا کہے ترکش کند ای ہم نشین دم زہد را خذ و ترک آن نادان زند اخذ و ترک تہجو این مقدار چیست
---	---

قول حضرت ابو بکر واسطی رحمۃ اللہ علیہ

گفت ابو بکر امام واسطی بہر آدم گشت این دنیا کثیف دعوی زہدش ترا جیہ بود تا کہے از ترک ناپاکی تو خوش از پریشہ کم ست او زو حق بجز کثیف او بیچ ای دریش تا کی از ترک نجاست مدعی	در بیانِ شان زاہد ای انجی نیست در عالم چو او دیگر کثیف چہیت ترک انکہ پر رسوا بود تا کہے از زہد آن گوی خوش تا کہے از اعراض آن گوی بہن زہد آن از ترک بخشش بیش نیست نیست جای فخر زہدش ای ذکی
--	---

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

سائے از شبلی فرخندہ حال	گفت زاہد چون شوم ای شخص
-------------------------	-------------------------

گفت زهد تو نباشد هیچ شے زاهد از چیزیکه نبود قسمت انچه تقدیر شد از حق القدر پس ازان زهدت ندارد فایده انچه از حق است در قسمت ترا الکون از زهد تو غیر از نام نیست	حرف ناممکن نگویم تا بکے هست بے معنی و سهو و غفلت اختیار و باشد ترا مرنا گزیر روکشیدن کی شود از مانده پس تو زاهد میشوی از روی چرا هیچ از زهدت حصول کام نیست
---	---

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

باز گفت آن شبلی پیر بدی زهد از دنیا سر غفلت است زانکه دنیا نزد آنشہ لاشی است	از کسے در شان زهدی پارسا بندگان را نام زاهدت است زاهد از لاشی بجز غفلت کی است
--	---

در بیان اقسام زهد

اکنون یک جا میکنم قسام زهد ترک دنیا از برای آخرت ترک عفت بے ہر موملے ای امین ترک کردن خویشتر بای فلان از اخض الخاص آمد زهد امین	نامور شوای اخی از نام زهد زهد عامان ہست ای نیکو صفت زهد خاصان ہست بیشک بالیقین زهد از خاص الخاص آبد بیان کو کند زین زہد ہم زہد ای امین
---	--

در باب فقر کہ منجمہ مقامات عشرہ طریقت است

بعد ازین گویم سخن در باب فقر	تا خبر یابند از و اصحاب فقر
------------------------------	-----------------------------

فقر محمودست نزد حق پاک
 از حدیث مصطفیٰ تعریف آن
 فقر زین المومن آمد در حدیث
 بشنو قول پاک آن صافی نزاو
 فقر فخر سے را اگر کردی قبول
 بسکه مقبول پیمید فقر بود
 بشنو استدعای او از بیتین
 فقر باشد خاص از او صاف پیمید
 از غنا اگر بنده لاسنے زند
 زانکه آمد انتم الفقرا از حق
 نیست اصل بنده جز فقر و فنا
 چونکه اصل تو نیازست ای امیر
 فقر ظاهر چیست ای محنت جلگه
 نے ترا مالے بودنے مملکت
 عاجز و محتاج باشتی چون گدا
 فقر باطن چیست ای معنی طلب
 نے ز آنت قول باشدنے صفت
 نے ز آنت حسن باشدنے جمال
 نے ترا وضعے بودنے هیچ خو
 نے ز اہل فقر باشتی نے غنا
 نے بود دنیا ز آن تو نہ دین

درجہ عالیست فقر ای مشفق
 رو مکرر گوش کن اسے مہربان
 هست دیگر نیم ازین بہتر حدیث
 عرفان لی ہوا لغت و جہاد
 فقر اسرع نیز بشنو زان رسول
 خواستی آرزو حق آن اہل جود
 رب اجعل رزق اہل بیت من
 نیست لاین جز فقری لاف جہد
 کا ذب ست و مدعی بی سند
 حفظ باید کرو ازین آیت سبق
 بندہ حاجت مند و مولا پر غنا
 ظاہر و باطن بیاید شد فقیر
 بودند بے مال و ملک سیم وزر
 نے ترا قدرے بودنے منزلت
 کس مد و گارت نباشد جز خدا
 نے حسب آن تو باشندنے نسب
 نے ز تو جورے رو دنی معدلت
 نے بزرگی و نہ خوبی نے کمال
 نے بتو منسوب گرد و ذات تو
 جملہ وصف و ذات تو گرد و فنا
 ہاں سواد الوجہ باشتی بعد ازین

این فنا کرے کنی آید بعت ساکنان را پیش ازین نبود مقام گویم اکنون قول باے اہل دین	فقر چون آخند شود گرد خدا کو ز خود گم شد خدا را و اسلام از فلک باز آدم سوئے زمین
---	---

قول حریری رحمۃ اللہ علیہ

از حریری معینش در گوش کن گفت از معدوم تو چیزے مگو یعنی گر باشد ترا قوت شے چون شود معدوم از تو قوت شب زا آنکہ بے این بسین مشکل شود مقصد از قوت ضروری تو نیست پس نخواہ از رفق دنیا ای اجنی گر شدی عاجز او اے فرض را در چنین حالت قناعت پیشہ معنی قولش در ہم یک فقیہ یعنی موجود حقیقی بہت حق گر چنین موجود منقودت شود پس چو این موجود آید لازوال	التفاتے سوی آن از بیوت کن تا نگردد کم شے موجود تو قوت دیگر شب نخواہی از کسی بایدت ہم دیگرے کرد طلب در عبادت نفس تو کامل شود و ان قوی گشتن عبادت نیست تانا عاجز از او اے واجب پس طلب کن قدر آن از فقہا سخت بے فکری و بے اندیشہ بہ ز اول گفت اے نیکو شبیہ غیر او معدوم باشد متفق حاجت معدوم بعبودت شود کے روا آید ز معدومست سوال
---	--

قول حضرت ابن ابی جراح رحمۃ اللہ علیہ

بشنو شرح فتر دیگر ہم دلا	انچہ مقبول ست از ابن ابی جراح
--------------------------	-------------------------------

<p>گفت فقرست هیچ گر نبود ترا در معرفت شرح آن دیدم چنان گر پدید آید ز ملکست هیچ کام گرچه او محتاج تر نبود ز تو یعنی گر نمانی ترا آید بدست دیگری که ز تو بود محتاج کم پس ملکست هیچ از سابق نه بد جایز آمد وصف فقرت این زمان جمله حاصل زین سخن اے آشنا هر که باشد از فقری زینتش از نصیب خود شد او کوتاوست</p>	<p>چون شود انهم نباشد اے گدا که نباشد هیچ ملکش در جهان نذر محتاج دیگر کن آن تمام لیک باید دادش ای نیکو بعد از ایام چند اے فاقه نذر او کن آن همه بے رنج و غم باز چون آمد هم از ملک نش انچه از این احبدا آمد بیان ایچنین باشد بقتل و فطم ما بر نصیب خود نباشد حرکتش حرکتش بر نصیب دیگر است</p>
--	--

قول ابو محمد رویم رحمه الله علیه

<p>انچه آمد از محمد بو رویم فقر چه بود نیستی جمله بدست یعنی از خود جمله مفقودات را هر چه دارد غیر حق پیش وجود هر چه موجود است از وی شوی جدا بر وجود غنیست توان دل نهاد انچه مفقود است از چشم شما زانکه از آن تو گر آن خیر نیست</p>	<p>اکنون بر تشییع و گنجش شویم ترک مفقودات هم ای حق پرست فانی و نابود کردن اے فقیر نیست باید کرد آن را چله و زود تا به شغلش باز دارد از خدا جان زوجه دانش نباید کرد شما ترک شوق و رغبتش باید ترا از طلبکارش حاصل نیز نیست</p>
--	--

<p>نزد تو خواہد رسیدے خوش قلب شغل گزشتاید بختی شاید نہ غیر</p>	<p>ہر چہ از آن تو هست آن بطلب پس ترا از حق طلب باید نہ غیر</p>
<p>قول کنانی رحمتہ العلیہ</p>	
<p>از کنانی گوش کن این حال فخر پس غمی باندہ شوی المیرد چست یک بجز دیگر نئے گرد تمام از ہمسہ عالم ترا آید غنا آن قدر با حق نیازت ہست</p>	<p>گر بے خواہی تو قیل و قال ضر چون انے اللہ فقارت شد در زانکہ حالا این غنا و فقہ نام گر بخت محتاج با شئی آئے گدا ہر قدر کہ بے نیازی از جهان</p>
<p>قول ثوری رحمتہ العلیہ</p>	
<p>گر تو ہستی از فقیرائے دلپذیر بذل و اشیاء عطا عند الوجود دل بیارامی تو در نا یافتن خواہشت نبود از ان مفقود هیچ بذل و اشیاء دگر کن بوسل یافت و نا یافت یکسانت شود نئے خوشی باشد ز وجدانش ترا</p>	<p>گفت ثوری بچنین لغت الفقیر السلکون عندہم باید نمود وصف فقر این است ای ہم رنگ من گر نہ باشد نزد تو موجود هیچ در بہت آید ترا چیزے ز مال بے نیاز از شے ترا جانب شود نئے غمی آید ز فقدانش ترا</p>
<p>قول بعض کبرا رحمتہ العلیہ</p>	
<p>صاحب فقر ہست آنکس در جهان</p>	<p>بعض کبرا گفت از فقر اینچنان</p>

<p>کو بود محروم از رفیق و سوال یعنی باوصف نیاز و حاجتش نے کسے با او کند رفیق و کرم نے خود او از هیچ کس سائل بود از سوال و رفیق و ملک این سہ چیز</p>	<p>شرح او این ست او نیک و خصل با وجود مفلسی از دولتش نے کسے نذرش بر هیچ از دم نے دلش بر هیچ شے مائل بود باشد او محروم سے اہل تمیز</p>
---	---

در باب توکل کہ منجمہ مقامات عشرہ طریقت است

<p>از توکل بعد ازین گویم بیان ہر کہ در ایمان حق باشد دست بشنو از حق آیت فتو تکلو ہر کجا آمد بستر آن ذکر آن زانکہ معنی توکل اعتماد و اسپردن جملہ کار خود بحق غیر ایماندار حق سے آشنا ہر قدر کہ با جفت ایمان بود ہست متوکل ز محبوب خدا فخو حسبہ چون خدا فرمودہ است</p>	<p>کہ از مقامات طریقت ہست آن باشد او اندر توکل گرم چیست یونہیین ان کنتم سے فرخند خو جملہ مامورانہ آنجب مومنان بر خدا کردن بود او نیک زاد در توکل اصل ہست این مستغن مستعد بر حق کسے باشد کجا از توکل آن قدر سامان بود دوست میدارد خدا این شخص را باید آوردن توکل را بدست</p>
--	---

قول سہری سقطی رحمۃ اللہ علیہ

<p>گویم اکنون شرح آن ای بار جان التوکل نزد آن اہل حسد و</p>	<p>انچہ سہری سقطی فرمودہ است آن الخلال عن حول والقوۃ بود</p>
---	--

<p>یعنی گرداری توکل بر خدا ہرچہ ممنوع و نباشد نزد تو و آنچه آید پیش تو از هیچ چیز فارغ از کسب و تلاش خویش شو اگر ز حول و قوۃ خود فارغی نیست تا در طفل حول و قوۃ حول و قوۃ گشت چون پیدارو از تلاش رزق دست خود گیش در کنی سعی و تلاش و ہم کسب معتمد ہر آن باشی بر خدا</p>	<p>پس ز حول و قوۃ خود شوجدا منع او از خود ندانی بل ازو ہم ازو دانی تو اے اہل تمیز معتمدی بر معاش خویش شو پس تو ہم چون طفل بنظر و غنی پرورندہ ہست او را عورتی شد گرفتار تلاش و جستجو در کنار رب خود مان طفل و ش پس در آن ہم معتمد باشی بر رب خواہ از کاسب تو باشی خواہ لا</p>
--	---

قول ابن مسروق رحمۃ اللہ علیہ

<p>در توکل ابن مسروق این چنین آنچه از احکام حبر بیان اقتضا یعنی گردستی تو از متوکلان کہ قضائے گرفتار تو کند پس ترا بروی نیاید اعتراض از آنکہ چون خود را سپردی یا خدا پس از ملک رفتی مالک گشت او مالک ہست او ہرچہ خواہد آن کند نے تو شادان باشی و نے مضطر</p>	<p>حرف زن گردیدہ سرے ہم نشین باشد تسلیم کن اے بار خدا اینچنین باشد ز تو ظاہر نشان از کسے گوید ترا حربے زند جملہ در تفویض کوشی چون عیاض جان و تن کردی بامر او خدا هیچ از چون و چرا نہ سزد تو بر تو صد گونہ قضائے خود زند نے بچوبت نہ مکر و ہمت سرے</p>
--	---

<p>تا یہ از اجمی از و در خاطر رنجشت تا یہ چه جانگسٹے ہا</p>	<p>اگر ایسے او فرسید بدرت در نماید رونے مکر و نہ ترا</p>
<p>قول سہل ستری رحمۃ اللہ علیہ</p>	
<p>باش سترسل تو در دست خدا خواہ بد آید ترا آن یا نیکو محو کن خود را بمرضی خدا</p>	<p>در توکل سہل گفت ای پارسا یعنی ہر جانب برو آنجا برو را اختیار خود سراپا شو خدا</p>
<p>قول عبد اللہ قرشی رحمۃ اللہ علیہ</p>	
<p>ماں پناہ خود بسوئے حق مجھ تا نہ حاجت بر منہ جستن شود در مہالک سوئے اد جوئی پناہ پس پنہ بردن باو چہ ہو مقم تا پنہ جوئی ازان سوئی خدا</p>	<p>گفت عبد اللہ قرشی اے غم یعنی چنداںست حضور حق بود زانکہ غایب باشی تا از پادشاہ چونکہ حاضر باشی پیش او دلام در حضور و قرب کے آید بلا</p>
<p>قول ابوالقاسم جنید رحمۃ اللہ علیہ</p>	
<p>در توکل شرح بسط انجمنین اکنون ہم باو می شوی چون با سبق شرح قولش این بود اے نیکو بود تدبیر تو آنجا بے دخل دست خود را برکش از تدبیر آن</p>	<p>گفت ابوالقاسم جنید شاہین در ازل بودی چنانکہ تو بختی تا خدا ہم چون ازل باشد بتو یعنی انچہ قسمتت بدو در ازل انچہ موجودت شد اکنون ہمچنان</p>

<p>اکنون هم او مثل سابق برود در ازل بودی توفانی ای جوان حق مدبر بدتر از در جسد کاه همچو سابق باش اینجا هم تو مان تا نماند هیچ تدبیرت بجا تو شوی از اختیار خود برون</p>	<p>تا که بے تدبیرت سزای اهل خرد یا که باشد معنی او آن چنان از تدابیر خود و دهم اختیار اکنون چون موجود هستی در جهان یعنی اینجا مطلق از خود شوقنا هر چه خواهد او کند با تو کنون</p>
--	---

در باب صبر که منجمه مقامات عشر طریقت است

<p>که چه آید معنی آن در سخن وصف و حق گفته است اندکلام هست حق با صابران امروستان می توان آموختن این خوش سبت هست معنیش تحسّل بر بلا جایز و فارغ نگردی هیچگاه</p>	<p>بعد ازین از صبر گزوم حرف زن صبر نزل و حق بود عالیمقام بشنو ان الله را نیکو بیان صبر را صد با جزایای زحق قصه کوته اے بری از ابتلا یعنی در رنج و بلا ای رشک</p>
--	--

قول سهل عبد الله شری رحمة الله

<p>صبر چه بود انتظاری بر کشود بر کشود کار خود در حال زار هست بر جسم مقامات علا هست با عسر و تسیری محتمل چشم پیر است در عسرت ترا</p>	<p>سهل عبد الله چنین شورش نمود یعنی از حق بودنت امیدوار زانکه صابر گشتنت اندر بلا زین نمی نمانی تو در رنج و محن که کنی با حق بلا چون و چرا</p>
---	--

در بیانش آنے بخوبی گشته جفت یعنی صبر و خود ز خود کنی نظر تو نه صابر بر خود و بر رخ شاید این معنی او در صبرست صبر خود از خود ندیدن در میان گر زنی ایوب و از صبر دم صبر اندر صبر را ای پنهان در بلا امید نبود بر کشود	دیگر آن یصبر فی الصبر گفت شد صبور اندر دل تو جلوه کرد بل خدا داد اندر تحملات گنج آیه ما صبرک الا بالمدست صبر فی الصبرست او دلدار جان مستی القصر عاقبت گو تو فهم در تعرف شرح آمد این چنین صبر فی الصبرست این او اهل خود
--	---

در باب شکر که منجمله مقامات عشره طریقت است

اکنون اندر شکر تو ضیعی دهم باشنو اندر معنیش او اهل دید اعتراف منعم آمد شکر از تو یعنی دانستن بحق اله را معنی دیگر ندیدن خیر حق	بند تا شکر ی شکسته دایم انچه فرموده ست شاه بوسعید نیز اقرار بر بوبیت بدو هم بوصف منعم آن شاه را هیچگونه شکر باشد مستفیق
--	---

قول بعض کبر ارحمت الله علیه

بعض کبر احسنی آن بالیقین شکر غیبت هست از شکر او و دو غیبتش از شکر ای نخت جگر در شود منعم از خود در رود	اینچنین فرموده است او هم نشین گر بود منعم مرا و در شهرت گر دوازده بس رویت منعم مگر تا بکلی غیبت از شکرش شود
---	--

رویت منعم چنان غلبہ کند کے در آید شکر اکون در بیان	شاگرد شکرش ہمہ از جبار و غیبت اندر غیب افتاد این زمان
---	--

قول بچے معاذ رحمۃ اللہ علیہ

گفت بچے این معاذ شاہ دین تا بشکرے نیستی از شا کران غایتہ اشکر الخیر گفت او شکر ہم از نعمت اللہ مست ہاں برین نعمت ہم ای نعمت شایس پس نباشد شکر را حد و ہر از جنید آمد بیان در باب شکر گفت شکر ست اینکہ نعمت بجا یعنی حقت انجہ نعمت اودہ است مال و ملک و دولت و دنیا تمام از جوارح کردہ باید کار نیک ہمچنین بر جائے نیک اموال را	ایچنین در شکر شرح دلشین تست شاگردہ شکر اوست خوان شرح آن باشد جنین ای نیک خ داند این را ہر کس آگاہ بہت شکر باید کرد و بچہ و قیاس غیر خیرت چیست اینجا در نظر بشنوید این نکتہ ای را باب شکر صرف باید کرد اسے اہل وفا از جوارح چشم و گوش و پا و دست صرف باید کرد و ہر جا و اسلام نے گناہ و فعل بد ای یا نیک حسب باید کرد اسے اہل سخا
---	---

در باب رضا کہ منجمہ مقامات عشرہ طریقت است

بعد ازین گویم سخن اندر رضا گویم اول وصف زن ای یا چاہا در رضا و گفت رفع الاختیار	بشنو از ہوش و بدہ تن در رضا از جنید شاہ دین شیخ زمان اختیار خویش جملہ در گذار
---	---

<p>انچہ حق خواہد تو ہم خواہ ایمانی اختیار تو دیکھن از خود جبار مالک است او خواہد است تو بہر صورت رضائی حق طلب نیز گفت او این بود معنی الرضا یعنی چندان بار رضایت نخواست گفت عارف انجمن معنی الرضا یعنی در جبر بیان حکم کردگار</p>	<p>ہر چہ حق گوید تو ہم گوئی مصی باش راضی تو بہر معنی خدا خواہد است بخت و غم و محنت و درد بگذر از چون و چرا در کار رب نعمت گرد و ہمہ سر بخت و بلا ہر چہ از یارت رسد نیکو بود دل بسکونی زیر منبران خدا باش از دل با سکون با قرا</p>
---	---

قول ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

<p>گفت ہم ذوالنون مصری در رضا برضا باشد رضائے جمالت کہ بود عشاق را دشنام یار</p>	<p>شاد باشد دل بجرایان لقضا در بلا ہا لذتے یابد دولت کم ز لطف و شفقت و انعام یار</p>
--	--

قول ابو محمد رومی رحمۃ اللہ علیہ

<p>انچہ آمد در رضا از بور ویم گفت استقبال احکام خدا یعنی انچہ رونماید از فقنا مثل محبوبے کہ سے آید زدو</p>	<p>اکنون بر شیخ و توفیقش روم بالفرج باشد رضا سے باصفا از خوشی پیش آید آن احکام را عاشقش از پیش گیر دور سرو</p>
--	--

بچشمین احکام حق را سرسبر
از خوشی پیش آ تو ہم لے نامو

در باب خوف که منجمه مقامات عشره طریقت است

<p> بشنوا ز گوش دل و صی خوف انجین تعریف خوف خالیان زیاده تر از دشمن و پور جمیم نام او از خالیان گردد صحیح هر زمان هر کار خودت ایلم بود میزند هر دم ترا از زهر پش هست جابل و در تو نفس دشمن نفس دارد در حضور دشمنی هست نفست مدعی خانگی دشمنیش از تو آخر کم شود از اعدوش هیچ نبود کارگر دار و اوصد یحی شیطان و غیل خوف از وی کم کن از هر خدا کوز تو یک کلمه هم نبود جدا بد بود از مدعی دور دست هرگز از وی نیست جای آبی دفع او از سی تو امکان بود حصر نبود حیل هائے نفس را توبه زایل هست هر معصیت </p>	<p> بعد ازین را تم شوم در باب خوف گفت ابو محمد مشقی ای جوان هر که را باشد ز نفسش خوف بیم خائف است و خوف او باشد صحیح ز آنکه نفست دشمن دایم بود دشمن نفس تو هر لحظه پیش نیست شیطان حامل جان و تن میکند شیطان ز دورت دشمنی نفس را بنود ز تو بیگانگی اگر اعدوی خوانی شیطان کم شود هست دفع نفس تو دشوار تر هست نفست دشمن جان و غیل چونکه شیطان از تو دور است گدا خوف دار از نفس خود ای پارسا دشمنی کو با تو هم آخرش گشت در برت هست او برائے دشمنی جنگ با شیطان ترا آسان بود مگر شیطان را بود هیچ انتها چون کشد شیطان بجرم از غلط </p>
---	---

<p>از عبادت می کشد سوئے ریا از ریا تو به بود بس مکتله و شمشیر هست بر دانا عیان بر زبان حرف زنجوش را نده در شریعت هست محروم آن عرق باقی ماند خط نفس به تکلم هر زمان باید ز شیطان بیشتر ایمن از نفست نه باید شدن</p>	<p>نفس تو بد کیش تو لے اهل صفا از گسسته تو به توان کردن فله نفس اعدا در حدیث آمد بیان ما از بری نفی یوسف خوانده جز طبیعت نیست شیطان نصیب تا نگردی تو ز خود فانی تمام پس ترا از نفس خود خوف نظر تا نسیری تو همه از خوشتن</p>
--	---

قول احمد حمدویہ رحمۃ اللہ علیہ

<p>در بیان خوف این تقریر کرد کز دے خود ترسد مخوفات جهان کز تو خود ترسد مخوفات زمین تا نپرسد از تو خود شیطان تو بد مخوفات جهان آن ناسزا پا و سر گم کرده میگردی خوار بود محرق آتش خوف عمر اثر او پیدا نماید از برون غلبه بر اعدا و صولت هست پس</p>	<p>احمد حمدویہ پیر نیک مرد در حقیقت هست اهل خوف آن یعنی اثر خوف کامل است این بان تو خائف چون عمر خطاب شو خوف شیطان بود جمله غلبه را لیکن از غلبه عمر آن نابکار چون نه شیطان را از تو بودی خطر هر که خالی تر بود اندر درون چیت اثر خوف نیست هست پس</p>
--	---

غلبه خوف است از دید بحال
هست محرق بهر خوف آتش مثال

قول عبد اللہ رحمۃ اللہ علیہ

<p>گفت عبد اللہ اسے اہل وطن یعنی شاعری با خدا باشد چنان در محیط قریب حق سر تا قدم تانیاید سوئے غیرش التفات چون نہ فکر جنگ و دفع او کنی همچو پیغمبر کنون دیو عدو</p>	<p>خالیست آن باشد ترسند و خوف که نیارد رخ بسوئے غیر آن خرق ساز و خویشتن را دمیدم یا بجنگ و یا بصلح او نیک ذات آید از تو دشمن را ایمنی ایمن و بیخطر گردد بهم ز تو</p>
--	---

فروق قولین مختلفین

<p>فروق قولین اینچنین بشود باشد اول از سلوک و ابتدا اول از دشمن نه فارغ شد هنوز مستعد باشد بجنگ او مدام نیست فارغ یکدم از فکر عدو نیست فارغ چون ز فکر دشمن او مستعد بر دفع شیطان بدو زین نگشتی سوئے او قصد عین دوم از اعدا فراغت یافته گشت فارغ از جنگ دشمنان او بجای فارغ از فکر عدو</p>	<p>ماشوی واقف ازین هر دو سخن دویم از عالمیت ام آنها جنگ باو میکند شب تا روز هر دم و هر لحظه و هر صبح و شام هست بر دفع او مشغول او پس چنان گردد ز جنگش ایمن داشتی شیطان از زمین رخصت دفع او میکرد آن شیخ ایمن مرکب دل را ز فکرش تا فتنه باز یافت و او بجنگ دشمنان نیست فرصت یکدمش از مشغولیت</p>
---	---

<p>غرق هست او در خیال یار خود فارغش دانست چون دشمن ز خویش گشت زمین ره این او از جنگ گشت از جهالت قصد سونش میکنند چون محمد کوز شیطان عدو زانکه بروی گشته بدان فوج بالتفانش سوئی شیطان بود که قصد دیوے سوئی او از جهل بود</p>	<p>هیچکارش نیست از انگیختن خود گشت حاصل پیمیش کم و بیش این منیب داند که بروی دوست دشمنه بر پا یو خود از خود میزند بود فارغ جسمگی از دفع او بعد ازین کوه که دیو و العذاب بود سوئے حق ز بس مشغول و بود این دیو زان صافی وجود</p>
--	---

قول ابن الجین رحمۃ اللہ علیہ

<p>بشنو دیگر و منقلب یار صید گفت خالی است از ناجی وقت گاه ترسد زو خوف ای پرورش یعنی گاه ہے خوف حق بروی جان که سراپا صورت بیبیت شود جمله عالم زو ترسد این زمان گاه ہے غالب گردوش خوف خدا یعنی چند ان خوف حق غالب یزد چون شد او فارغ ز فکر و غیر کالعدم نزد مخوف او اینک است بسکه از خود گم شد آن اهل وقت</p>	<p>انچه منقول است از ابن الجین خوف او باشد بجای کل وقت گاه این تر بود از وے خوف غالب آید بر دل و بر جسم و جان بیبیت او سینه اعدا در و بیبیش آفتد بر سر خور و کلان پس نیاید هیچ خوف از ما سوا که از مخوفات دیگر فکرش رود پس مخوف این از گشت دلیر زانکه در خوف خدا است ملک است این از وے گشت سرتاپا مخوف</p>
---	--

چون ز خود خالی شد آن مرد بستر ز آنکه گشت او مرده بچس و جان	پس کجا شیطان شود با وی حرف کس نمی باشد حرف مر و گان
---	--

قول ابو محمد روم رحمه الله علیه

اکنون و جفتش آنچه آید از روم گفت خایف آنست لای اهل بره یعنی خایف باشد از بهر آنکه خوف به نفس چه بود ای امین چیت خوف از بهر حق ای پارسا	در پی تشریح او قاصد شویم کو نذار و خوف جز ذات خدا نمی برانے نفس خود ای خیر خواه از عقوبت ترس غرور و نالیقین بودنت ترسان ز اجلال خدا
--	---

در باب رجا که بمجملة مقامات عشره طریقت است

ای تو از خوف الهی سرفرو داشتن امید فضل و رحیم حق حضرت حق ست رحمان و رحیم میتوان بودن و فصلش در سرود بایدت هر حال امید از آنکه در بیانش آنچه عباد الله ضعیف گفت معنی رجا آن حق پرست چون وجود وصل حقت دست داد	در رجا اکنون زمن حرفه نشود این مجوسنی رجا را استفق لطف و فضل اوست بر عالم عجم کو کریم است و رحیم است و غفور چشم نتوان داشتن از ماسواه کرد ایما بشنوی مرد و طریف شاد بودن از وجود وصل است میتوان اگر دیدنت خوشوقت شاد
--	---

در بیان بعض اخلاق اولیاء الله تعالی

از تو اضع اولاً گویم سخن	تا تو متواضع شوی و خوشگن
--------------------------	--------------------------

سایه پر سید و صفش ازینید کسر جانب هست و هم غرض الجناح یعنی با هر کس شکسته باش و نرم همچو مرغ پر بریده در جهان در تکبر دل مده فرعون و دش بانیاز و عجز اسے شهباز شو بار خود را بر کسے دیگر سنه بلکه بار غیر را بر خود سنه گر ز مردم بر تو آید ظلم و جور و انما از خویش تن عجز و قصور	در جوابش اینچ گفت او شنوید این مثل فرمود آن ابل صلاح کن تحمل در جهان بر سر و دگر عاجز و لاچار و سگین باش و مان در جهان گردن فرو نه سرکش نئے ز کبر و غر و در پرواز شو در جهان از خود سر بیاسر نه غیر راعی دان ز خویش اعلی و نه تو بیادشش کن از ظلم طوط پر و بال خویش بشکن از غرور
---	---

قول ابو محمد روم رحمه الله عليه

در تو واضح شرح دیگر می کنیم دلت دل بهر علام العیوب یعنی بدون قلب را خوار و ذلیل زانکه پنهان هست در دل صیغ حق خبر دار است از کردار دل بنده عاصی به پیش پادشاه او گنه گار هست و مولایش خبر	اینچ فرموده است در شانش میم در تو واضح گفت آن پاک از عیوب در حضور حضرت نعم الوکیل و زبیه آگاه علام العیوب چون نباشد پیش او خوار و ذلیل کے ندارد خوار خود را از گناه باشد اینجا جای صد خوف و خطر
--	---

قول سهل عبد الله سمری رحمه الله عليه

سهل عبد الله شیخ رہنما	گفت لقبی التواضع الرضا
------------------------	------------------------

یعنی آید انچہ بر تو از خدا
 کن بدل اقبال در حق شوبہ
 در تواضع دیگر گو گفت این سبق
 یعنی تو از بہر حق شوق پسند
 راضی از حق بہ نفس خود مشو
 اگر کسے حق نماید پیش تو
 حق نامیدہ مبین غیر از خدا
 یعنی بانو اگر کسے خوبی کند
 خوبش را تو از حق مین نے از تو
 در تواضع دیگرے از پاک مرد
 فقر قلت اعتناق ذلت ست
 غزن کن بر قلت خود اے عزیز
 پیچ قلت نیست پس از نیستی
 چون پیغمبر گفت اکون عبد للہی
 زانکہ بندہ را نباشد پیچ شے
 فقر بالقلت بقول آن ولی
 پس تو فقر بندگی خویش کن
 اعتناق ذلہ ہم از مصطفیٰ
 گوہر آن و بہر طور از خدا
 غیر ذلت چیت مسکینی بگو
 بہر کہ مسکین و شکستہ دل ترست

خواہ از الطاف باشد یا جفا
 جانفشانی کن با مرا و بجان
 کن قبول حق زحق از بہر حق
 نے برائے نفس خود اے مستمند
 بلکہ راضی شو از حق نہ تو
 از حق اور ادانی اے درویش
 جز فرستندہ مبین در حق نما
 دلبری و طور محبونی کند
 کو زحق آید برائے تو نمکو
 از زبان خود چنین تشریح کرد
 حمل کردن ثقل اہل ملت ست
 چیت قلت یعنی نبود پیچ چیز
 پس تو فقر کن بخویش از نیستی
 جز عبودیت نشاید اے صبی
 نیست غیر از نیستی اسباب و
 از عبودیت مراد ست اے احی
 از عبودیت قدم در پیش کن
 اخذ کن اے صاحب صدق و صفا
 مسکنت میخواست دایم در غنا
 غیر مسکینی تو ہستم اکنون مجر
 لطفت حق بر حال اوجلوہ گرت

<p>گفت ہوسے روزی از حق زار زار گفت آنجا چو مراے معتبر گر چنین وصف شکستہ دل بود پس تو قلب منکسر باش غریب بار اہل ملہ را برداشتن یعنی گریہ تو کسے ظلم نمود پس نخل کن بران ناخوش مشو حق گمارندہ در میدان و میداو گر ہیچے بینی ز حق لطف و عطا ہست لطفش بہر تو در شاہچال</p>	<p>من کجا جویم ترا اسے کردگار بر کجا آید شکستہ دل نظر خصلت مسکینی از کامل بود تا نماید در تو مولانا و مہیب ایچنین تشبیح آمد در سخن از جود می یا نصاری یا میو زانکہ بد ہم از حق ست ہم نمکو زین نمے گشتی ملول آن نیکو چون نہ بینی ہیچ از جور و جفا قدرا و از منظر آن جلال</p>
---	---

در باب فتوت کہ یکے از اخلاوق اولیاست

<p>در فتوت از جنید مد بیان انچہ تو کردی گوی من کردہ ام بر حرص و معیش گفت این قدر لیکن انصاف خود از دیگر خوا چہیت در دنیا مروت رخصا بالہ عاخصہ صی شان در آخرت در فتوت انچہ شایع شد رویم گفت ہاں معذور داری بھ فعل نا شایان تو از او شان بدین</p>	<p>کہ فتوت راز خود ہرگز مدان شخص دیگر مے کند در پردہ ام کہ تو نصف باش در حق دیگر ہیچ وقت و ہیچ ساعت ہیچ بہر اخوان بذل کردن جاہ مال ایچنین گفت او مروت اصفت شرح و بسط آن بتو ظاہر کنیم گر ز اخوان ذلتے آید نظر کارنا شائستہ از اخوان مسبین</p>
---	---

<p>انچنان باکس نباشد حرکت گفت عبداللہ در معنی آن خلق را معذور دار از کار بد لیک خود را می نگری نیکو نیز شفقت دار بر عالم تمام دیگرے گفت از فوت ابن بیان یعنی با شخصی که داری دشمنش بذل مال و جاہ سازی بہر آن داری باوے نیک طور صحبتی عمر بن عثمان کلی از ان میتوان کردن تغافل بہر زمان از برادر گر تر از سنجے رسد</p>	<p>تا رسد بر عذر خواہی تو بہت اینچنین تشبیح اے آرام جان غیر را مجبور دار از کار بد پائے تا سر غرق در جرم و گنا ہم بہ نیک و ہم بہ بد ہم خاص و عام نیکو اہی باشدت با دشمنان نیکو اہش باشی ای محتاج کہ ترا باشد کہ است زو بجان آنکہ دار و طبع تو زو نفرتی انچہ فرمودہ است بشنوائی جان از جنائے مردم و ایدای شان میتوان کردن تغافل ای ولد</p>
---	---

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

<p>در فوت گفت شبلی انچنان یعنی با اخوان بہ نیکو خلق باش ہم دعا کن برا مورعافیت در فوت ترندی گفت ای سپہ یعنی با اغیار و یارے آشنا</p>	<p>حسن خلق و بذل معروفیت آن بذل شان کن در جان ملک و معاش از برائے شان توای عالی صفت باشد یکسان مقیم و رہگذر در فوت باشی یکسان و انما</p>
<p>در فوت با ہمہ باشی حمیم باشدت مرد مسافر چون مقیم</p>	

در بیان بعض حالات اہل طہارت گوید

<p>فی زان شبیا شکر باشد در سخن لیک باشد غیبت زان خیر و شر حالت آید ز حالات خدا غیبت اند غیبت حاصل شود از تمیز خلق یکسر در روی بگرددی از اختیارات ہر جہت نہ تکرار باشد از ریج و عم ہے تو از نجاس باشی شاگردین نہ ترا از منفعت دل و اشو ہرگز از دے خوش نباشی و ملو از تمیز شے کند یکسر جدا مردہ گردی از تمیز غیر حق</p>	<p>از تمیز چہ نہ با غایب شدن یعنی خیر و شر کند بر تو گذر بر دل مشتاق تو اسے با صفا کز تمیز خیر و شر و نیک و بد لیک مغلوب وجود حق شوی بسکہ گردی از خدا سرشار و مست نہ ترا باشد تلذذ از نعیم نہ تو از دشنام کس باشی حاکم از مضرت نہ ترا پروا بود گر کند بر تو نیک و بد نزول زانکہ غلبات وجود حق ترا زندگی یابی چو اندر سیر حق</p>
---	---

قول عبد اللہ بن ابی حمزہ العلیہ

<p>بر دل تو حالت آرد گذر بر ملا گوئے تو سر یار را اندرخ جانان بر انداز و نقاب گاہ سجائی بگوئے آشکار لیکن فی حقیقہ سوو اللہم نہ</p>	<p>گفت عبد اللہ و شکر این قدر کاندر ان نتوان نفیہ اسرار را یار گوئے خویش را ہم بوجاب کہ انا الحق سر کنی مغفول گاہ حد شرع را ہم زنی</p>
--	--

الغرض بے خویش و مستانه شوی	نزد عاقل مرد دیوانه شوی
لایق استار سابق آنچه بود	اکنون ظاهر از تو گردد و دود

در باب صحو که یکے از حالات اولیا است

بعد از شکر نماز و صحو	بشنو اکنون وصف آن ای اهل نحو
صحو هوشیار است بعد از سکر تو	یا تمیز اکنون ز هر یک چیز شو
صحو باشد را تیار تو ز شے	یا خیر بودن ز خیر و شر وے
باشدت اینجا تمیز از نیک و بد	لیک کارت بار ضایع حق فتد
با خدایت موافقت باشد برنج	برنج صد چند به دانی ز گنج
هر چه در وے خلق راشد بود	حرارت را حاصل در ولادت بود
زانکه فعل حق تو سے بینی در آ	چون نه مستند شوی از وی بجای
گر ترا معشوق و مشتاقی ده	به ازان دانی که انعامی دهد
بل نیاید در نظر و مشتاق یار	پائے تاسیر بینی لطف عام یا

در باب انس که یکے از حالات اولیا است

معنی انس از ابوالقاسم چندی	آنچه آمد و در بیان فکرش کنیدی
انس رفع الحشمت و قول او	مع وجود البیعت ای فرخنده خد
یعنی بر بنده رجا غالب بود	خوف کمتر باشدش چون در صدد
چون ایاز او شاه را اگر و غلام	مستعد بر لطف حق باشد تمام
آنقدر مقبول گردد شاه را	بنده خاص انخاص الله را
کز وے تقصیر اگر صادر شود	عفو فرماید خدا زان در رود

با وجود این همه لیکن بدم با چنین مقبولیت او هیچگاه	با ادب باشد خدا را و اسلام جز بفرمانش قدم ننهد براه
---	--

قول ذوالنون مصری رحمه الله علیه

آنس را ذوالنون مصری خوب گفت یعنی گستاخی عاشق با نگار مثل ابراهیم گفتن خواه نخواه همچو موسی ناله از بی بی طور	انبساط و دست با محبوب گفت آنس باشد نزد آن عالی وقار کیف نمی الموتی از بی یا اله لن ترا یمناس شینک از خصم
---	---

قول ابراهیم بارتستان رحمه الله علیه

گفت ابراهیم بارتستان که بان یعنی با معشوق بوده آن دول ز آنکه با هر شے که شادان آن بود	آنس فرخ القلب با محبوب آن آنس باشد از بکاتان متصل آنس آنجا بیشتر حاصل بود
---	---

قول حضرت شبلی رحمه الله علیه

گفت شبلی معنی آنس ایچون یعنی با الله چون آنست با خدا چون الفت پیدا کنی می نماید رو خدا در پیچ و دی از خدا اگر دلت خودی تو پیدا تا تو باشی او جدا باشد از تو	و حشت تو از تو باشد هر زمان هر ترا از خوش شدن و حشت بود از خود و از غیر خود وحشی شوی آنس او باشد به حشت مقتضی چون ز خود رستی به گشتی خدا چون نمانی تو بس از جمله او
--	--

<p>چون بجانان راست آید انس تو از برائے خویشین اسے نیکو نے برائے خویش خواہی هیچ نفع انچه او خواہد تو خواہی خواه خواہ گر کند یارت ز تو منع عطا تا ترا باشد تو تا با نگار</p>	<p>وحشت از خود را در معنی شنو هیچ با جانان نداری آرنو نے مصرت را کنی از خویش دفع حب نفس خود نخواہی هیچ گاہ از تو ناید در میان چون چرا از خودت باید ترا ضد ہزار</p>
--	--

قول ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

<p>گفت ذوالنون انس از دوست انس با شغف کہ میداری بجان تا با نوسی دست مشید ابو آتش گلزار باشد چون غیل چون زنان مصری اندویدار چشم بر دیدار یوسف داشتند</p>	<p>گر ترا در آتش اندازند ہین غائب از یادش نگردی این زمان کے ازین آتش ترا پر ابو کے بحر حق رخ کنی با جبریل بہجر بودند شان از قطع دست بہجر از قطع انگشتان شدند</p>
---	--

قول ہزرگ دیگر رحمۃ اللہ علیہ

<p>بعض دیگر در بیانش گفتہ است انس با ذکر حسد اچندان کنی غلبہ ذکرش چنان بر دل شود غیر پوشیدہ شود از چشم او جملہ زوہیند ازوش شود سخن</p>	<p>نیک فرمودہ است و در حق سگستا کز شہود غیر او غائب شوئی یا و دیگر از و کش ز ایل شود چشم نابینا شود از غیر ہو جملہ اوساری شود در جان تن</p>
--	---

حالت بی یسوع و مسیح تمام	وانامید چہرہ رقی نڈا مقام
--------------------------	---------------------------

قول حضرت حمید رحمۃ اللہ علیہ بامحبت کریمکی از حالات

در محبت از جنید آمد بیان ہم بسوئے آنکہ باشد یاریا سپل کامل گر ترا باشد بہ حق بندگی و طاعتش آسان شود بے تکلف دل دہی بر طاعتش راعب و مائل شوی بر امر او نخی اورا با شئی بے زار و لغو از منہ ہمیش شوی صد ملک و دو	کان سستیل قلاب سوئیاریا چاکران و بندہ گان و اہلکار جان فدا سازی بچکش متفق جان و جسمت تابع فرمان شود از خوشی گردن نمی در خدش کے قصور آید ز تو در امر او از منہ ہمیش شوی صد ملک و دو
---	--

قول دیگر بزرگ رحمۃ اللہ علیہ

دیگرے گفت المحبت ہوافت طااعت از بہر خدا در امر او ہم رضا و حکم و قدرش را بچو انچہ گفت ست او بکن اورا بچو بر قضا راضی شود و تقدر او حق چو مسلم گفت ابراہیم را	در تعرف شرح آن ست این محبت باز ماند از منی او ای نیکو بشنو یک یک از من شرح و بیان ہر چہ منعت کرد برکش سزا کہ بجا باشد ہمہ تدبیر او میتوان آموختن تسلیم را
---	--

قول کتانی رحمۃ اللہ علیہ

از کتانی معینش ہے ہم نفس	از برائے دوست یا شارس ہیں
--------------------------	---------------------------

یار را بر خود گزینی اینقدر از خوشی و مرضی اور اتنی بی مولوی روی که قربانم برو اگر طبع خواهد ز من سلطان دین	کو پلاک تو روا دارد اگر زیر شمشیرش بجان گردن نمی هست حسب الحال اینجا شعرا و خاک بر فرق قناعت بود این
---	---

قولی عبد البنا فی قدس سره

گفت عبد البنا فی این چنین المحبت لذة فی الخلق خوان یعنی در مخلوق الفت لذت است زانکه در مخلوق جنسیت بود چشم را از خوبصورت لذت است همچنین مخلوق دیگر با دیگر خالق از مخلوق بیگانه بود که بود پروانه را تا بچرخ در آفرین گفت استملاک را آنکه نبود و عاشقش را هیچ حظ هم محبت را نباشد علت شرح بیخلف بیان شد مابق در محبت مرترا نبود سبب باشدت بالذات لذت با خدا انفکشی ذاتی در دست او	در محبت شرح و بسط ای هم نشین لیک استملاک فی الخلق بدان لیک در خالق پلاک الفت است جنس را با جنس خود لذت بود گوش را از آواز خوش کیفیت است در محبت کامیاب ندای پس سوختن اینجا چه پروانه بود لذت اور انیس غیر از سودا شرح و محسنی دگر زین ما و را و ار به بالکل ز قید هیچ و حظ قائم علت نباشد عاشق رفع علت گوش کن ای اهل حق بے سبب با منی تو عاشق رب بے سبب باید محبت با خدا از صفاتی نیست اینجا اعتبار
---	---

<p>روز و شب گردیدن اندر کو حسن طالب مطرب شدن از راوی عشق ذاتی غیر از حسن و غنا عشق تو هرگز نماند بعد از آن کز ره وصفی شده عارض بر چون صفت شد عشق هم صفت از ره شانه و با وصفی از تا بود قایم بدلتش بے صفات گفته عبد الصمد بشنوز پس کو رو کر سازد ترا ای هم نشین غیر مفقودش شود در جملہ کار از کلام غیر گردد گوشش کر جملہ او گردد و نہا ختم الکلام</p>	<p>ہمچو عشق کلر خان از رو حسن دلپسندت بودن آواز حنین نیست تا کلر و مطرب مہ ترا گر خلل افتد بحسن و طرب نشان این محبت را صفاتی نام دل بود قایم این محبت بر صفت پس کجا شاید خدا را عشق تو بل محبت با خدا داری بذات شرح و بسط قول او این است پس گفت معنی محبت ہست این لفظی کو رو کر کند از غیر بار چشم روے غیر ندارد در نظر جملہ او بسندد و زوشنود تمام</p>
--	---

قول بزرگے دیگر رحمتہ العلیہ

<p>ہست انیار شے مطلوب خود یار را انیار کن لے ارجمند بشنود بگزین کہ خوش گفت سخن با صفات یار جانی باشد آن مستصف گردد بوصف یار خود ہست با وی گردد از خود گم شود</p>	<p>دیگرے گفت از پے محبوب خود یعنی ہر چیزت کہ باشد دل پسند از جنید اندر محبت گوش کن گفت تبدیل صفات عاشقان یعنی عاشق بگذرد از کار خود رنگ جانان گیرد از رنگش رود</p>
--	--

<p>ہمچو مجنون گرد و ادیسے تمام زوبہ لیسے نشتر و فضا و چون</p>	<p>محدود معشوق خود باشد تمام از رنگ مجنون روان گردید</p>
<p>در بابی که از حالات اولیا کامل است</p>	
<p>در فنا گویم سخن من بعد این نیست گشتن از ہم خط و نصیب در فنا خط ماندن مراد چشم و صفت بشریت زایل شود ذات ہم در ذات حق گردد فنا</p>	<p>بشنو از گوش دلش ای بختین ہم سقوط اختیار است ای غریب نہ طلب نہ مطلب تو کو فریاد آن زمان نام فناء حاصل شود نیست گرد و از خود و از اسوا</p>
<p>تقسیم فنای سالکان</p>	
<p>پس فناء سالک آمد بر قسم نیست گردیدن ز فعل است بختین در جهان کس را نہ بینی اختیار فاعل مختار است و بس نیست فاعل در جهان ہرگز بجز معطی و مانع نہ زیدست و بکر حرکت تو پیش حرکات خدا قدرت حرکت کجا اندر کلید نیست گشتن از صفات ای باصفا قدرت و علم و ارادت در جهان</p>	<p>دارد افعالی صفاتی ذاتی ہم کز خودت فعلی نہ بینی این بین جملہ را مجبور دانی لے نگار نسبت فعلی مکن باہم کس لے زتمندہ نو دہندہ غیر وے حضرت حق است جملہ لے پس چون کلید دست است ای باصفا حرکت دست است قادر بر کلید انجمنین باشد بشج و بسط ما جملہ از حق بینی لے توحید و ان</p>

<p>حق مرید است قدیرست و علیم غیر حق دیگر ندارد این صفت اوست متکلم بصدر حرف و کلام او بهین گوید بهین شنود بخود قسم سوم لے فانی اللات را غیر ذات حق نه بینی اے پسر در جهان یکذات واحد بین فقط غیر حق دیگر نیاری در نظر در جهان بنگر تو از چشم شهود این و آن هرگز نه بینی غیر دوست اول و آخر همه یارست و یار ناظر و منظور خود او هست او</p>	<p>حق سمیع است و بصیرست و کلیم در نظر کے آید او صاف خدیت سامع او باشد در اصفای پیام هم نماید او بهم بعبود بخود بشنود محفوظ دار اوقات را ذات خود هم ذات موجود دیگر نقطه ساری نگرود سطح خط حق مصور گشت در چندین صور کیست دیگر در صور جز یک وجود ما و تو و همست جمله ذات اوست ظاهر و باطن تمام او آشکار شاید و مشهود خود هو هست هو</p>
--	---

در بابت که یکی از کمال منظر اولیاء الدست پیش ازین مرتبیت

<p>در بقا بعد از فنا گویم سخن کان بود باقی شدن با یار جان هست گردیدن به هستی خدا چون رسد فانی به بین عالم مقام در خلائی فعل خود میند هم هر چه خواهد در جهان پیدا کند خود شود در جهان و خود گردد کلیم</p>	<p>بار دیگر گوش کن بر قول من از صفات ذات و افعال یحوان مستحق بودن بوصفش او گردد در جهان یا بد هم خود را تمام خود شود مختار نیک و بد هم هر که خواهد به نیتش یا زند خود سمیع و خود بصیر و خود کلیم</p>
--	--

خود شود زید و بکر خود این دو آن	عرش و کرسی و زمین و آسمان
خود مقید گردد اندر جان و جسم	خود مسمی باشد و خود جمله اسم
خود شود محی و ممیت انس و جان	خود مفضل و باودی آید در جهان
چون خدا گشت او همه گردید او	نیست اینجا زباده جای گفتگو

در باب توحید که کمال حقیقت و معرفت

اکنون در توحید میگویم سخن	نیست اینجا گفتگوی ما و من
ما و من اینجا گویای بجا و ب	ز آنکه توحید است اسقاط نسب
نسبت ما و تو اینجا در گذار	غیر را و فله مدیه میباش یا
گویم از توحید فعله اولاً	کمان چه معنی دارد ای اهل دلا
در جهان فاعل نه بینی جز خدا	فعل الله است جسم فعل با
دادن و بخشیدن و گردن زدن	جمله باشد فعل حق و اولهن
کوهر قدرت که ما چیز نمیکنیم	ما همه مجبور و مقهور حقیم
در همه عالم خدای فاعل است	غیر او نسبت بدیگر باطل است
همچنین باشد صفاتی او گدا	نیست موصوفی و اگر جز یک خدا
قادر و حی و توانا هست او	عالم و بنیاد دانا هست او
قدرت و علم و ارادت در جهان	جمله از حق است و دیگر نیست با
انچه آید و صف با اندر نظر	جمله و صفت حضرت حق محو نگر
هم جلال هم جمال و هم کمال	نیست غیر از وصف حق ذوالجلال
بعد ازین توحید ذاتی گوش کن	ای موجد بلش ازین نبود سخن
این ذوات خلق یک ذات است پس	نیست جز الله و دیگر هیچ کس

<p>اوست ما و تو ہم اوجم است جان اوست آب خاک و ہم سنگ و شجر اوست طفل اوست پدر و جوان اوست با دی و مضل و رہنما شایع و پیغمبر و دین است او هر چه گویم هر چه بنویسم حق است اہل توحید اند اینجا برو و قسم یک وجودی و شهودی دیگر است مذہب اول ہمہ اوست و از</p>	<p>عرش و کرسی و زمین و آسمان آتش و باد است و ہم زید و بکر اوست بیشک این ہم خرد و کل اوست پیر و سر شد و العباد کافر و ہم کفر آئین است او هر چه دانم هر چه خواهم مطلب است سیکنم از تو بیان هر دو قسم مذہب ہر یک قبول و تہمت است مذہب ثانی ہمہ زوہست و زو</p>
---	--

مذہب و معتقد وجودی

<p>اہل توحید وجودی قایل اند نیست در زید و بکر جز یک جو فرق در صورت زیدیت و بکر زید و خالد جملہ ہمہ است خیال</p>	<p>کہ ہمہ عالم بمعنی شامل اند مختلف باشند گونا گوارند و حقیقت نیست فرقی معتبر حضرت حق است ظاہر و باطن</p>
--	--

تمثیل

<p>سیکنم الحال تمثیلی بیان فرض کردم خاک را اہل وجود فرق صوری است با جام و سبو آن وجود خاک کا نہ جام است</p>	<p>تا شود تقریرش ان بر تہیان کز وے آمد چند ہر تہ و نفوذ فرق معنی نیست با ہم و بیج و رو در سبہ ہم اے مہ کا قیام است</p>
--	---

<p>گروہ بود جام گویم عین خاک چون نظر بردارم از جام و سبو خط شریعت است اینک میگویی جام و حقیقت لے سبو باشد نه جام اصل خاک آمد چو در جام و سبو این تعیین و بھیستی اے ناموس تا بکے جام و سبو بینی پس بچنین زید و بکر سنگ و سحر غیرت و همیست بر ما و شما تا بکے زید و بکر بینی عیان مذهب اہل وجود است این چنین</p>	<p>صادق بہت و حقیقت نیست یک جلو خاک افتد نظر لے نیک پاس ظاہر است کش گیر ہم نام خاک باشد در نظر ما را تمام میتوان گفتن در اینجا جملہ او و ہم بردار دہل افکن نظر تا بکے از خاک مے پوشی نظر جلو آمد بہت اے اہل نظر و ہم بیرون کن خدا باش و خدا تا کجا داری حقیقت را نہان یاد باد داشت این را از زمین</p>
--	---

مذہب شہودی

<p>مذہب اہل شہود است این چنین جلو مخلوق انداز وی انس و جان او محیط خلق از علم است و بس ہمچو حکم پادشہ ہر جا ست او دار و او سر تا قدم تنزیہ صرف ہمچو نور مہر ہر جا مے فتد علم او با جملہ عالم بالمیقین در حقیقت جملہ او نبود روا</p>	<p>کہ خدا پاک بہت آن بہت و نہ اوست قیوم زمین و آسمان بیرون از علمش نہ باشد چکس خلق را از قدرتے آراست او پاک ذاتش بہت از تشبیہ صرف گفت از امکان نہ بروی میرسد ہو مکمل اینک انکم ہمین حق منزہ بہت از ما و شما</p>
---	---

<p>گر ہمد او در نظر آید ترا بسکہ غالب گشت بر تو عشق او ہمچو مجنون کو ز بس مشتاق بود در حقیقت نیست لیکن ہر کجا کو جال لیکن کو جملہ چیز ہمچنین نزد شہودی لے گدا</p>	<p>نیست ہرگز فی الحقیقت کہذا در نظرے آید او ہر جا ہو ہر کجا ایش روی لیکن می نمود بل خیالش نیست ہر جا رونما غلبہ عشق ست بروی او غریب بندہ غیر محض باشد با خدا</p>
---	--

مذہب محققین و سارفین

<p>اہل تحقیق ست ہر کو اندرین حق عزوجل با ما و شما غیر از وسے تعین ہست او حضرت ذاتش وجوہ مطلق ہست نسبت اطلاق تقید ایچوان بحر در صورت زمیج خود جدا غیر محض از موج راگوئی خطاست چونکہ باوریاست قائم موج با از رہ صورت ہی گویم ازو ہمچنین جملہ جہان را با خدا پس بظاہر غیرے کو خلق را نیست تحقیق و گرسنگ و ازین مذہب حق ست این را شکست</p>	<p>مذہبش نیست اے مرد دہین غیر ہست و عین ہست ای آشنا در حقیقت عین ہست ای نیکو این مقید صورت و شان حق است ہمچو در یائے بسیط و موج دان در حقیقت نیک عین موج ہست عین صرف راگوئی این ہم نارو است گر جدا از وسے شود گرد و فنا در حقیقت ثابت شد جملہ او نسبت عین دودی است او گدا در حقیقت دان وے عین خدا اے موحد این چنین مذہب گویین نیست الحاد و اندرین نے زندہ</p>
--	---

این بود بے شبه ای مرد نکو در شریعت شد حقیقت جلوه	خلف تاجیه از بهناد و و کے خلاف شرع آید در نظر
---	--

در خامتہ کتاب گوید

<p>مثنوی صورت امت مافت سالم بود است ارچہ ملتوی نظم می کردیم اے نیکو بیند که همه بوده است در تازی زبان ترجمہ کردم بطور مثنوی سفت ام در رشتہ آیات در کرده ام از شاعری قطع نظر از قصور شاعری دار و معاف ہیچ جائی عیب خود نہفتہ ام صد جزاک العذر من بروی رسید پردہ جلش دروازہ خواندیش تا شود حاصل مرا ہم مدعا گر دعا گوید بہ غنیت دوستی ہیچ کاہش رونما شد از خدا از دعا ہائے کہ در پیش آن حبیب بہر بوی کل شگفتہ ام بہ گویدم صل علی از خود خوش نام این اصل المعارف شد عطا زانکہ ما شد بخشش بہ پادشاہ احد عشرہ مائتین الف است بچون بے کم و بیش اسے خجستہ روزگار ہم مع اولاد و اصحابش تمام</p>	<p>شکر حق کا غاز من انجام یافت ختم شد از فضل حق این مثنوی گاہ گاہ ہے وقت فرصت تو چند از تصانیف شیوخ صوفیان بے کم و بیش بہ لفظ فارسی نثر بار آورده ام در نظم پر جمع کردم قول کل سرب قابلہ کہ رسیدش از چشم صاف زانکہ عذر خود سراپا کرده ام چون کہ از لطف اصلاحش دید ور کہ سے بہرہ بر و از دیدنش در حق من ہم زحق خواہد دعا در حدیث آید کہ در حق کہ سے بالبیقین مقبول گردوان دعا حق تعالی بہر دور اساز و نصیب بر ہمین امید گفتم این ہمہ ہر کہ یا بد زین صحیفہ بوی خوش از جناب والدہم شیخ ہدے دائما نامش بماند یا دگار صوری و ہم معنوی تاریخ آن فہم کن اعدا و شش از یک تا ہزار بر محمد باد صلوات و سلام</p>
---	--

تجیع بند

من تصنیف حضرت الحضرۃ مولانا و مرشدنا شاہ تراب علی قلندر قدس سرہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اے عشق تو کرد دل فگارم	ہنسائیں خود کہ بقیہ دارم
تا چند تو شمع بزم غیرے	اے بے تو سیاہ روزگارم
جو روستمت برائے غیرست	من لطف ترا امیدوارم
از سوزِ درون من چہ پرسی	چون لالہ بسینہ داغدارم
ہیچشمے من نے کند ابر	از بسکہ زویدہ اشکبارم
ہرگز بفریب چشم مستش	دل راند ہم کہ ہوشیارم
فریاد کہ دوست دشمن شد	بیگانہ ز من شد است یارم
غموارِ رقیب گشت ایندم	بود آنکہ ہمیشہ غمگسارم
از حالت من خبر نداری	بر خیز طبیب از کسارم
جز جلوهٔ بار چارہ امید	من ز خجے تیغ انتظارم
از درد فراق جان لب شد	افتادہ کنون بہ مرگ گدارم
گر آن بت سنگدل ازین پس	رحمے بہ کند بحال زارم

بہ نشیتم و گوشت گزینم
دیگر رنج دلبران نہ بینم

<p> باشد چه عجب و مهربانی هر چند ز من تو بدگمانی خواب و خور عیش و شادمانی کس بے تو کند چه زندگانی یا من چه بگوئے لن ترانی گوید ز من این قدر زبانی از شدت ضعف و ناتوانی ای مست غرور نوجوانی دالم که ز رشک من ندانی من سوختم از غمت نهانی آزرده دلیست یار جانی </p>	<p> اگر بوسه دهمی و ولستانی من از تو گمان نیک دارم در عجب تو شد حرام بر من بے تو شده ام چه جسم بجان دور است ز بنده پروری ات کو قاصد محرمی که از یار پیش تو رسیدم محال است خود سوسے من آو لطف و ما با غیر چنین ست گرم جوشی از باطن من تو غافل آه اگر بے سبب از من غریبی </p>
<p> به نشینم و گوشه گزینم دیگر رنج و لیسان نه بینم </p>	
<p> جان بسته زلف عنبرین است این است سزا و عشق این است شایان هزار آتشین است چشمی که سیاه و شکر مین است چینی که تیرا در آستین است خالی که بروی یاسمین است بهجراں چو رقیب دگر مین است یادیده من هزار مین است </p>	<p> دل بنده حسن مہجین است رسوا شدم و ہلاک گشتم شیرین دہنہ کہ گفت تلختم کس دل نہ برد سلامت از دی میجے ست ز بحر حسن بیداو چون سنگ سیاحہ بوسم اورا بچہ خطمرہ وصل یا معلوم روئے تو ہزار جلوہ دارد </p>

یارب چه کنم چنان نمیرم مار از رقیب شکوه نیست دورست رضا و صبر از من	یارم بر رقیب همنشین است خود مرصع یار همنشین است گر شیوه یار جور گویند است
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ دلبران نه بینم	
چون گل رخ او بهار دارد ستانه نگاه او کج افتد بیچاره دلی که بود گننام دل تشنه مرگ فست پیش مار اسرو کار باغش است در عشق نه من قرار دارم از من بدش کدورتی نیست تیر تو که از نشان غلط رفت گر باد گران است یار بهدم	دیوانه چون هزار دارد چشم تو مگر خسار دارد در کوه تو اشتها دارد کو خنجر آبدار دارد آواز غم من چه کار دارد لے وعده اوفتار دارد آینه من غبار دارد در سینه من گزار دارد وز عاشق خویش عار دارد
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ دلبران نه بینم	
گم گشت دلم چو شب بکوبش زبید به تنش قبا ئی شبنم نسبت بهمش ز سادگی است زلفش که شب دراز بچراست هر کس که شنید محو گردید	جان رفت سحر بخت و بایش مانند گل است رنگ و بویش مهر شک بر دز ساد و رویش دام دلی باست موبویش سحر است مگر به گفتگویش

تجوید طلسمے گلویش پوشیدہ کنم نظر بسویش لیکن نہ برآمد آرزویش واقف شدہ ام کنون ز خویش	بر سیستش چه خوب زبید دارد اگر او حجاب یا من در شوق تو جان ز تن برآمد جز جور و عتاب شیوہ اش نیست
--	--

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ دلبران نہ بینم

حسن تو بلاست چشم بد دور عقاب لبست دواسے رنجور منعم شدہ ام بعشق معمور مولا مختار و بندہ مجبور در پردہ عیان چو شمع کافور من عاجز او بخویش مغرور اے زر گیس مست و چشم محمور بیگانہ چنان ست باتو مسرور پیش تو نشستش چه مقدور بیدل شدن من است منظور ہر حال جہائے تست مذکور	اے رشک پری و غیرت حور سبب وقت مقوسے دل در حسن رخا نیکہ شہرت تست با دل کند ہر انچه خواہد جسمش ز قبا چنان نموده ست کے با من یا بر ربط باشد قربان تو یک نگاہ دیگر من بے تو چنین حسین و گلین داری بر قیب ہر ورنہ وانم کہ ز دلبری اغیار مطلوئے خود من از کہ گویم
--	---

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ دلبران نہ بینم

دل برد و رسید از بر من نہ یاد ز دیدہ تر من	آمد ب سرم چو دلبر من رسم نکند ز اشک طوفان
---	--

مرگ ست کنون رمیدن از دم یک وصف زگیوش نوشتم هرگز نه کشتم سر از محبت اکنون به رقیب مهربان هست هرگز نکند بحالم اے ماه	ضیاء شکست چون پیرین گر دید سیاه دفتر من گر آره کشند بر سر من آن مشفق دوست پرور من این است اگر در اختیار من
--	--

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ و کبریا ننه بینم

زلف تو شب دراز هست آه از شمع بیخ تو راه پیدا گو یا که بلال حمید دیدم در کوئے تو خاکساریم به آمد به سرش اجل یکایک گفتی که من از تو ناخوشم سخت اگر رغبش تو چنین ست با من	رخسار تو ماه قصه کوتاه وز زلف سیاه تست گمراه ابروئے ترا چو دیدم ای ماه از سنداناز و منصب و جاه رفت از بر دل چو یار ناگاه بے جرم و قصور خواه ناخواه والله بالله غم باله
--	--

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ و کبریا ننه بینم

اے گل تو چه از بخود نیازی بیچاره دلا اگر به عشقی پروانه سوختن و به علم پایان نشود شب و رازش بر دست رقیب میزند دست	در دست که میشوی بیانی از هیچ نخواه چاره سازی از شمع بگیر جان گدازی کور و زحشر باین درازی با این همه ناز و بے نیازی
---	--

<p>یا غیر چنین ست سرفرازی یا بن رسم وفا و دلخیزی</p>	<p>یا بوسی او مجال من نیست در شهر پری رخاں نہ باشد</p>
<p>بہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رخ دلبران نہ بینم</p>	
<p>مویاںش بہ پچناب و سنبل غنچہ ز تبسم تو گل گل پاشید نک بزم خم ببل افکند ترا بدام کا گل تا چند کسے کند تحمل باہم بگذشتی از تفافل خواہم اکنون کہ بے نامل</p>	<p>اے زلف تو دال بر تسلسل گلشن ز رخ تو باغ باغ ست شیرین و بہنی تو از شرکند بے دانہ خال سادہ رویت فرست نبود ز نا کسانت عمرم بہ تغافل تو بگذشت بار انبود جز این صلاحو</p>
<p>بہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رخ دلبران نہ بینم</p>	
<p>در دایچہ ہجر بتلایم آورد کوئے تو قضایم محو بی چشم سر سایم اوشاہ من ست و من گدایم ہر کس کہ شنید ماجرایم مسکین و غریب و مینوایم ہوشم نہ کہ کیستم کجایم در گوش خوردا گزد و حایم</p>	<p>یار از من و من ز خود جدایم زندہ بروم من از در تو شرمندہ فکر و یک نگاہ از قصہ ما و او چہ پری نہ نوشت و فسانہ کرد در خلق کہ رحم کند بحال من زار در کوئے تو ماز خویش رفتم دشنام دہ لب تو مارا</p>

دارد انکار خونبایم فرسوده بجستوش پایم صورت نه گرفت مدعایم	شوخی که بقتل من مقرر است بارم نه بدست آمد آن شوخ در عشق ز آه و زاریم آه
---	---

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ دلبران نه بینم

این زخم مرا بسر نوشت است کز دست خود او ظلم نوشت است نیکی آید آن بدست نوشت است آمد شدم سووی بهشت است در کوئے بتان مرا بهشت است تخته ز وفا خدا نیکشت است وز جور و جفا ترا سرشت است	مجرع سرم ز سنگ و سخت است قاصد به غلامیش و هم خط لطفت بر قیب خوب نبود گمراه مگو مرا تو زاهد اگر جور و قصور هست در غلده دیگاشن گلرخان بے مهر با من نه کنی اگر وفائے
--	---

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ دلبران نه بینم

از بنده تست سرو آزا کرده است نگاه بر تو صیاد فریاد ز دست یار فزاید شکل بت من چو دید به بند کس همچو ندید آدمی زاد حاجت نبود به تیغ فولاد نشتر پرگم مزن تو فساد	ای قامت یار و رشک تمنا بلبل تو نگا بدار خود را خون ریخت کف خاندان او حیرت زده گشت همچو تصویر یارب چه حال هست او را بر کشتن من بس است ابرو دیوانه نیم مرین عشقم
---	--

کر دی تو ز خانان جدایم بجو دشده ام و لے چہ حال شیرین دہن ان بلائے جانند تنگ آمدہ ام کنون ز خوان	اے وحشت عشق حسانہ آباد خود رفتم از زلفت از یاد سو گند بہ غما غقی فسر باد بسیار کشیدہ ایم بیداد
--	---

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ دلبران نہ بینم

چون ماہ اگر بر آئی برام کر دی نگینے کہ رفتم از ہوش تعریف مکن تو مدعی را اے شاد ز زلف او بیامیز پیراہن شبنم گران است اے دل تو ہزار جہد کر دی الضاف مکن کہ در جہان کیست محو بے یار من تو ان دید بر من نگذشت ز تلخ کامی افسوس کہ عشق برو نمن	نظارتہ کنم ترا سیر شام میدوش شدیم بے مے و جام کو کہ و ترا بہ عشق بدنام ترسم نشوی اسیر این دام ناز کتری از گل ای گل زندام رام تو نگشت آن دلارام چون من ز لب تو ماندہ ناکام رنجیدہ شود ز خط و پیغام شیرین دہن چو داد و شتام ہوش و خرد و قرار و آرام
--	--

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ دلبران نہ بینم

بودی تو کہ سینہ صاف نامن در ہجر تو خار مے حسد گل اے شوخ بیا مکن ز من شرم	دید می چہ ز من کہ کرد بطن بے یار کنم چو سپر گلشن جز یاد تو کو درین نشین
--	---

<p>چشمش بر فوے چاک دل کرو رسوائے دل نے پسند گردِ مدعی حاجبِ درِ اوست مردیم ہنوزشِ احترامت خلقے بملامت مکرست کردیم ز عاشقی بتر</p>	<p>مژگان و نگاہ ناز و سوزن در کوچہ یا ر عقل رہن رویش نگرم ز چشم ہوزن کز تربت من کشید دامن ہمسایہ بعشق گشت دشمن ز نہار ز دست عشق پرفتن</p>
<p>بہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رُخ دلبران نہ بینم</p>	
<p>اے جان کہ توار دلم جدائی دیگر چہ من آشنائی تو کبست دل بہر دن و دل گرفتہ کشتن مادام کہ صید زندہ باشد چون نقش قدم بکوچہ پائی شاہم گفت و پیش خود خواند زان زلف کہ رشتہ حیات است خوبان بہ کسے وفا نکردند کز عشق مجازی الحقیقت</p>	<p>در خانہ من چہ آشنائی داری بکدام آشنائی دورست ز رسم دلربائی از دام کجا شود ربائی کردیم قبول جبہ سائی رفتیم چو بکسوت گدائی اے شاہ گرہ چہ کشائی بامن چہ عجب کہ بے وفائی باشد بخلاف پارسائی</p>
<p>بہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رُخ دلبران نہ بینم</p>	
<p>اے زلفِ سلسلِ گرہ گچ چون موئے تو جانِ دلم پریشا</p>	<p>بے دانہ و دام پابندِ نجیر کز بہر دے تو دامِ تسخیر</p>

<p> گور وئے کہ روئے یاربوکم در خواب بخواب دیدش آه گر بهر بلاک جان زارم اندیشه کن یکس که بنده بر بهر که نگاه کرد چشمش شرم تو دلیل عشق من شد شب تاب سوخته شد بے یار میلش بلب لبیدن شکاست شونجی که خوف اشفاقیت قاصد تو بردود نشین کن یکدم ترود خیالش از من یارب چه بلا شد این محبت </p>	<p> گر پا بوسیم بود گل و گیر جز طالع خفته چیست تعبیر داری چو بدست خویش شمشیر راضی بر ضاقت تن بتقدیر شد حسنه چنانکه زخمی تیر خود شهره شدی مرا چه تقصیر در گریه و ناله های شبگیر بسمل نه شود چگونہ پنجیر اورا چه کنم بنامہ تحریر احوال مرا از وقت تیر پیش نظر م شد او چه تصویر و این عشق بدل چه کرد تاثیر </p>
---	---

به نشینم و گوشه گزینم
و دیگر رخ دلبران نه بینم

<p> بر من نظر کن از عنایت افتاده بکوی تو گدایت اندر رگ و پوستم سزایت بانت مرا بهین شکایت در خلق به طرف حکایت گفتی باشاره و کنایت انظار کنیم ما جرات </p>	<p> ای سرمه چشم خاکسایت در بوزه گریست یک نگه را عشق لب لعل کرد چونان غیر از تو کند شکایت من از عشق من و حسن باریت از قصه من تو بار قیاسان آز رده شوی و گریه من هم </p>
--	--

ازوچہ بلا بمن توان دید پوشیدہ بکن تو ہم تماشا غیر از ستم جنائے خوابان آن دل کہ ز من ببرد انشوح	این ناز و کمرش وادیت رسوا شده ام چو از بریت پاشد همه چیز را نهایت گر یاد دہی زبے عنایت
---	---

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ و لب بران نہ بینم

بے وجہ نہ او نقاب دارد بر حسن صبح او فدا لیم مکتوب مرا جواب ننوشت مشتاق تو بہر پای تو سی چینی بکین یا رافتاد از بہر شناوری مہ من دریا بنظر اہ جالش گر عشق تو محو گردد از دل	وانم کہ ز من حجاب دارد کو روئے چو بہتاب دارد رنجید ہمین جواب دارد سر بر قدم رکاب دارد شاید بہ کسے عتاب دارد تا روئے بسوخت آب دارد صد ہا چشم از حجاب دارد بید او ترا کہ تاب دارد
--	--

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ و لب بران نہ بینم

بر حسن صبح او گواہی بر حال گدا نواز شے کن دل بے تو چو ماہی ست بر آب بے امر تو گمے کند بخت بر خاست چو یار بہر قتل	دادندہ ز ما ہما ہی اسے آئندہ بیک حسن شاہی گویم ز حالتش کما ہی از آمدنم کسے مناہی فریاد ز دم زبے گناہی
--	---

افتاد بپا لبند رخاوی در گوش کن کلام دای به نشاند مرا بصورت پای آزاد شوم اگر آهی	ز نقش که رسا و دلبر است از گفتگوئے رقیب پر بهیز آن شوخ ز مجلسم چو بر فاست از حلقه بندگی خوابان
--	---

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رُخ و لب سران نه بینم

وصف ز صبا گر شنیدست یک لحظه دلم نبار میدست از ابر و مو خم کمان کشیدست بوهر که ز جامه اش شنیدست یارم بکنار و روز عیدست اشک که ز چشم من چکیدست رحم بدلت نیافرید است ز رخسار که وعده ات عیدست خود هر چه تو بخواه میدست این بیت که گفته شد است	گل بے تو چه پیرهن بریدست زان روز که دید صورت یار تو بان سرت که ترک چشمست پیرهن یوسفش یقین شد ساقی قدح لبالبم ده مانند مستنار گشت روشن حق بر باغ کردن خلق یک وعده به من وفا نکردی تشهیر جانے تست بے سود بگذر که حسب عالم آمد
---	--

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رُخ و لب سران نه بینم

بگو که کمال عزت شاه
زاده عیسی است
نخل و بنه میوه بودند
ایچا نشیند و نخلی است
حرم نشینم و نخلی است
بگو که کمال عزت شاه

مختصر دکیا

من تصنیف حضرت الخضر مولا نامہ شد شاہ تراب علی قلندر قدس

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

خدا یا نکر دیم عہد وفا | فراموش گردیدہ قول بلا | بدنیائے دون گتہام مبتلا

کریا یہ بخشاؤں رجال ما | کہ ہستم اسیر کند ہوا

چو کردم نظر جانب پیش و پس | نیا مد نظر غیر تو ہیچ کس | ز شوی جرمیم اندر قفس

نداریم غیر از تو فادرس | توئی عاصیانرا خطا نرس

کنون از تو دارم بہین التجا | کہ کردم بدنیائے جرمہا | عیان کن بہن شاہ راہ پہ

انگہدار مار از راہ خطا | خطا در گزار و صوابم نا

در شمای پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

چو باشد محمد مراد سنگیر | چہ ہشت ز جرم صغیر و کبیر | بوصفش چہ گوید سخن این فقیر

از بان تا بود در دہان جاگیر | شنائے محمد بود دلپذیر

محمد شہ دین خیر الورے | امیر عرب شاہ ہر دوسرا | امام احم والے اولیا

حبیب خدا اشرف انبیا | کہ عرش مجیدش بود نکلا

بمعراج را کب شدہ بر براق | شدش تا بعرض برین اتفاق | چاشد لبوق خدا شاد و شاق

سوار ی جهانگیر یکران بر	که گدازت از قصر شلی روان	
ندام دلا حال تو این چنگشت	که طفلان گری بصر او داشت	معمر شدی زیاده از سی و هشت
چهل سال عمر عزیزت گذشت	فرج تو از حال طفلی نگشت	
در پند گوید		
زروسیم هر جان دیر خنثی	بجنگ کفر کوس ننوختی	بچه اینجهان سپ جان تا خنثی
همه با هوا و هوس ساختی	دست با مصالح نبرد خنثی	
چو عمر جهان نیستی اعتبار	یکه هم ندارد از اینها قرا	دلا این نصیحت زین گوش آ
مکن تکیه بر عمر ناپا ند	مباش ایمن از بازی و روزگار	
در باب کرم گوید		
چو تعریف خوانم بشان کرم	نیاید ز من داستان کرم	ازین بس چگویم بیان کرم
دلا سر که بنهاد خوان کرم	بشد نامدار جهان کرم	
کرم کن که حق زیر بشانت کند	به پیش کریان مکانت کند	کرم برتر از آسمانت کند
کرم نامدار جهانست کند	کرم کامگار امانت کند	
دلا جود افزون ز انداز ده دلا	در گنج ز آواز چون قاز ده دلا	بے صید خلق از کرم کا ز ده دلا
دل عالم از کرم تازه دلا	جهان را از بخشش بر آو دلا	
کرم کن کزین به دیگر کار نیست	ازین خوبتر هیچ کردار نیست	جهان جز کرم بے خریدار نیست
ورا کرم در جهان کار نیست	وزین کرم تر هیچ بازار نیست	
کرم شهرت جاودانی بود	کرم مشهوره نوجوانی بود	کرم عشرت دوجوانی بود
کرم مایه شادمانی بود	کرم حاصل زندگانی بود	

دلادر کرم گرتو با منی مقیم	مثالت شود در خلیقان عظیم	اگر حق ترا داد و قلب سلیم
همه وقت شود در کرم مقیم	که هست آفریننده جان کیم	

در باب سخاوت گوید

حبیب الله بد سخاوت شفا	اگر چه بود فاسق روزگار	سخاوت کند مرد را نالندار
سخاوت کند بخت مضیا	که مر از سخاوت شود بخت مضیا	
ز لطف سخاوت هیچ شبیر باش	جهان را چو او مرشد شبیر باش	بکام جهان شکوه شبیر باش
بلطف سخاوت جهانگیر باش	در اقلیم لطف سخاوت میر باش	
سخی پیش حق است از دهلان	که باشند خوشدل از دهلان	سخاوت بود شیوه کاملان
سخاوت بود پیشه قبلان	سخاوت بود کار صاحبان	
سخاوت افع جمله در دولاست	سخاوت بنا کن که دار لقا است	بوصف سخاوت هر چه گویم بجا است
سخاوت سر عیبها کیست	سخاوت همه در دهارا دوست	
ترا هست گر خواهش بهتری	ز من گوش کن این نصیحت گری	اگر صاحب گنج سیم وزری
مشو تا توان از سخاوت بری	که گوئی بهی از سخاوت بری	

در باب نخل گوید

مکن در جماعت نام نخل	برون کن ز دل خزان نخل	میا جانب بار عام نخل
اگر چرخ گردد بکام نخل	و راقبال باشد غلام نخل	
نخل آومی زشت و مطعون بود	به جایش ز تقریر بیرون بود	از حسان او کس ممنون بود
اگر در کفش گنج قارون بود	و گر تا بعش ربع مسکون بود	
نخیلان نمایند اگر سروری	نشانید که تو سوی نشان بگری	چو در نخل با خند چنبره بد بتری

خیر ز بخیل آنکه نامش بی	اگر روزگارش کند چاکری	
مکن گوش بر قیل و قال بخیل	نگاه بر مکن بر کمال بخیل	به بین از کرا هست بجان بخیل
مکن اتقائے ببال بخیل	مهر نام مال و مال بخیل	
بخیل ست مرتب با شور و شرم	چو او نیست عاهی و مجرم گم	مکانش نباشد بخیر و سقم
بخیل از بود زاید بخیر و بر	بهشتی نباشد بحکم خبر	
خدا باید از نخل در جمله حال	که آخر قند بر بخیلان مال	همه مال و ملکش بگیرد زوال
بخیل ارچه باشد تو نگیر مال	بخواری چو غلش در گوش مال	
بخیلان دوله اگر میخورند	با هراف قیمت جگر میخورند	سخیان ز تنهد و شکم میخورند
سخیان ز اموال بر میخورند	بخیلان غم سیم و زر میخورند	
در باب تواضع		
تواضع نکو هست از جمله کار	بود در تواضع بسے افتخار	شود در خلایق ترا اعتبار
اولا که تواضع کنی اختیار	شود خلق دنیا ترا دوستدار	
تواضع شود ظاهر از اهل دین	بود در دیندار را خویشین	تواضع شود عاقلان را رفیقین
تواضع کند هو شمنند گزین	نهد شاخ پر میوه سر برین	
چه خواهی که یابی ز حق خوری	مکن از تواضع بعالم کمی	تواضع دهد با ملک بهد می
تواضع کند هر که هست آدمی	نزدید ز مردم بجز فرومی	
تواضع بود دانه دوستی	بر طفل سر مایه دوستی	شود طول از و سایه دوستی
تواضع بود مایه دوستی	که عالی بود پایه دوستی	
تواضع هر باعث عزت است	با بلش ز دوست عدد و رحمت	تواضع بکن گر چنان رغبت
تواضع کلید دجنت است	سرفروزی و جاه را زینت	

اگر بر تو اضع شود راس تو	سر خود نشد خلق بر پائے تو	تو اضع بود عزت افتاد تو
تو اضع بود حرمت افرا تو	کند و بهشت برین جا تو	
تو اضع پسندست اندر	تو اضع سر و در و نگاه را	تو اضع دید فائده شاه را
تو اضع زیادت کند جاه را	که از مهر سر تو بود ماه را	
تو اضع پسندیده و اورست	تو اضع دلا و وضع پیغمبرست	گدا را نه این لایق و در جنت
کسے را که گردن نمی درست	تو اضع از وی اقلی و غلبه است	
بنا کن دلا کشتی از نیاز	مساز از تکبر خدا را جاز	تو اضع بکن خصلت اهل تاج
تو اضع کند مرد را سر فزان	تو اضع بود سر و ران امان	
خدا از تو اضع بود شادمان	تو اضع بود وضع پیغمبران	تو اضع دید عزت جاودان
تو اضع عزت کند در جهان	اگر می شوی پیش ابا چون جهان	
گرت با خلائق تو اضع بود	بخالت نیاز و تضرع بود	ز حق سر بکندی توقع بود
کسے را که عادت تو وضع بود	ز جاه و جلالتش تمتع بود	
تو اضع بکن در جهان بیدین	به پیش همه باش چون چشم تیغ	با کل سر بر افلاک چون بزمین
تو اضع مدار از خلائق درین	که گردن از ان بکشی همچو تیغ	
غنی را تو اضع سر او بپوست	که از کبر در وی بسوزنگ پوست	بهارست دینا اگر سر فروست
تو اضع ز گردن فرازان بپوست	گدا اگر تو اضع کند خویش اوست	
در باب تکبر گوید		
تکبر نیاید گنه از بشر	که او کار شیطان است و نه بشر	بے حس است اندر تکبر خطر
انگیز بکن زینهار است پسر	که روزی ز پوشش در آبی بسوز	
اگر از تکبر کنی سر بلند	فقد از بلاد سرست صمد کند	بناوان رسد زان هزاران کند

تکبر بود و ناله بلند	غریب آید اینجمنی از پست بلند
تکبر نباشد سر کلاه فلان	تکبر بود و دور از عاقلان
تکبر بود و عادت جاهلان	تکبر نیاید ز صاحبان
تکبر شمان را نگون ساز کرد	تکبر سران را سر دار کرد
تکبر عز ازیل را خوا کرد	بزدلان لعنت گفت که کرد
شکوه این نصیحت که در خود بود	شعشع با حق که چون قر بود
کس که خصلت تکبر بود	سرش بر خور از تصور بود
دلاگر تو از کبر گردی بری	شما نرا شنی سران را سری
تکبر بود و مایه مدبری	تکبر بود و اصل بد گوهری
نظر گر نشان خدا میکنی	بتوصیف او کبر باشد کنی
چو دانی تکبر چه میکنی	خط میکنی و خطا میکنی
در باب طلب علم گوید	
چو از هستی آمد به آدم جلال	بجفت علم الادم ذوالجلال
بسی آدم از علم باید کمال	نه از حشمت و جاه و مال
بسی علم سپ طلب بر خشت	به تحصیل او کس شهرت نداشت
چو شمع از آتش علم باید که خشت	که بی علم نتوان خدا را خشت
ز علم آدمی را شود اعتبار	بود قائم از عالمان روزگار
کسی را که شد و از ان خفت	طلب کردن علم که به خفت
چه گویم ز تو وصف سر علم	بسی نفع باشد بکار علم
خردمند باشد طلبکار علم	که گرم است پیوسته با علم

در باب خد زوالات جابل میگویی

ز جابل ایدل بجان کن نما	لکن صحبت عالمان اختیار	چه خواهی که یابی قرار ای نگار
پرو دامن علم گیر ستوار	که علمت رساند به دارالافتار	
ز جابل ناید جز احوال بد	که بشنود نشان بهشت و جهنم	از بس زاید از جمل احوال بد
ز جابل ناید جز احوال بد	وز نشنود کس جز احوال بد	
شود بخت از علم هر کار خرام	بآن میشود فرق و خاص علم	انگر دو چسان لازم ای نیک نام
ترا علم در دین و دنیا تمام	که کار تو از علم گیر و نظام	
تو از علم گیر پیش کس سائلی	یقین است یابی ز حق کمالی	چه آگاهی از آفت جابلی
میاموزد جز علم که عاقلی	که بے علم بودن بود غافل	
بجابل مصاحب شونزینار	که گردی تو هم مثل او بوقار	چه گویم ز تو این سخن باریار
ولاگر نزد مندی و بهوشیار	لکن صحبت جابلان اختیار	
ولا پیش جابل به تمیز و یار	ز جملش بدل سخت و گدازار	اگر زبان نه از زخم شمشیر یار
ز جابل که نیربده چون تیر بار	نیا بخت چون شکر شیر بار	
بود جلب بے که تراد و ستار	نشانیه کزین ره کنی افتخار	به یاری جابل مکن اعتبار
ترا از دهاگر بود یار غار	از ان به که جابل بود غار	
اگر جابلت شمع محفل بود	بجز از جالت چه حاصل بود	کس جابلت ز بهر قائل بود
اگر خشم جان تو عاقل بود	به از دوستدار که جابل بود	
به انگس که دی به پیش و نا بود	ز جابل او را تیر بود	چه از جمل بس بخت به پرا بود
ز جابل خد کردن اول بود	کز و شک دنیا و حق بود	
به انگس که از جمل نیز است	و را پیش ای خرو باد است	شستن بجابل هنر اوست

چو جابل گسود جهان بخواریت	که نادان تر از جابل شکایت
پرتنگس که با جابل با هم بود	ابو جابل نامش بعالم بود
سیر بجایم جابل جنبه بود	که جابل نکو عاقبت کم بود
ز جابل جدا ماندن انی یارید	سیر او بریدن سزاوارید
سیر جابلان بر سیر دارید	که جابل بخواری گرفتارید

در باب طلب علم گوید

دلا دار بر علم دین مثل غرض	که آنست چون جوهر غوغ غرض
طلب کردن علم شد بر تو فرض	و گروا جست از پیش قطم غرض
چو از بندگان حق تر نام داری	چه گویم بقدریکه انعام داد
چو ایندو ترا ایمنه کام داد	چرا بر تباری سرجام داد

در باب انصاف و عدل میگوید

چو خواهی که محمود عالم شوی	بعدل عمر کن تو هم پیروی
چو عدل هست پیرایه خسروی	چرا عدل را دل نداری قوی
اگر عدل تو پیشکاری کند	جهان ترا دوستداری کند
ترا مملکت یا نداری کند	اگر معدلت دستیاری کند
شوی که ز فضل خدا شهر یار	اکن عدل انصاف در جمل کار
چو نوشی روان عدل کرد آید	اکنون نام نیکو از و باد کار
تو از عدل در خلق بنیاد دار	بنای ستم جمله بر باد دار
جهان را با انصاف آباد دار	دل را با انصاف راشاد دار

ز انصاف باید خوش انجام	از ان میشود بخت بر خرام ملک	شود از عدالت سر انجام ملک
ز تایش عدل است آرام ملک	که از عدل حال شود ملک	
گر از عدل تو خلق خوشدل بود	چرا شهر و ات در محافل بود	ز حق تو و صفات نامتل بود
ترا زین به آخر حاصل بود	که نامت شمشاد حاصل بود	
هر آنکس که عادل بود در جهان	از او میشود خلق حق شادمان	عدالت بدست آری جان جان
اگر خواهی از نیکی نشان	در ظلم بندی بر اهل جهان	

در باب رعایت با رعیت گویند

به نیا شود که ترا اقتدار	بهمسایگان نفع ده بشمار	چو خواهی کند حق ترا کامگار
رعایت در رعیت مدار	مراد دل داد و خود ایمن بر آید	

در باب ظلم ساختن نیگویند

مکن هیچکس ظلمت خود شخصال	که آخر ترا آید از دست و پال	چو ظلم و ستم هست برین شمال
بده خصمت ظلم در هیچ حال	که خورشید ملکیت نیاید زوال	
کن ظلم سلطان عادل چنان	که ویران شود ملک آباد از ان	نیاید ز بیداد غیر از زبان
خزانی ز بیداد بیند جهان	چو بستان خرم ز باد خزان	
ز سلطان اگر ظلم کرد و عیان	رسد یارب خلق تا لامکان	چو گویم ازین بیش شرح و بیان
کسی که آتش ظلم زد در جهان	بر آرد از اهل عالم افغان	
بیند از بر خلق از جور ظلم	که آخر شوی در قیامت مجمل	خدا را مشو با ستم متصل
ستم کش گر آبی بر آرد ز دل	ز ند سوز او شود آتش آید ز دل	
ز حق خواهی که رحمت برین آید	دخست ستم بر کین ازینج وین	چو جانات خواهی و مشقتن

شهر بر خفا و سکین کن	که ظالم هر فرخ رود بکن
یگین زلف و شورا	بکن دیده ظلم و بیداد کور
کس بر خفا و سکین کن	بندیش آخر ز سنگی کور
دلا سگ که باطل مباحث	بعل نکو بیده مایل مباحث
باز او ظلم مایل مباحث	ز دو دلی خلق مایل مباحث
شمار را نیست و غلجای	که و فرخ میباشد ز اجزای
مکن مردم آزاری ای تند را	که ناگه رسد بر تو قهر خدا

در باب قناعت از خلق گوید

کس را حق داد و انشوری	دلش با قناعت کند یاوری
دلا که قناعت بدست آوری	در قناعت کنی سروری
میر پیش مخلوق هرگز سوال	مکن چشم بر سیم و زر هیچ حال
اگر تنگدستی زسخنی منال	که پیش خود منزه بچستال
ز فقر خیز نیکن نقاب	کرین روی بعیاب
عنی که نباشی مکن اضطراب	که سلطان نخواهد خراج از خراج
عنی را بدینا چو افزایش است	ز سیم و زرش جلد پیرایش است
عنی را ز زر و سیم آرایش است	ولیکن فقیر اندر آسایش است
چو گروی تو محتاج در روزگار	نیاید کرین به کنی اضطراب
ندارد و خود مندا ز فقر عار	که باشد بنی راز فقر افتخار
طریق قناعت بسوی ترست	خوش آنکس که این راه را بسترست
قناعت بهر حال اول ترست	قناعت کند هرگز نیک اخترست

چو روشندی خواهی ای دلستان | چراغ قناعت برافروز جان | مشورتی دل از طمع ای جوان

ز نور قناعت برافروز جان | اگر داری از نیک بختی نشان

در باب حرص میگوید

ایا در جهان گشته بدنام حرص | سیه رنگ گردیده از شلم حرص | ایا مرد نادان ز انجام حرص

ایا مبتلا گشته در دام حرص | شده است از عقل از جام حرص

طلبکار دنیا شود هیچ حال | که فانی بود جلد مال و مال | لکن سیم و زهره از مردم سودا

لکن عمر ضائع به تحصیل مال | که هم نفع گوهر نباشد مال

و نه خدمت حرص و طمع مباد | که این خوشی شوک نذر عباد | تو بیشک من این سخن گیر باد

هر آنکس که در بند حرص افتاد | دیدن زندگان بیباد

اگر مال و اسباب مخزون ترست | از رو سیم از صبر بیرون ترست | ز قدر کفایت چه افزون ترست

اگر رقم که اموال قارون ترست | همه نعمت بهر مسکون ترست

شوی روزی آخر بدینا لالاک | خدا را کن از حبس این سینه پاک | چو از موت قارون نیاورد پاک

بخاری شد آخر گرفتار خاک | چو سیم از گمان بادل زد خاک

عجب آتش و دود بهی ای صفا | که یادش بدل میکند بدم | زدیم در ره عشق دنیا قدم

چنان داده نقش دل بر دم | که سیم ز نقش نایم و نه دم

مشو بهر دنیا تو سر گشته حال | به تحصیل عشق بکن اشتغال | جز ز مال دنیا آخر خوش گشته حال

چرا می کنی محنت از بهر مال | که خواهی شدن ناگمان پایمال

تو در حرص اندر بهر گشته | بدنیای دل بهر گشته | چرا از قناعت تو بهر گشته

چرا عاشق روی تو گشته | که شورید احوال تو گشته

ز حکام دنیا شدی دوستدا | انگشتی به تمام دین جان پام | از فردا خبر نیست ای خاکسار

چنان گشته صید بر شکار	که یادت نیاید ز روز شمار
بجایک حق حبت دنیا نهاد	بهر دامن بدی ز دوزان بد نهاد
سعاد اولی آن فرومایه شود	که از بهر دنیا دهدین بسواد
در باب طاعت عبادت	
عبادت بکن تا خوی نیک نام	شب و روز هر وقت هر صبح و शाम
مسجد که اقبال باشد غلام	بود میل خاطر بطاعت مدام
اگر مومنی در سیر تافتن	بکن یاد حق نیز در یافتن
انشاید سر از بندگی تافتن	که دولت بطاعت همان یافتن
مطیع الاوامر مطهر شود	عجیب اله ای مظهر شود
سعادت بطاعت پیسر شود	دل از نور طاعت منور شود
بطاعت بکوشید ای دوستان	که باشد مقبول هر دو جهان
اگر نبندی از بهر طاعت میان	کشاید در دولت جاودان
بکن بیخ سوگو طاعت ای مهربان	که روشن شود ایمان پاکت زان
ز طاعت بود روشنای جان	در روشن زخو رشید باشد جهان
کل باغ طاعات چنینه باش	بحال عبادات بنینه باش
چستنده آفریننده باش	بدیوان طاعت نشینده باش
بباطل پرستی مشغول نه بار	بعین پاد پند منت یادگار
اگر حق پرستی کنی اختیار	در اقیم راحت شوی شهریار
دل از بهر تقوی بکن اختیار	خلافت تقوات کن هیچ کار
سر از جیب پر بریز گاری برآ	که جنت بود جای پرینر کار

دلا بر عبادات حق رانے واک	پہ مسجد بر آکے عین جائیداد	ز روی ریاسہ نہ بالاسے وار
نماز اور سر صدق بر پادار	کہ حاصل کنی دولت پادار	
ز تقویٰ تو پیر بہن دین بدکار	اگر ضیق باشد شعارت بسوز	بہین گویت ز اہد امانوز
ز تقویٰ چسب رخ روان فروز	کہ چون نکینختان شوی نیکار	
دلا باش بر شرح و دین ہتوار	مخالفت مشو شرح رازینہار	بشود قیامت ز غم رستگار
کسی را کہ از شرح باشد شفا	تسرسد ز آسیب روز شمار	
شب روز خود را بطاعت گذار	مشو غافل از حق بلیل و ہمار	بہین باتو میگویم ای دوستدار
دلا غم عصیان کن زینہار	کہ فردا نباشی ز حق شرمسار	
چو معیوب گردی بر روز حساب	بقدر جزا تم بیابی عذاب	رو دیا کرو بر طریق صواب
کنند نیکوخت از گنہ اجتناب	کہ پنهان شود نور روز از حساب	
مشو گینا ہاں تو گردن فرار	کہ از حرم یابد تباہی جہان	ندار و بعصیان خردمند ساز
ز عصیان کنند ہوشمند احراز	کہ از آب باشد شکر را گداز	
دلا و گردانی و یا خسروی	نیا پید کہ در حکم لغت دولی	چو خواہی کہ بیشک بخت روی
آہن نفس امارہ را پیروی	کہ ناگہ گرفتار و فروخ شوی	
چو شیطان نباید شدن ایوچا	میا سوئی شیطانیت زینہار	نباشد ز شیطان چہاں جاوچا
کسی را کہ شیطان بود یارعا	نباشد مقامش بدار القار	
دلا باش از آہ شیطان جہا	نباشد کہ او باشد ز رہنا	بود در لقیات شریعت کجا
کسی را کہ شیطان بود میوا	کجا باز گرد و براہ خدا	
ز شیطانی آنرا کہ سامان بود	مسلمان مگو کہ مسلمان بود	از و محصیت ہا فلولان بود
دلا پر کہ محکوم شیطان بود	شب روز در بند عصیان بود	
ز عصیان بود گرم اگر محفلت	از ہر پرد فروخ شود محفلت	خوری در قیامت بسو فرقت

اگر برینا بد معصیان است	بود اسفل السافلین نزلت
ولا چون نذاری نظر از عذاب	اچرا میکنی جرمهای حساب
لکن خانه زندگانی خراب	ز سیلاب فعل بد و ناصواب
در اینجا شوی گز عشقیان لغو	در اینجا بیایی بحر و قصور
اگر دور باشی ز نسق و فخور	نباشی ز نظر از فردوس دوز
بسی گشت غالب بل خوفیناس	انگردد تنی ساعتی از براس
بد و ساقیا آب تش لباس	الهیستی کند ایل دل التماس
بلطفست کنم تا بکے انتشار	ارسیده است الحال ضل بهار
لعل در ساغر زر نگار	بود روح پرور و لعل نگار
نباشد چنین روز خوش از نبات	کنون از کرم کن بن التفات
بیار آن شراب چو احیات	که یابد ز پوشش دل از غم نبات
بر و لقه هستی ز صاحب دلان	رود و تنگدستی ز صاحب دلان
خوشامی پرستی ز صاحب دلان	خوشا ذوق مستی ز صاحب دلان
خوش آن باعث شوق سبب شکر	خوش آن فتنه انگیز دیا عشق
خوش آن نشی شوق ارباب عشق	خوش آن لذت در و صواب عشق
شرابیکه با نغم از دود منسار	شرابیکه بنیم از دود صبار
شراب چو لعل روان بخش یار	شراب صفا چو روغن نگار
خوش آنکس که گزید سودا دوست	خوش آنکس که سزاوار بود دوست
خوش آنمل که دار و شنا دوست	خوش آنکس که در بند سودا دوست
اگر تو قادر باشی صبر ستم	ز تو آید آن هم گزیدند دم
دور و وفا باشی ثبات قدم	که بے سکه را کج نباشد دم

در بیان این شعر
بسیار است
و در بعضی
مکانها

خوددار باشی گریه نستان	شوی جمله حقوق را جان جان	خود تو گردید چون دوستان
ز راه وفا گریه نیچه عنان	شوی دوست بدلی منتان	
چو یابی وزارت شمال چهر	انقباض کار این سخن ز چهر	خوبی نمودن چو در شکبهر
لکن بیوفائی چو دور سپهر	انتاب از رخ و دشمنان و سپهر	
لکن بیچکس را بدی در قفا	چو آئینه میسدا در دل صفحا	بهر بیوفائی بکن در جفا
منه پائی بیرون ز کوه وفا	که از دوستان می نبرد جفا	
و فارا بهادری بود مشعل	اگر با وفائی سخن و رسته شعل	چو خوابی نگردی ز کس متغیر
مگر دان ز کوه و قار و خود دل	که در روی جانان نباشی خجل	
و فاضلت حسن خوش شاست	خلاف وفا کردن ایدل فاست	مشود و رای من ز کس کین جفا
جدائی را حجاب کردن خلعت	بریدن دیاران خلاف و خلعت	
نشد از وفا سیرت زنان	خلاف فادان بهشت زنان	و فانیست در سر نوشت زنان
بود بیوفائی سرشت زنان	بیا موز کرد از زشت زنان	
خدا داد این نعمت بیقیاس	از دست و سر پا و هوش و حواس	بهین باید از شکر نعم لباس
مکسور اگر باشد دل حق شناس	نشاید که بند و زبان سپاس	
ولا خصلت شکر را خود دار	بهر حال کن شکر حق را شعار	بدل غره از شکر کردن بسیار
اگر شکر حق تا بروز شمار	گذاری نباشد یک از هزار	
بکن شکر اندک دوستدار	ز فضل و زبان و دل چو نیار	چه گویم زیاده ازین ای نگار
نفس چو بیکر خدا بر مبار	که واجب بود شکر پروردگار	
دلا شکر می کن که شاید ز شکر	خدا روی دولت نماید ز شکر	شود مال و ملک تو زاید ز شکر
ترا مال و نعمت فرزاید ز شکر	ترافع از در درآید ز شکر	
بود شکر چندان خجسته مخصال	که از آن نفع یابی نو در جمه حال	چه پرسی چاه شکر دار و کمال

در بیان صبر

زیادت کند شکر چاه جلال	زیادت کند شکر کمال مثال
اگر شکر حق کفر بی ثواب	اگر نه ترا حق کند در عذاب
اگر شکر جان است برین سرشت	که در پنج دین شکر است
مسلمان شکر نیست	چو او مرد نیکو گویا و پاک است
اگر شکر شکر دلی است	که اسلام را شکر دوزی است
عرض شکر اوئی است در پرتو	شود و حاصلت مقصد و جهان
اگر از شکر نیرود نه بندی ز بان	بست آوری دولت و دان
دلا خویش را ساز با صبر یار	بدل جز صبوی خیال میار
ترا اگر صبوری بود و اختیار	بست آوری دولت پادشاه
صبوی چه خوب ای دلبران	بدارید بهر خدا دل بر آن
صبوی بود کای پیغمبران	نه پیغمبر نه روحی دین پروران
صبوری دلا یا وراز دست	بکن خوی او که سر آرد دست
صبوی کلید در آرز دست	کشایند کشور آرز دست
صبوی اگر خونی نه جان	رسی زود تر بر مراد جهان
صبوری کشاید در کام جان	که جز صبری نیست مفتاح آن
نه تنها از سود دنیا بود	بسی نفع هایش بعبق بود
صبوری بهر حال دلا بود	که در ضمن آن چند معنی بود
دلاگر نه بے صبری باری دهم	نه بدنامیت نامداری دهم
صبوری ترا کامکاری دهم	ز پنج و بلا رستگاری دهم
دلاگر بلائی نتواند از ملت	بکن صبر با حق دهد منزلت
صبوی بر آرد در دولت	که از صابران حل شود مشکل

که بے صبر شایان نفرین بود	اذا صبر خوش موضع و آئین بود	اگر صبری بر تو نیست بود
صبری کنی که ترادین بود	اگر تعجیل کار شهابین بود	
اگر تو کنی راستی را شعار	خدا در دو عالم کند کامگار	بسته بانی در خلق عز و وقار
اگر کنی راستی اختیار	اشود دولتت همدم و غنیار	
میان را بنابر استیما بند	اگر بانی بد فسخ از آن صد گزند	اگر صاحب بر خوش این پند
نه پیچ سر از راستی نه گزند	که از راستی نام گرد و بلند	
ز نار راستی دو پاشیل و نگار	اگر خوشی نار راستی زینهار	دلار راستی تا کنین اختیار
دم از راستی گزنی صبح دلا	ز نار یک جمل گیری کنار	
ز نار راستی هر که را عار نیست	بر راست بازان در آ نیست	چو نار راستی بدتر از طو نیست
به از راستی در جهان کار نیست	که در کلین راستی عار نیست	
بود در نار است بس بیوقار	ندارد سخنهاے او اعتبار	دلار است بازی بکن اختیار
از ندم بجز راستی زینهار	که دارد فضیلت یکن بر بسیار	
اگر نمونی است خود دروغ	چو طمع مست سوزان لب و تیغ	اگر او شیر گوید بداند و دروغ
کسوراکه گردد زبان دروغ	چراغ دشمن آتش فرغ	
هر آنکس که کاذب بود از نگار	سخنهای او را بدان اعتبار	از عادل نیاید بجز صدق کام
ز کذاب گیر و خردمند عار	که او را نیارد کسی در شمار	
کمی که توان راستی اختیار	نباشد تر از هیچ عز و وقار	بود در قیامت بے نرسار
اگر که نار راستی گشت کار	بچار و ز تحشر شود در شمار	
بنار راستی هر که است سر	بود جان او در جهیم و سقر	اگر خوشی نار راستی ای پسر
ز نار راستی نیست کار برتر	که زو نام بیک شود و بود قر	
دروغ از نمانی دلا اختیار	رود اعتبار تو از روزگار	دروغ ست بسیار بدو چکار

در صبر

در صبر

یکے بہت ازہر روز گردون	یکے بہت از مال و زرشاد	یکے جان بلیست پر بھجان
یکے تند و ست یکے ناتوان	یکے سال تورو و کوکھو	
یکے گشت گمراہ نئے دلزنا	یکے گشت ہادی راو خدا	یکے ہفتہ ہی و یکے ہفتہ
یکے در صواب یکے دھلا	یکے درم عاؤ یکے دغا	
یکے راست گنج زر و فقر و سیم	یکے رادل از رخ زرشاد و نیم	یکے یمن ست یکے رستہ سیم
یکے در گلستان لخت بقیم	یکے باغ و رنج و محنت نیم	
یکے رانیست بہت العنبا	یکے بہت با ازین لب بلب	یکے رانیست بہت رنج و تعب
یکے فروزندہ شمع طرب	یکے روبرو روز روشن چو شب	
یکے را بغم میر و ماہ و سال	یکے را بعیش و خوشی اشتغال	یکے بہر حال ست گشتہ حال
یکے را برن رفتہ زانہ زوال	یکے در غم نان و خرچ عیال	
یکے را بود از معاصی حذر	یکے میکند جرمہا پر خطر	یکے جز یہی با نازد و دگر
یکے بہتہ از بہ طاعت کر	یکے در گنہ بردہ عمر بسر	
یکے رست و دولت پرین ادا	یکے بہت محکم بک زبان و آب	یکے بہت بختاؤر و یکے خراب
یکے در غم کے دغاب	یکے در شقت کے کامیاب	
یکے چون گدا میدود کو بکو	یکے چون صبا میر و چار سو	یکے خوب و بد و یکے ہوش و
یکے نیک خلق دیکے تند خو	یکے بر ملا و بار و یکے جنگجو	
یکے بہت با بلبان ہم صغیر	یکے بہت ناز و زین و جنگیر	یکے گشت از فقاہت فقیر
یکے در جہان جلالت امیر	یکے در گنہ حوادث امیر	
یکے حسرت لالہ و نستران	یکے نصرت خار و ننگ چربان	یکے چلبیل یکے از خوشی در سخن
یکے چون گل از غم خمی خندہ	یکے رادل از زردہ خاطرین	
یکے در فراق صنم بیقرار	یکے با بتے موشی ہلکار	یکے عاقل و قابل و کو چکار

یکے عالم و مقبل و پیشیار	یکے جاہل و دبر و شمسار
یکے را بود بر بندگی نشست	یکے است از جملہ باطنیست
یکے را شب و روز معصومست	یکے خفته در کنج میخانهست
یکے را چو منصور شد و ار دار	یکے از گناہان شدہ بار بار
یکے بر در پیش رخسار دار	یکے در در کفر ز نار دار
یکے دار و از جملہ عالم دودار	یکے را نباشد بکس اتحاد
یکے نیک کردار نیک اعتقاد	یکے غرق در بحر فقر و فساد
یکے گشت مغلوب خور و کولان	یکے غالب مدبر و پیرو جان
یکے غازی و جایک پهلوان	یکے بزدل و ست ترش جان
دلانچہ گفت ز تو یاد دار	اگر این عاقبت خواهد آمد بجای
ازین پس کن تکیہ بر روزگار	که تا که ز جانت برآرد و مار
چرا خون میداری از دیو بود	کهن از پئے وقع آتھما سعد
کمن تکیہ بر کتبے عدد	که شاید ز نصرت نیاید مدد
چو خواہی کہ داد بزنگان دی	دلانند نیکو و خور و دان دی
کمن تکیہ بر ملک فغانہ بی	که تا که چو فغان رسد جانی بی
بدل کو چو نیاز شہر عدم	بجان خمیر زن سوئی ملک عدم
کمن تکیہ بر ملک جاہ و چشم	که پیش از تو بودہ است و بعد از تو ہم
بسا صاحب دولت و اقتدار	بسا لائق عزت و اعتبار
بسا مدار و بسا کامکار	بسا سرقد و بسا گلزار
بسار شک گل عارض گلزاران	بساحسرت سر و بالاقدان
بسا پادشاهان سلطان شان	بسا پهلوانان کشورستان

دست ایدار غلغات

بسالار زار و گل نستان	بسا غنچه بے دہان کم سخن	بسا پهلوانان و ملین بدن
بساتند گردان لشکر شکن	بسا شیر مردان شمشیر زن	
بسا در حق خود دعا خواسته	بسا بچو متاب ناما کاسته	بسا از همه خوبی پیر کاسته
بسا خبر دیوان تو خواسته	بسا نوحه و سان آراسته	
بسا پاک از بکشتی و فصل بد	بسا برگزیده جناب احد	بسا آنکه و صفش برون شد و شد
بسا ماه رویان شمشاد قد	بسا نازنینان خورشید خد	
بسا شمره آسمان تا سماک	بسا آنکه گردید خلقه پاک	بسا نور می جهانم روح پاک
که کردند پیر این عمر خاک	کشدند سر در گریبان خاک	
ز دنیا بر فتنه سوئے معاد	بچن کارشان بعد ازین وقاد	اکنون سچکس را نیاید بیاد
چنان خرم عمر شان شد ببالو	که هرگز کسی را نشانی نداد	
سر خود جیست می کشی بر سما	که روزی بیفتی بخت اسیر عزا	منه دل برین عالم بیرون
منه دل برین کاخ خرم هوا	که می بار و از آسمان شب ببار	
کمن ما تو بدان این و آن	گو آنچنین و گو آن چنان	منه دل برین ارض و برین آسمان
منه دل برین منزل جاننا	که در می نه بینی دل شادمان	
چرا می نمائی تو این کرد و فر	نئی دافت از دور عالم نگر	بکن یاد حق حال عالم نگر
نبائی نذار د جهان ای لیسر	بغفلت مبر عمر در وی لیسر	
دلا بر دنیا مخور بچناب	کمن دور خود را ز راه صواب	شهادت آخرا برین پندگیر از مراب
منه دل برین کنند دیر خراب	که خالی نباشند زینج و عذاب	
بیا تو این پس بدین بار بار	مشو غافل از گردش روزگار	زمانه ندارد و شمر را از شمار
منه دل برین دیر ناپائدار	رسد عی بهین یک سخن یاددار	

<p>فصلیات تاریخی</p>	<p>فصلیات تاریخی</p>
<p>حضرت سیدنا ابوالحسن علی نقی</p>	<p>حضرت سیدنا ابوالحسن علی نقی</p>
<p>ابو الحسن علی نقی</p>	<p>ابو الحسن علی نقی</p>
<p>ابو الحسن علی نقی</p>	<p>ابو الحسن علی نقی</p>
<p>ابو الحسن علی نقی</p>	<p>ابو الحسن علی نقی</p>
<p>ابو الحسن علی نقی</p>	<p>ابو الحسن علی نقی</p>
<p>ابو الحسن علی نقی</p>	<p>ابو الحسن علی نقی</p>

چنان نقش و نگارش خوش نامه عجب انداز و پرواز است مرق کسی نگر خط و تبحر نشنید ز بانش و سفلت صفا نمودار بیا از چشم خود بین آنچه گفتم عطاء خلعت و انعام باید چو تاریخ بکاشش فکر کردم	که بر رخ خال و خط و زلف ابرو که گلزارش محیط آمد ز هر سو شود تازه و باغ او ز خوشبو بلند آمد چه مضمون سخن گو تفاوت نیست در اصلش هر پے دار و نه و معمار شود ز روی بانف آمد قصر خمر
--	---

تاریخ مسجد بنیاکر ده محمد یعقوب خان صاحب کن ملیح آباد

چو در راه سندید یعقوب خان تراب از سر وصف تاریخ گفت	بناکرد این مسجد گاه شریف نیم مسجد خوش نما و لطیف
---	---

تقاریط و تواریخ طبع سابقه

تقریط ریخته کلاسیک طراز محمد محی الدین خان مسکن قصبه کاکوئی متخلص و مؤلف

بسم الله الرحمن الرحيم

جند کلام معجز نظامیکه ناطقه سبجان بزم سخنوری را از سواد نقش سرمه اعتراف و بکسوت
و طاقت سبجان در جنب گفتارش لب فرو بسته دم و دو و گفتگو مرده و لان سخن را از

فیض مضامینش در تن جانے و عینی نفسان بالغ فن را از کتاب معانی رنگینش
 تازه رولنے سجان المد چنواست پراز گلهاسے رنگارنگ۔ و نگارخانه ایست
 روکش نگارخانه ارژنگ۔ عینی نفسی است کہ روح معانی در قالب الفاظ مدیدہ
 یا نسیم گلشنی است کہ از گوشہ چستان بلاغت وزیدہ : و سواد نقاشی مرکب است اور
 و بیاض صفائش روکش صفحہ افلاک : صحن گلشنی است از سبزہ معانی زیگاہ : عاری
 و گوشہ دامنی است غرایس مضامین را مصروف پرودہ داری : ہر مصرعہ اش
 غنچہ بہار جاودانی است کہ در چستان بلاغت شکفتہ : یا شعلہ شمع معانی است کہ زیر
 دامن الفاظ نمفتہ : نئے نئے بر جویبار سطورش سرویت نوحاستہ : یا قاست رعناست
 بلباس فصاحت آراستہ : ہمانا بستایش مضامین دل بستہ ابروی اشارتے ست
 یا بریکتی ذات طبع سخن آفرین گفت شہادتے : معنی رنگینش غارہ طراز عارض رنگین
 بیانی است ۔ و لفظ و لٹینش آئینہ دار چہرہ معانی ۔ نظم رنگینی ست کہ معجزہ پردازی کلام
 بلاغت نظام ان من الشعر بحکمۃ بر راستی مضمونش گواہی ست صادق : و بیان آفرینی
 ان من البیان السجاء بر سحر حلاش زبانی است ناطق ۔ معانی پر نورش کہ از چہرہ الفاظ
 متجلی ست معنی حور مقصودات فی انجم راز جہانی و بیاض مین سطورش جنات تجری
 من تحتھا الانهار را شرجو بیاند۔ نظم

بارک المد چہ دست رنگین از کلام شہ نجستہ خصال یعنی آن شاہ کشور عرفان پائے افراز منزل توحید مطرح پر تو حسی و جلی داشت دیوانش گرچہ مایہ جمع	یافت امروز صورت تدوین دامن صفحہ گشت مالا مال شہلی عہد بایزید زمان گام فرسائے پایگاہ جنید نور یزدان شہ تراب علی لیکہ انسان کہ زیر دامن شمع
---	--

صفت بود و غنچه پنهان بود
 لایه لایه زو لاج عسیریانی
 خلیف جانشینان کبریا
 هو او بی لایه کبر آمده نامش
 جلیل القدر نفع جان و بهایم
 بر سخندان و کان گوهر چید
 کان جو اصل آمدت جود فرغ
 که علی بخش خان است بانی او
 لفظ معشوق علی منظم
 گفت و حدت دین دوی مشهور
 این بود نور مطیع دکن شمع
 مطیع شادان است فرق قیام سخن
 بر کینه صبر نه این گنج است
 جوهری قیمت گسترده اند
 احتیاج به پچو گوهر داشت
 زو لاف فروغ در امصار
 کشور طبع یافت تازه نظام
 گلشن طبع را بهار آمد
 زو کش نقش مانی و نهرا
 سطر او دام زلف محبوبان
 نقش الواح سینه پاکان است

سخن در وقت او پیشان بود
 و از خط کف اندیش بود و شادان
 یک لایه صندل کس گوهر
 که نگه در خلق نرسد کوش
 لایه غنچه بلخ این کلام آمده
 استین بر بهار و احب چید
 شد ز جودش مطیع مطیع
 مطیع که نیست قافی او
 و آن دیگر بانی که شد به علم
 بسکه یک قالب اند این وجود
 زان پیرا که شد در دنیا جمع
 چون نه لاف در رواج سخن
 غرور بهر پیشه و بهر سنج است
 چون نه او رتب بهر داند
 مطیع شان که حکم افسرداشت
 یافت چون زیب ازین دهر هوا
 جز ازین کلام فیض انجام
 صفی زین نظم لایه زار آمد
 آمد از نقش کمالک صنع ایجاد
 صفی اش رشک عارض خواب
 حرف حرفش که دفتر عرفان است

بیا در حفظ از چشم من این شمع را	بیت در موم من و کف من این شمع را
محمداش می طلعتش نقاشی خال	بیا بپایید کف من و کف من
کس تا نیست از دین من بخت	بیا بپایید کف من و کف من
سقط اینی است و من بختی جان	بیا بپایید کف من و کف من

ملکی پاک نظرت باید که بر چهره ایگار افکار این تصویران حضرت که در مجلس فیه طوق کشاید تا دامن کمالانش را از آلودگی شمت نقصان پاک نماید گلهای این چمن چشمه سار خست دامن نگاه نظار گهائی هست که بر چهره حضرت بان این چرم که در مجلس فیه طوق کشاید و تماشای این قصر و قریب فرنگاه دیده و رانی هست که در حرم بارگاهش دامن و تماشا و کبر زده پای مروی انصاف و رانیدنی آبی اوراق این بهار بی زوال با نوبت برو صرحا و شصت و چون خلل و دامن شاید سبیل جلالت از گشت عین اکمال حیدر گنگان محفوظ و آسمان باد و بجزرت الهی و آله الامجاد و نقطه

از نیزه بانیش بسیر صفت	زیر کین ملک تو باشد سواد طبع
ناس که زنی پد یار من در مان	نقش بر سج بر زده بر باد طبع

وله ایضا

از گوهر معانی کافشاند قلم	مرهون نیمن آید تاجا لیس
یکسر جان می بود و این کلام نگین	کلک تگنه با جوری بقالب طبع

بهانایک از تصرفات روحانی جناب حضرت تراب علی شاه صاحب قدس سره حصول ماوهائے تاریخ بنین مختلفه ازین اشعار و فقرات تراویده ملک اعتقاد ملک محمد محی الدین ذوق است که از هر مصرع و هر فقره آریخاست چارگان بصنعت لزوم از سر فقرات بر می آیند و اگر حروف او اکل و او اخر فقرات جمع نموده حساب برگیرند و خانه ده

ماوه مجری بهم میرسد یکی یکصد و است چهار تا پنج ازین نظم و نشر بحصول می انجامند-

<p>آه عمر شد که سیل اشک این دامن ما رخه کاین جور سپهر افکند در ایوان ما شد مبدل باغم بخت جملگی سامان ما صبر و پاشد علاج در ویدر مان ما</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>	<p>چند بار دسرت آب از دیده ریزان ما کرده و اینک بد لبها باراد کهنر غم و خوش آن حمدی که ساز و برگ جزیش بود از دل تو میدوه یارب وای خزن فوق</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>
<p>پیدا است که جام فلک در بزم زانیان بسر زباده بیوفایست + و دوره طرانی پیمان روزگار از در و باده ناکامی آماوه پیش برای + بزم شاپانه اسل سینه در و نصیبان مصیبت اندوز و سرود مطربانه اش نوای تو حیا مایان جگر سوز + آب دیده طوفانیان موج آلام جدول خیابان بهار او + و آه بلب رسیده دل آذر دکان گزند ایام سر و جویبار او گلپانک عباس نال انگیزی دلها می شنید انگیزه و گل بهار آمدش گلکاری دیده های سنبلی ریزد و سپیده صبحش بکشا کش انقاس کفن نو میدی زیب دوش + و سیاهی شامش - بکمال تیرگی اندوه سپیده پنبه چرا جات دلها پر تو تا میداوست - و سینه افروزی دلخ ناکامی کو کیه افق امید او - رویش</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>	<p>از تاب اندوه صاعقه بیز - شیش از دیده انجم اشک ریز - دوره ایام و لیا لیش از دل آلام پرو مان آماوه محور جلبانی - و از اسطراب دیده انجم فشان اوج پیانو کو کوب جبرانی نفس سرد اند و بگیان از حدیقه تنالیش نسیم بهاری - و سینه مجروح دلا آلام نصیب از چمنستان هواش لاله زاری + سبزه گلشن آمدش را از آبیاری سیل دیده نشوی و نمای + و چهره بهار جاویدش را از رنگ پریده ناکامان گلگونه بقای نشاط آباش که چون بادام جزا و پهلوی اندوه آرمیده + از کشا کش جفای ناکامی پیچگاه روی بالیدگی ندیده + لیش لبوا داند و</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>
<p>تاریکی پسند - و نهارش بطریق کو کبای صبح نو میدی آرزو مند - رباعی</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>	<p>از کین بنگ که تیغ آتیز آمد و از روز بزم خیم دل نمک ریز آمد</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>
<p>میداست مرا نکه و هر خون ریز آمد دام ز شرب سیه بدل مشک فشان</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>	<p>از کین بنگ که تیغ آتیز آمد و از روز بزم خیم دل نمک ریز آمد</p> <p>۱۲۶۶ هـ</p>

از نیجاست که ظهور ساخته جانشوند + و وقوع حادثه مصیبت تو امان لئال اندوز + یعنی
 از شکل مهر تابنده گردون کمال + ماه درخشنده سیمار غریب و جلالی + ساقی میکده عرفان
 و حقیقت + بادیه صفت جام طریقت + زبده مشتاقان جهان آگاه + آسمان پایگاه جناب
 تراب علی شاه + که بدام طایر روحش باز مزه سرایان حدایق جهان بهیضه + و سرخراز
 شاخ سدره هوایر باد + از شعبده انگیزی گردون جاکار شهودیست + بل همه از نیرنگی
 زمانه غدار نمودی + گردیکه از دامن جناس ادسری بسوی فلک کشیده + ای کجاست دهان
 جلال سبحان ملا اعلی رسیده + ابواب جلالش گرچه دما دم بر روی جهانیان باریدست
 و منادیش بعد از بل من مزید بلند آواز + ولیکن با کس نیست + که بهمانا چمن آرای الطاف
 بهوای بهاریست + که سبب آب و رنگ گلستان حدوث تواند بود + و اینتر از نسیم
 انفاس بر صحن گلزار است + که حجاب و لبشکی از چهره از بار مال تواند کشود + تا از حد لیسان
 چمن بعد از دروز مزه آرای آمد بهار + و دیده سحاب با سپیده دم فصل گلها آید
 صحن گلزار + بادی بطایع منصب صفائی صحن چمن سرخراز + تا گوشه دامان گلها از گرد لال
 نیلاید + و قمریان چمن از نوحه بیانگ دور باش بلند آواز + که از برهی هجوم باو اندوه
 را بر آید گلها کشاید + که به سخت را بهوای شکفتگی چمن در سر + و بلبل ناکام رازیای چمن
 امید و نظر + برگ ریزی خزان ایام در پی بهوای است + که گل کاخجری بدین خاک نشینان
 افشاند + و از جارفنگی فلک بگویم تنای است + که عابد شمس و قمر را بسجاده لیل و نهار بشنا
 تشنگان بادیه امید را دیده طلب جناب ساحل + و نامیه انبساط جاوید را بهوای بدل
 با تخیل در دل + یعنی چون بعد وفات جناب مبرور + و کدافروزی آن شمع فادوس نور
 ختام سجاده می را احتیاج به نگین + و مکان عالی بنیاد جانشینی را حاجت به کمین است
 بنابران بفرمان نقش نگارنده صفت کن فکان + حکم قضا تو ام طرازنده اراج اسکان
 قطبین سار استقامت + معنی فهم کلام موفوق الکر است + سرچش میکده حقیقت + صبر کن
 ۱۲۶۵ هـ ۱۲۶۶ هـ ۱۲۶۵ هـ ۱۲۶۶ هـ ۱۲۶۵ هـ ۱۲۶۶ هـ ۱۲۶۵ هـ ۱۲۶۶ هـ ۱۲۶۵ هـ ۱۲۶۶ هـ

میان طریقت شمع خلوت نگاه و انگش عرفان - نورهای دیده قبول یزدان - مطلع با نطق
 دیده دراک رموز دانی و آگاهی - مطمح انوار فیوضات الهی - محققین علوم خفی و حل جناب
 مولانا حیدر علی و مولوی نعمتی علی - زیبایان خلافت پناهی - و تزیینان
 و سادۀ شاهی گردیده - الحی که ازین دو وجود با وجود باز آئین سجاده کی نوی پذیرفت
 و از آبیاری سحاب لطاف کلمات آمانی و آمال در صحن دلها شکفته - تاگ جان نشینی را
 کلاه کامیابی بر سر - و وجود سجادگی را تشریف قبول در بر - با دو سپایان بزم انبساط جاوید
 جام شادمانی پرکت - و گوهر طلبان سواخل مدقار آب سامعه کا محو دامن صدف - زمره
 سنجان بزم مدوب بسرود این آیات و بحسب بلند آواز - و فرقه سرایان تخیل طربانواز
 این مبارک باد و مساز -
 غزل

<p>با قلم حقیقت زیب و ده شاه چنین باید ز مرز علم و دین ما هر بر او حال نماند ز نور حق دلش تابان بود شمع زه یزدان ز کام دل بخوان حرفی از ارقام تمی با محمد الله دیان آرزویم شهد آموست پیاد و قابالم حبس بر لوح ادب اینجا</p>	<p>با وج استقامت ده بین ما یو چنین باید حقیقت فهم باطن پس دل آگاهی چنین باید برای شب روانش مشعل راه چنین باید که الزواح ارادت نقش دلخواه چنین باید که نوش اکنون شمشیر جان یو چنین باید بچینه آبخنان هم خاک درگاه چنین باید</p>
--	---

دعایه

آلی تا عابد مهر و ماه سجده گزار مصلا آسمانیت - آستانه جاو و جلالتش دانه سجده گا
 خاص و عام - و ما و امیکه انامل ایام و لیالی وانه چنان سیمایانیست - وجود با وجود
 کمالتش مدام چون ایام سجد پیشوای طایفه نام باد - فقط

تاریخ و دیگر

چون در گل او بوسه بقایت نشاید
 گلچین بهار چستان فنا شد

پیداست که جز رنگ زبانی سود ندارد
 آوازه خندیدن او کوس جیلست
 وان گل که ز راه و دوش عیش برافشانند
 هر بوی موسی کز پئے گلگشت در آمد
 گریان بچمن می گذرد ابر بهاری
 در دهر بین پهلوس هم راحت اندوه
 اگر نسبت بهم شادی و غم دامن خورشید
 زینجاست که از گردش ایام و لیالی
 روز نوعید آمد بهفت شب قدر
 اگر دون زده و نیل و شفق جامه بشا آب
 بهیمات که آن شیخ زمان قدوه دوران
 بر حکم قضا و اوزام از کف هستی
 زین غم بسم آه می رس آنچه که بگذشت
 سیلاب تنور آمده هر قطره چشم
 گرچه ز غم رحلت خورشید کمالات
 لیکن افق افروزی آن مهر ارم تاب
 یعنی پس این واقعه اخلاف که امش
 افروخت به بیت الشرف آن نیر اکبر
 این مهر طریقت شد و آن مرکز ارشاد
 از تاب صفا بخش دل این مه و خورشید
 ای دل بسکون باش که در جام جهان

سر سبز و لے گر همه مانده خاشاک
 هر خنجر سربسته و دین یلغ که داشت
 دامن تناسل پر از خار جفا شد
 از دل نفس بر زد و همراه صبا شد
 گر برق بدن آن هوس خنده نداشت
 چون نقشه متاب که توام به صبا شد
 از گرو کسوف اینمه آلوده چرا شد
 ماه آمد و مهری افق آرائی فنا شد
 افروخت سحر شمع بغا نوس خفا شد
 شد رست قدر و فلک پشت و تابا شد
 دامن ز جهان چید و سوؤ دار فنا شد
 سر قافله منزلتیم و رضا شد
 با جان غنیم نتوان گفت چا شد
 هر دیده مامبد طوفان بلا شد
 بیدار فلک در نظم تنگ قضا شد
 از پرتو خود پینه داغ دل ما شد
 چون مهر و قمر زیب ده اوج علاما شد
 وان نیر اصغر به پیش شمع بدنی شد
 این سالک راه آمد و آن راه فنا شد
 الحق که جهان مطلع انوار صفا شد
 دوریت نمودار اگر چرخ رجا شد

<p>چتر آمدہ خوشید لکربال بہا شد صیدے و گر ایک ہدف تیر و عاشد گل عطر فروش ست اگر باد صبا شد آباں ست افق ہر اگر گشتہ گر است روم ہر پویشید و موی جلوہ نما شد</p> <p>۱۲۶۵ھ</p>	<p>حاصل ہر سائے الطاف بہا شد ہنگست اگر بال امیدم دم صیدے ساغر بچن نیست اگر دور بہار ست گر مہر سحاب ست تجلیش عیان ست مصدق مقابل آمدہ این مصرع تاریخ</p>
--	--

قطعہ تاریخ از منشی مولوی ہادی علی صاحب مرحوم

<p>بگزیدہ جدای وادی مولانا شاہ تراب علی حب ابدال ولی اجل مولانا شاہ تراب علی آہ ای زہد آہ سے عابد مولانا شاہ تراب علی ماہ اوج مجدد جاہی مولانا شاہ تراب علی زو وادی و جای آباد کن مولانا شاہ تراب علی</p> <p>۱۲۶۵ھ</p>	<p>محل بسفر بست از دنیا مولانا شاہ تراب علی مقبول خدا و نبی ز ازل مطلوب جهان جہان فضل با مال غش غایب شاہد زین اتم برب ہر واحد ای واقف رفیع آگاہی نور از انوار آلہی روحش چو گزشت از چرخ کن منور ان میسان کریم</p>
--	--

ولہ ایضاً تاریخ خلافت

<p>آئینہ از آبا سلسل یافت ارت انبیا کز فروغ رہبری بخشند عالم را ضیا زینت بزم طریقت یادگار اصغیا خاک را نیم نگاہش سے نماید کیمیا کو کب اوج ہدایت رہنمائے او کیا در کنایت نام پاک آن اجل الانتخاب روید از فیضش خاک شود ہم مردم گیا</p>	<p>عازم حسلہ برین گوید مولانا تراب مہر و سماہ ابتدا بگذاشتہ و دو نوعین اکبر شان حضرت حیدر علی و الامقام التفانش ناقصان را مکنند کامل عیار نیر اصغر کہ شد از نور علم و معرفت ابلق از تصریح باشد پیش ہر بار یک بین آدمیت از ادب آموزش حاصل شد</p>
--	---

یا حمت قال بارگاهش رتبه جذب القلوب
بهتر تاریخ خلافت بود بر زانو سرم
بشنو از من مصرع جسته و فارغ نشین

نقش تفسیر است بی شک نقش با
طعم فرمود در فکریت چه
کرد جابین و بی بر صدر نما

قطعه تاریخ خرقه پوشی از مولوی محمد محسن صاحب کتب حسنی

چون آن دو قبله اهل دین حیدر علی و تقی علی
در چشم حیرت جلوه گر شد یک تجلی از دو شمع
حسن شریعت را در رخ ز در طریقت را دید
اطهار حق را هر دو لب های هدایت را در چشم
بگذر ز اثنتیت و بگذر از نیزنگ دوی

کردند در بر خویشین تشریف فق
و دیدم بذات شان دوی بارنگ
لفظ حقیقت را و وقاف سر را
از اسم ایمان دو لعل تمام یقین به
محسن تبارخش بگو پیشین

قطعه تاریخ از نتایج طبع عالی مولوی هادی علی خوشنویس

چون نشست از دار فانی مرشد کامل که او
کرد هادی فکر تاریخ و قاتش دفعتاً
یکسر از دو صد و هشتاد و پنج از سال هجر
۱۲۴۵

یا و گار اولین بد و در زمان آخر
آمد این آواز و در گوش از کرمانا
در شب یک شب بنه پنجم از جماد

قطعه تاریخ از مولوی ریاست علی قطبی متخلص

جناب قبله و کعبه و پیرو مرشد من
تراب ۵ بود نام نایش بهمان
رسید چون به نو و هفت سال عمر شریف

آز او لیاے جهان در کمال فا
ز دستگیری خود هادی خلایق
دلش بود ملت معشوق غیب شاه

<p>به پنجم آه ز شهر حبسادی الاولے ازین سرای سپنج بلبست رخت سفر سیاه پوش دو عالم از ماتمش گردید بقدر فتم و راندیش سر فرو بردم بگفت لالت غیری ز قطبی دلریش</p>	<p>ز پاس از شب یوم الاحد چو شایق شد حضور شاه خود عارف حقایق شد کسی نه بود که این غم برونه لاجی شد همین که طبع به بحر طلب مغرق شد میلان هفت نود سال واصل حق شد</p> <p>۱۲۷۵ هـ</p>
--	--

تایخ طبع ثمانی

قطعه تایخ از نتیجه فکر صاحبنا محمد نورالدین صاحب کاکوری و متخلص به کهنی

<p>طبع گردید باز در یک جلد سال تایخ طبع طرز جدید</p>	<p>این کلام جناب شاه تراب گفت کیفی کتاب شاه تراب</p>
---	---

خاتمه الطبع

الحمد لله که مجموعه فضل و بلاغت و دقت فیض و فصاحت عینی کلام نظام فیض بخش
هر خاص عام دوی راه شریعت عالم طریق حقیقت حضرت مرشد جناب شاه تراب علی حسنه
قلندر قدس سره العزیز از توجه عارف بالله خلف و حلیفه اکبر حضرت مولانا مولوی محمد حبیب رشتا
صاحب قلندر بکمال عجلت در ریاست رامپور بطبع سرکاری از اتهام علیجناب صاحب القاب
مولوی محمد وسیم الدین صاحب علوی کاکوری در سن ۱۳۳۲ هـ از حلیه طبع آراسته و پیرا گشته و

—

